מנחם ציון

בירור בדעת הרבי מליובאוויטש
בנוגע לעליה להר־הבית בזמן הזה

תהא **ש**נת **פ**קיחת **ה**עינים

עימוד ועיצוב: אברהם רחמים

תוכן

	פתח דבר	5
א	חשיבות הר־הבית ומקום המקדש בעיני הרבי	7
ב	מקורות לשלילת העליה בשיחות הרבי ומכתביו	21
ג	אגרות לרב הכותל	33
ד	אזכורים שונים של התייחסות שלילית לעליה	39
ה	מקום המקדש וחלקיו השונים	45
ו	"ישנם מקומות בהר־הבית שאסור ליהודי להיכנס לשם"	49
ז	מקורות להיתר עליה להר הבית בשיחות הרבי	53
ח	שיחות נוספות בהן מוזכרת עליה להר־הבית	61
ט	שמירת המקדש	67
י	בירור המקומות המותרים	81
יא	פתקים בכותל	87
יב	מדוע שינה הרבי?	89
יג	קרבן פסח אחרי מלחמת ששת הימים	99
יד	מקום קודש הקודשים לדעת הרבי	101
טו	לבנות את בית המקדש	103
טז	החסיד הרב משה ובר ע"ה ו(אי) עליה להר־הבית	109
יז	החסיד הרב משה סגל ע"ה ועליה להר־הבית	113
יח	החסיד הרב יצחק גינזבורג ועליה להר־הבית	117
יט	סיכום החוברת	141

פתח דבר

לאחר מלחמת ששת־הימים, שעם ישראל זכה לנסים רבים ועצומים[1] כשגולת הכותרת היא שחרור ירושלים העתיקה, הכותל המערבי והר־הבית - התחיל הפולמוס התורני לגבי עליית יהודים להר־הבית.

קונטרס זה אין מטרתו לברר את הפסק ההלכתי לגבי עליה להר־הבית, כי רבו ועצמו המקורות והדיונים על כך בספרים אחרים, אלא מטרתו לברר את דעתו הק' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו במדוכה זו. עם זאת, לצורך הרקע בדיון נביא בתחילת הקונטרס את עיקרי ההלכות הפשוטות בעיקר מדברי הרמב"ם, רק כדי להוציא מהנחות יסוד מוטעות שנטעו בשנים האחרונות ולהעמיד דברים על דיוקם, וכדלהלן.

קונטרס זה יוצא לאור בעקבות הדעה שהתקבעה בקרב רוב אנ"ש חסידי חב"ד שדעתו הק' של הרבי בנושא זה היא אחת ויחידה בצורה נחרצת לאסור את העליה ולא לתת לה שום לגיטימציה. התקבעות דעה זו, מלבד שהביאה את החסידים לא לעלות, אלא אף לצאת נגד אלו שעולים ולפסול אנשים מסוימים רק בשל העובדה שהם עולים להר־הבית.

קונטרס זה מביא את כל ההתייחסויות בנושא זה שהגענו אליהן בתורת הרבי, ודן בהן, כולל התייחסויות שליליות, אך גם את אלו החיוביות.

קונטרס זה לא בא במטרה לומר שדעתו הק' של הרבי היא שישנה מצוה רמה לעלות להר־הבית (למרות שעודד זאת בהזדמנות מסוימת), אלא רק לומר שהנושא הזה הוא לא חד־משמעי בדעתו של הרבי, והוא

1. ראה בשיחת ש"פ תולדות תשל"ד.

מורכב. המסקנות הוודאיות שעולות מן הקונטרס בדעתו של הרבי הן שאין לוותר על הר־הבית, שהיחס לעליה להר־הבית תלוי במצב הנוכחי, שיש מקום לעלית יהודים להר־הבית ואין להתנגד ליהודים אלו, ובעיקר שיש לברר את המקומות המותרים בעליה להר.

יהי רצון שקונטרס זה יביא לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר, לאהבת ואחדות ישראל, לשמירת מקום המקדש, והעיקר - יזרז את הגאולה האמתית והשלמה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש!

א. המו"ל

א

חשיבות הר־הבית ומקום המקדש בעיני הרבי

לפני שבאים לדון על העליה להר־הבית, חשוב להבהיר את המובן מאליו שהר־הבית ומקום המקדש יקרים מאד ללבו הק' של הרבי. "צדיקים דומים לבוראם"[2], כדברי הקב"ה לשלמה המלך בחנוכת בית המקדש הראשון "שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ וְאֶת תְּחִנָּתְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנַי, הִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִתָּה לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם עַד עוֹלָם, וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים"[3].

בנוסף לכך ששיחות רבות אינספור הסתיימו בתפלה להגיע לשם בגאולה האמתית והשלמה[4], הרי שגם בנוגע למעשה, כחלק ממאבקו של הרבי לשלמות הארץ, וכהשפיץ של מאבק זה - כגודל חשיבות המקום ביחס לשאר הארץ - הרבי קרא חזור ושוב לא לוותר על המקום הקדוש הזה ולהפקיר אותו חלילה לידי הערבים.

לאחר מלחמת ששת הימים וכיבוש ירושלים העתיקה והר־הבית הרבי ראה באותו זמן ש"יד ישראל תקיפה"[5] וכי אין לממשלה לוותר על מקומות קדושים אלו. להלן נביא כמה ציטוטים מתורת הרבי מאותם

---

2. ב"ר סז, ח.
3. מלכים א ט, ג.
4. **לדוגמה:** תורת מנחם תשמ"ג ח"ד עמ' 1948, 2065, תשד"מ ח"א עמ' 61, 190, וברבוי מקומות (כמעט כל שיחה בשנים האחרונות).
5. וראה להלן בפרק קרבן פסח.

זמנים (ומזמנים נוספים) מהם עולה יוקר מקומות אלו בעיניו הק' של הרבי והחסרון הגדול בוויתור עליהם ומסירתם לידי הערבים:

א. "להרעיש הקהל לשלול... דגל ירדן מתנופף על מקום קדש הקדשים"

בשיחת ליל ר"ח אייר תשל"ו הרבי מחה על הכוונה להניף את דגל ירדן מעל מקום קודש הקודשים[6]:

נהיה כעת מצב של "רגשו גויים ולאומים יהגו ריק"'. זה אמנם לא קשור עם פיקוח־נפשות כפשוטו, חס־ושלום, אבל מכל־מקום ההתאספות היא "על הוי' ועל משיחו": הערבים דורשים שהיהודים ימסרו להם את המקום הקדוש של קודש־הקדשים, יתנו להם 'נתינת כח' על הר־הבית, ואף רשות להניף שם את דגל ירדן.

בממשלה חשבו אמנם שזה ישמר בסוד, אבל בפועל המצב הוא, שכבר כמה ימים ושבועות שכולם - וושינגטון, הערבים, ואף אלה שכואב להם מהעדר הקומה זקופה - יודעים מזה.

. . הם מחפשים הצדקה לכך שזה יחסוך פיקוח־נפשות, עם כל ההסברים. אבל בינתיים ממשיכה ההתאספות הנ"ל, יחד עם עניין מבהיל זה - שיהודים יתנו בידיהם את המקום הקדוש ביותר, ועד כדי אישור להניף שם את דגל ירדן.

כל הזמן 'הרעישו' על כך שלא יתנו לעשות מירושלים העתיקה דבר לאומי - עיר שיש בה שלש ממשלות, אך בפועל הם הגיעו למצב גרוע הרבה יותר!

שלכאורה, מה נוגע איזה דגל יונף שם? הרי זה לא תופס מקום, לא נוגע לאף אחד, ואין עם זה בעיה בהלכה, עם כל הסברות שישנם בדבר. אך לא תופסים כמה שהדבר מבהיל: שעד לפני כמה שנים שללו בתכלית שירושלים תהיה שייכת לכמה ממשלות, ואפילו לא רצו שהיא תהיה 'עקס־טעריטאריאל'. אבל כעת, (לא יהודי, אלא) גוי קיבל גדלות - ובלשון פשוטה: 'חוצפה' - ומגיע ומסביר שהכל שייך לו. ואומר זאת

6. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 153.

לא רק על חברון, שכם, או ירושלים העתיקה, אלא אדרבה - הוא דורש שיתנו לו בידיים את מקומם של קדש־הקדשים, ואבן השתיה, ואף יתנו לו להניף שם דגל ירדן!

ולמרות שמסבירים שעל־ידי־זה תיחסך שפיכות־דמים, כיון ש"נפש אחת מישראל" היא הרי "עולם מלא" - בכל זאת המצב האמיתי הוא, שאין קשר בין הדברים, ואין כאן המקום להאריך בזה.

וכן על זה הדרך באגרת מאסרו חג שבועות תשל"ו[7]:

והעיקר שהוא דבר בעתו, שהרי ידוע לכ' מצב ירושלים כמו שהוא עכשיו, שאף על־פי שהמצור שהוא כותב עליו הי' – בחיצוניות – חריף יותר משהוא עכשיו, אבל לא כן מבפנים. וכמדובר כמה פעמים בארוכה, כי לגלות ב' פנים: הא' כאשר יהודי נמצא בתוך הגלות, ואף על־פי כן יכול להיות בקומה זקופה, והב' כאשר הגלות נמצא בתוך היהודי, שמבחוץ לכאורה אין הגבלות, אבל מבפנים גודל השיעבוד.

שלכן, אף על־פי שבטוחני שעושה בלאו הכי, בודאי יוסיף בפרסומת ספרו, והעיקר בהדגשה שאינו רק עניין שהי' נוגע אז, אלא שמזה הוכחה ברורה איך צריכה להיות הגישה עכשיו, ולהרעיש הקהל לשלול כל קא סלקא דעתך שרוחשים בחוגים מסויימים שיהי' דגל ירדן מתנופף על מקום קדש הקדשים ושיהודים ימסרו אותו במו ידיהם, הי' לא תהי'.

ויהי רצון שהרעש האמור יפעל שלא יעשו מזה עניין מפלגתי וכו'.

ואף על־פי שבודאי יודע מזה, אבל לגודל חשיבות הענין אוסיף שהדיעה המבהילה הנ"ל כבר חדרה "לחלונות הגבוהים", ומן הצורך להשתדל בכל תוקף לבטל הדבר מעיקרא.

ב. בעלות ישראל על הר־הבית

בשיחת י"ג תשרי תשל"ז[8] הרבי זעק על מסירת בעלות הר־הבית (ומערת המכפלה) לידי הערבים:

7. אגרות קודש חל"א עמ' רכד.

8. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 163

עד היום רשום בניירות הרשמיים, שה'בעל־הבית' על ירושלים העתיקה ועל הר־הבית [שעודנו קדוש, שהרי "קדושה ראשונה קידשה לשעתא וקידשה לעתיד לבוא". כלומר שהקדושה אינה בטילה לעולם, כפי שהרמב"ם כותב שהשכינה אינה בטילה, וכך הוא הדין להלכה בפועל] – הוא גוי. ויודעים מי הוא, וזה מוסכם עד היום הזה, ואף אחד אינו רוצה להתעסק בזה, אלא משתיקים את העניין...

כי בפשטות, כשם שלקחו כמה מקומות שעזרו לבטחון, ושילמו עליהם בדרכי נועם ובדרכי שלום, כמו־כן יכלו לעשות את אותו הדבר בנוגע למקום מקדשנו ומערת המכפלה. ולמרות זאת – זה נשאר כך עד עצם היום הזה, והגורמים האמורים להיות אחראים לכך, עושים עצמם כלא־יודעים מזה, למרות שהדבר ידוע לכל...

והעיקר הוא, שבנושא זה אפילו לא "פוסחים על שתי הסעיפים": מיד לאחר שכוחות ישראל כבשו את ירושלים וחברון, כבר ידעו שישנו נייר רשמי מזמן הטורקים, בו כתוב שהר־הבית ומערת המכפלה שייכים לערבים – אף שזה לא היה על־פי צדק ויושר, כי הרי אותו ערבי לא קנה אותם ב־400 שקל כסף! ולמרות זאת, לא עשו מאומה בנוגע לזה, והשאירו את הבעלות כפי שהיא.

ובפרט, שהבעלות על הר־הבית ומערת המכפלה היתה ברשות שר הדתות דאז (שהיה דתי, וכעת הוא כבר בעולם האמת). והדבר הראשון שהיה עליו לתקן, הוא: שאם לא רושמים את המקומות רק על שמם של היהודים, הרי מאחר ומקומות אלו שייכים, רחמנא ליצלן, לשלש דתות (להבדיל בין דת לדת), אזי לכל־הפחות היו צריכים לרשום אותם על־שם שלשה 'בעלי־בתים' – ולא רק על שמם של הערבים.

ולמרות זאת, גם את זה הם לא עשו, כיון שהם פוחדים מהגוי. ועוד מגוי שהם עצמם ניצחו אותו במלחמה, והוא גוי שבעצמו צועק שניצחו אותו, ואף ביקש חסד ורחמים מישראל – כפי שהיה המצב אז. ובכל־זאת פחדו ממנו, ולא שינו את הבעלות על המקומות הקדושים!

וכעת הם מוסיפים ואומרים, שהשארת מקומות אלו בבעלות הערבים, קשורה עם בטחון!

הרי זה בדיוק להיפך! כפי שראו במוחש שכשמסרו שטחים מסויימים, זה לא פעל שהערבים יהיו יותר קרובים ליהודים.

ובכל זאת, הם אינם רוצים כלל להכיר בזה, היות והם רוצים להשלות את עצמם, שמה שכתוב ברש"י ש"הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב", לא מדבר בקשר לדיפלומטים.

נקודה מעניינת שהרבי אומר שאילו היו משאירים את הר־הבית בידי ישראל זה היה טוב לבטחון. כלומר שטעם של פיקוח נפש הוא לצד הזה של לכבוש את הר־הבית, ולא להפך (כמו שסוברים אחרים)[9]. כמו שסובר הרבי לגבי ארץ ישראל כולה.

נקודה נוספת מעניינת שהרבי אומר שלכל הפחות שהר־הבית (ומערת המכפלה) עכ"פ יהיה רשום על שם שלש הדתות, ולא רק על שם הערבים. כלומר, המצב שם כל כך קשה, שלא זו בלבד שאינו רשום על שם היהודים לצערנו הרב, אלא היה יותר טוב אם היה רשום גם על שם ישראל ולא רק על שם הערבים.

ג. מסירת חלק מירושלים העתיקה – סכנה

בשיחת ט' כסלו תשל"ח התייחס הרבי לדיבורים אודות מסירת מקום המקדש לערבים[10]:

כפי שדובר כמה פעמים, אין כעת שום 'אתחלתא דגאולה'" – שהיא תהיה רק כשיבוא משיח צדקנו, ואילו כעת אנו נמצאים בחושך הכפול והמכופל של הגלות.

ועובדה זו מוכחת מעצם העובדה שנבהלים מ"קול עלה נדף" - עד שישנם כאלו שמסכימים בסתר ליבם, ואף נרמז על ידם כך, שיכולים למסור חלק, או את כל ירושלים העתיקה, יחד עם הר־הבית ומקום המקדש - לערבים.

ואנו צריכים זאת ברשותינו למרות שהכניסה כעת למקום המקדש

9. וראה בשמירת המקדש???

10. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 218. בהקלטה המקורית יש כמה שינויים, ולגביהם ראה להלן בפנים.

אסורה בהחלט בלי שום ספק, וזה הרי מקום מקדשנו, ו"מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי". ממילא, כל זמן שברצון הבורא היה זה ברשות הערבים, היינו צריכים להתנהג באופן של "לא יעלו בחומה"; אך ברגע שהקב"ה מסר את ירושלים כולה לידיים יהודיות - דבר וודאי הוא שאסור למסור זאת, מצד האיסור של "לא תחנם".

ובפרט, שעל־ידי מסירת חלק מירושלים העתיקה, חס־ושלום - מעמידים בסכנה, רחמנא ליצלן, את כל היהודים הנמצאים שם, וגם בירושלים החדשה.

אם כן, בשיחה זו הרבי עומד על כך שאסור לוותר על הר־הבית ומקום המקדש לערבים, ומדגיש שמסירתו תהווה סכנה ליהודים. לגבי הערת הרבי "למרות שהכניסה כעת וכו'" - ראה להלן.

ד. כל יהודי הוא בעל הבית על הר־הבית

בשיחת ג' דחול המועד סוכות תשמ"א, הרבי אמר[11]:

ובארץ הקודש עצמה - לבוא לירושלים עיר הקודש, אשר היא עיר הבירה של כל ארץ ישראל ושל כל יהודי היכן שרק ימצא - היות ו"ירושלים לא נתחלקה לשבטים". היא נרכשה ונבנתה על־ידי דוד מלך ישראל, כך שלכל יהודי - מילדים קטנים ביותר והלאה - יש בה חלק.

ואף אחד לא יכול למסור ממנה שום דבר, כיון שהיא אינה שייכת לו, כל יהודי הינו בעל־הבית על כל ירושלים, עם הכותל המערבי, הר־הבית וכל הענינים הקשורים לירושלים.

גם כאן מודגש הקשר של כל יהודי להר־הבית, ושאף אחד לא יכול למסור אותו (לערבים).

11. שם ח"ב עמ' 107.

ה. "מציבים חיילים, שימנעו מיהודים להגיע למקום מקדשנו!"

משיחת מוצאי שבת חיי שרה תשל"ט[12]:

כלומר: למרות שאומות־העולם טוענים "לסטים אתם" (כפי שרש"י מביא בתחילת פירושו על־התורה) - מכל־מקום, ישנם שלושה מקומות שהתורה מעידה עליהם ששם אינם יכולים לטעון זאת. היות ומקומות אלו שייכים לעם ישראל. והמקום הראשון (בזמן) הוא מערת־המכפלה (שעליה מסופר בפרשתינו).

וכאן רואים עד כמה גדול החושך הכפול והמכופל של הגלות:

כאשר לא מניחים ליהודים להתיישב בארץ הקודש - הנה המקומות עליהם קיימת ההתנגדות החזקה ביותר - הם דווקא בשלושה מקומות אלו!!!

ממש פלא! - כאשר רוצים להתיישב בתל־אביב - אינם מתערבים בזה; כשרוצים להתיישב במקום־אחר, או שלא מתערבים. או שישנה התנגדות קלה בלבד. אולם, כאשר הדבר מגיע למערת־המכפלה - זעזעו את העולם בכדי שלא להניח ליהודים להתיישב...

שלא לדבר אודות המקום השלישי, מקום מקדשנו - שכאשר מגיעים לשם יהודים - מציבים חיילים, שימנעו מיהודים להגיע למקום מקדשנו!

וכפי שכבר דובר: ההתנגדות בנוגע לשלשה מקומות אלה, היא הכי גדולה, הכי חזקה, ובצורה המושפלת ביותר; ואשר על מקומות אלה כתוב במדרש, שאפילו אומות־העולם אינם יכולים לומר "גזולים הן". והנה, באים יהודים ונותנים לגויים לשלוט שם. וכאשר רואים הגוים שהיהודים נותנים להם לשלוט - הם בודאי מסכימים; וכי למה לא?!

בהמשך הרבי מקשה איך יתכן שיהודים יתנו שליטה לגוים במקומות קדושים אלו, והרבי עונה שאף שהתורה מעידה שמקומות אלו שייכים לעם ישראל, הרי שיהודים אלו נופלים בפחד בעיני עצמם מפני הגוי, אף שהגוי לא חושב על זה כלל, ובכך מגרים את היצר הרע עליהם[13]. וכך

12. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 366.

13. מכך מובן גם כיום, שחוששים שכל צעד קטן בהר־הבית "יבעיר את המזרח התיכון",

הרבי מאריך על כך שהדבר לא מרגיז את הגוי, והכל רק בעיני היהודי.

לאחר מכן הרבי ממשיך:

באים יהודים ולא מניחים ליהודים אחרים להיות בבית־הכנסת של אברהם אבינו; אחר־כך מבטיחים שיתקנו זאת, אך לא מקיימים את ההבטחה: עד כדי כך, שגירשו משם את היהודים והוציאו אותם בכח!

על־אחת־כמה־וכמה שכך נוהגים בנוגע למערת־המכפלה, ולמקום המקדש.

(לא מדובר חס־ושלום, שמותר ללכת במקום המקדש. אבל ישנם חלקים שמותר ללכת לשם, דוגמת הכותל המערבי. וכן ישנם חלקים נוספים - אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת).

אולם כאשר מדובר אודות גויים – מאפשרים להם ללכת לשם מתי ואיך שהם רוצים. וכלל לא מגבילים אותם היות ופוחדים לנגוע בהם.

ולא זו בלבד, אלא מעמידים אנשי צבא שישמרו שלא יבזו את מה שנקרא אצלם 'מקום קדוש' מצד הקדושה שאצלם, וכן לא לעכב כאשר הגוי רוצה להכנס לשם.

ואפילו לאחר כל ההצטדקויות והסברות שכיום אין יד ישראל תקיפה, וזקוקים ל"חסד לאומים חטאת" ואשר לכן אסור להתגרות בהם - רואים שאפילו את הדברים אותם נתן הקב"ה בצורה ניסית - רוצים למסור.

וכמדובר כבר כמה־פעמים בארוכה, מה שנתפרסם כבר, שהמנהיגים דאז - כלל לא רצו להניח ליהודים לכבוש את ירושלים העתיקה. וזאת, כיון שלא רצו להתגרות ביושבים בוותיקן.

אלא שנוצר מצב בו לא יכלו לשאול את ה'מנהיגים', ולכן החליט קצין מסויים לעשות זאת על דעת עצמו. וכאשר הוא הודיע על כך - כבר לא יכלו להתחרט.

ומיד לאחר כיבוש ירושלים, שיגרו שלוחים לוושינגטון (ביניהם היה יהודי שומר תורה־ומצוות) להסביר, שכבשו את ירושלים (ואת שאר

כשעל־פי דברי הרבי הדבר נובע מפחד שהיהודים ממציאים, ואדרבה - הפגנת שליטה שם היא זו שתביא לשלום.

השטחים) רק מפני שלא היתה ברירה אחרת, וכעת רוצים להחזיר את מה שכבשו!

והנס היה - שהגוים לא רצו לקחת זאת!!!

והרבי ממשיך שם להסביר שיש במסירת חלקי ארץ ישראל ובפרט המקומות הקדושים איסור "לא תחנם" וגם משום פיקוח נפש. מכל זה יוצא גם החשיבות של המקום בעיני הרבי, וגם הפוך מהדעות הטוענות שיש לוותר על המקום מטעם פיקוח נפש, אדרבה - ויתור המקום מוביל למצבים של פיקוח נפש.

יש להעיר גם בשיחה הזאת שהרבי העיר (בסוגריים) שלא מדובר שמותר ללכת במקום המקדש, אך מחלק בין חלקיו ואומר שיש חלקים שמותרים שלגביהם יש ספק. וראה לגבי זה לקמן.

ו. "התעקשו יהודים פראיים שלא להניח ליהודים להיות שם"

משיחת מוצאי שבת ויצא תשל"ט[14]:

דובר בהתוועדות הקודמת אודות מה שהמדרש אומר בפרשת וישלח (שהקשר של פרשה זו אלינו. שכעת - יו"ד כסלו - מתחילים את אותה פרשה): "שלושה מקומות שאין אומות־העולם יכולים להונות את ישראל לומר גזולין הן בידכם. ואלו הן: מערת המכפלה, ובית המקדש, וקבורתו של יוסף (שכם)".

ודוקא באותם שלשה מקומות - התעקשו יהודים פראיים שלא להניח ליהודים להיות שם. ואת אותם יהודים שכן באים לשם - מוציאים משם בעל־כרחם!!!

ושם אירעו ממש לאחרונה כמה צרות צרורות לא עלינו - והלואי שיצאו ידי חובה בזה ו"לא תקום פעמיים צרה", ואין כאן המקום להאריך בזה.

14. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 382-381.

ז. טענות "שלום עכשיו"

בשיחת ש"פ שלח תש"מ הרבי התייחס לפעולות הרעות של "שלום עכשיו", ומנה את טענותיהם כטענות המרגלים[15]:

מאחר ובירושלים מתגוררים 60,000 ערבים. הרי הם הרבה יותר חזקים מהיהודים המתגוררים שם - "חזק הוא ממנו", ולכן לא צריכים לאפשר ליהודים להתגורר בירושלים העתיקה.

ואם כבר מתגוררים שם יהודים - צריכים לשלחם משם בכח. ועד שצריכים למסור את כל ירושלים העתיקה, כולל הר־הבית וקדש־הקדשים - לערבים!!

ח. הקפות במקום מקדשנו

בליל שמיני עצרת תשל"ט הרבי הקדיש את ההקפה השניה לירושלים ולהר־הבית:

הנה, על־פי תורת הבעש"ט שבמקום שמחשבתו של אדם נמצאת, שם הוא נמצא - אזי כשחושבים ומתבוננים שנמצאים בירושלים עיר־הקודש, עיר "אשר חנה בה דוד" - הרי שנמצאים שם בפועל.

ממילא נמצאים אנו כעת ועושים 'הקפות' בירושלים עיר־הקודש, כפי שהיא מחוברת עם ירושלים של מעלה, ובירושלים גופא, בהר־הבית מקום מקדשנו, "מקדש מלך עיר מלוכה".

ט. הקפות במקום מקדשנו

הרבי הדגיש כי החשיבות והקדושה של הר־הבית ומקום המקדש היא גם בזמן הזה, ו"קדושה לא זזה ממקומה". ולדוגמה[16]:

ובקרוב ממש את את ישועה והגאולה האמיתית, ובפרט, כהמשך התפלה: "בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך".

15.

16.

– שהם תמיד "משכן כבודך" ו"עיר קדשך", גם עתה בזמן הגלות –

י. בטחון הארץ – בזכות מקום המקדש

אפילו את הבטחון בארץ ישראל הרבי תלה בגלל שבה נמצא הר־הבית. בימי טרום מלחמת המפרץ כשהרבי קרא ליהודים לא לעזוב את הארץ ולנסוע אליה, התבטא הרבי בחלוקת דולרים[17]:

אני מפרסם בכל האפשרויות שצריך לנסוע, ואדרבה זה המקום הכי בטוח, כיוון שהר־הבית שם ומקום המקדש שם, והעיקר – שם נמצאים שני מליון, שלושה מליון כן ירבו.

ביומן מכ"ג טבת תנש"א מסופר שהרבי הודיע על ידי הריל"ג את תשובתו על השאלה אם השתנתה עמדתו בקשר למצב הבטחוני באה"ק, אחרי כשלון הדיונים בז'נווה (תוכן)[18]:

מה שאמרתי הוא מתוקף הענין ד"תמיד עיני ה' אלקיך בה...", ומצד הענין דמקום המקדש שנמצא שם, והרי בזה אין שום שינוי.

יא. "הר־הבית ומקום המקדש הוא הראש של עם ישראל"

לרב שאר ישוב הכהן, רבה הראשי של חיפה, אמר הרבי[19]:

ירושלים היא הלב של עם ישראל, והר־הבית ומקום המקדש הם הראש של עם ישראל, והרי גוף אינו יכול להתקיים בלי ראש ובלי לב.

ופעם במהלך היחידות אמר לו הרבי[20]:

וועו מיר טרעפן זיך דא, איז עלות השחר אין ירושלים [= כשאנו נפגשים

17. כ' טבת תנש"א, לקונסול רפי פרבר.

18. דברי משיח תנש"א ח"ב עמ' 473.

19. כפר חב"ד גליון 827 עמ' 40.

20. שם.

כאן, זו עת עלות השחר בירושלים][21]

אם כן, אף שהרבי היה גר בניו יורק, הרי שלבו היה בארץ הקודש ובהר הקודש, ובבחינת "לבי במזרח ואני בסוף מערב"[22].

כל הציטוטים הללו חשובים מכמה סיבות:

א. כדי לדעת שמקום המקדש חשוב לרבי ביותר, והבעלות של ישראל עליו היא הכרחית.

ב. הרבי זעק על חילול הקודש שקורה שם[23]. הדבר צריך לעורר אצלנו אכפתיות לגבי המתרחש שם. המציאות היא שבדרך כלל מוחים רק על עלית יהודים להר ולא על חילול הקודש הנורא שקורה שם[24], והגדילו לעשות דוברים מסוימים שמתבטאים שההר שייך לערבים רח"ל. עד שאתה מוחה על המתרחש בהר - תמחה (לפחות גם) בבזיון האמתי שקורה שם.

ג. בניגוד לטענות שעליית יהודים היא "התגרות בגוים" ו"עלולה להרגיז את הערבים" ו"מסוכנת" - הרבי ראה את ההפך הגמור, שהפקרת המקום לערבים היא סכנת נפשות ליהודים רבים (וכמובן הדבר ופשוט שאת כל כוחם של הערבים הם לוקחים מהמקום הזה, ואכמ"ל), ואילו בעלות ישראל על המקום היא חובה בבחינת פיקוח נפש.

---

21. הוסיף על כך הרב שאר ישוב: על־פי פשטות, הרבי התייחס לזמן, מבחינת הפרשי השעות. אבל לדעתי, הרבי התכוון גם למשהו סמלי יותר, בבחינת "אז יבקע כשחר אורך", שזה קשור לגאולה.

22. רבי יהודה הלוי.

23. וראה בזה עוד להלן על פגישת ר' גרשון סלומון והרבי.

24. בשיעור כ"ט תשרי תשמ"ו הרב גינזבורג לימד את המשנה שמהחיל ואילך "אין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם" ואמר: "יש גוים שעומדים על הר־הבית וכשרואים יהודי מתקרב אז אומרים לו 'אסור לך', גוי, ככה חינכו אותו, וכאן במשנה כתוב שלגוי אסור להיכנס, מהחיל ולפנים גוי אסור להיכנס. לכן באמת צריך לומר להם שמן החיל ולפנים לך אסור להיכנס, לגמרי".

ד. אם היה איסור כל כך גורף לעליה - כפי שהוא נתפס היום - הרבי בוודאי לא היה מוחה נגד הוצאת היהודים מההר, ואדרבה, הם מפרישים אותם מאיסור. אלא ודאי שאין שום איסור, כמפורש ברמב"ם, והכל הוא הרחקה שמא אחרים יעלו למקומות אסורים (וגם זה השתנה עם השנים, בגלל שחשש זה כבר אינו, הכל כדלהלן), ובמקום כזה של חילול מקום הקודש והפקרת המקום לידי הערבים הרבי ראה את ההתנגדות להימצאות יהודים שם והוצאתם משם בכח כדבר שלילי שיש למחות עליו.

ב

מקורות לשלילת העליה בשיחות הרבי ומכתביו

א. רקע לתקופה

טרם נביא את התייחסות הרבי נקדים קצת רקע לדברים. לא נביא כאן את כל השתלשלות היחס לעליה להר־הבית מזמן חורבן הבית, אך נציין שבדורות הקדומים היו עולים להר־הבית[25], בדורות מאוחרים יותר השלטונות אסרו את הכניסה ליהודים, וגם כשפתחו העליה התאפיינה בדרך כלל כעליה תיירותית ולא דתית.

מימי קום מדינת ישראל הכניסה להר־הבית לא התאפשרה כלל, כמו גם לכותל ולעיר העתיקה. לאחר מלחמת ששת הימים ושחרור הר־הבית ומקום המקדש, נפתחו השערים ויהודים רבים עלו להר־הבית ללא כל הבחנה בין מקומות המותרים למקומות האסורים, וכן ללא טהרה וקיום מצות מורא מקדש, ובכלל היתה זו עליה תיירותית לראות את המסגדים שיש שם וכו', ללא כל מודעות דתית. באותו זמן - בשנת תשכ"ז - גדרה הרבנות הראשית פרצה זו בפרסום קול קורא מאת כל רבני ישראל לאסור כניסה להר־הבית, כדי למנוע מאנשים מלהיכנס גם למקומות האסורים ולעבור על איסור כרת. כמו כן, הרבנות הציבה שלט בכניסה להר להזהיר מעליה אליו.

בשנת תשל"ו התכנסה מועצת הרבנות הראשית לדון בנושא שוב, מפאת

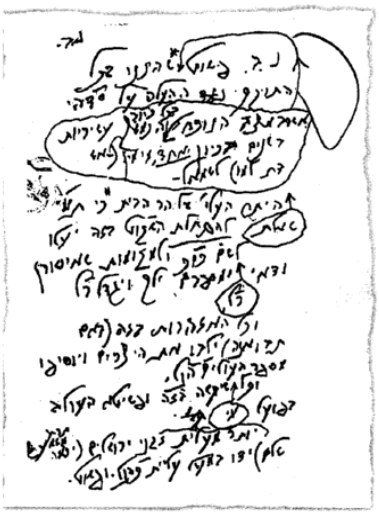
25. ראה ספר הר־הבית כהלכה ח"א עמ' 95 ואילך.

דרישתו של הרב הראשי לישראל, הרב שלמה גורן ע"ה להציג את שיטתו בנושא, וכן להסיר את השלטים האוסרים את הכניסה. בהחלטת הרבנות מכ"ב אדר ב' תשל"ו נכתב: "מועצת הרבנות הראשית שמעה הרצאה מקיפה מפי כב' מרן הרב הראשי לישראל הרב ש. גורן, על נושא "הר־הבית" ומחליטה להטיל על כב' הרב הראשי לפרסם את מחקרו בנושא זה בכתב, בצירוף תרשימים והמידות שבידו. לאחר מכן תדון המועצה בחומר הכתוב בכובד ראש עם רבני ישראל". למעשה, הרב גורן פרסם את מחקרו שנים לאחר מכן, והרבנות לא דנה בנושא.

בי' שבט תשמ"ו התכנסה הרבנות שוב פעם, אך החליטה לא לשנות מהחלטותיה הקודמות.

ב. המענה המפורסם

בשבועון 'כפר חב"ד' גליון 845 פורסם מענה של הרבי:

פיענוח:

נ.ב. פשוט אשר במצב הנוכחי בכל כיו"ב [כיוצא בזה] והנמשך עשיריות בשנים בכיון אחד, מימין (אש דת למו) לשמאל - שהנני בכל התוקף נגד ההעל ה על סדה"י [סדר היום] שאלת היתר העלי' על הר־הבית כי תומ"י [תיכף ומיד] להתחלת השקו"ט [השקלא וטריא] בזה יעלו לשם כו"כ [כמה וכמה] ולמקומות שאיסורן ודאי ר"ל [רחמנא ליצלן] ומספרם ילך ויגדל ר"ל.

וכל האזהרות בזה (באם תבואנה) ילבו את היצרים ויוסיפו מספר העולים הנ"ל.

וכל מי שיעשה בזה ופשיטא העולה בפועל יותר מעלית זקני ירושלים (תרתי משמע יראה שלם) ידו במעל עליית כהנ"ל. ופשוט.

המכתב הזה על פניו וכפי שהתקבע הוא מכתב חריף לאסור עלית יהודים להר־הבית. ובכן, בנוסף למקורות שהיו בשנים מאוחרות יותר – בקריאה מעט עמוקה יותר של המענה ניתן ללמוד כמה דברים בכוונת הרבי ובדעתו הקדושה.

א. יחוס המכתב

לפני שנדון על תוכן המכתב, יש לציין כי לא נודע בבירור זמן כתיבתו ונמענו. מקובל שהוא נכתב מיד אחרי מלחמת ששת הימים[26], או בשנות הלמ"דים ולרב מאיר יהודה גץ, רב הכותל[27]. אך אין לשתי הנחות אלו ראיות חד משמעיות[28]. גם בירור שנערך היום בקרב מוציאי לאור של תורת רבינו לא הניב מידע מדויק על שיוכו של המכתב, רק זאת קיבלתי מהרה"ח ר' חיים שאול שי' ברוק:

"את המכתב המקורי - לא ראיתי. אבל יש **אולי** לשער את התאריך לשנת (ולפני יו"ד שבט) תשמ"ו, כיון שכמה וכמה ביקשו באותה תקופה שמועצת הרבנות הראשית תדון מחדש בנושא העלי' להר־הבית (דיון שנערך בפועל - יו"ד שבט תשמ"ו, אלא שהמועצת החליטה בסופו של דבר שלא לשנות מההחלטה הקודמת ומפס"ד רבני אהקת"ו - קיץ תשכ"ז - לאסור באיסור מוחלט את העלי' להר־הבית)".

כלומר שלהשערתו הרבי התייחס לנסיונות לדון מחדש בדבר העליה להר־הבית במועצת הרבנות הראשית בארה"ק, ולכן הוא רלוונטי לזמן זה, ולא מאוחר מכך.

---

26. במאמר "הר־הבית האם נכון לעלות אליו" מאת הרב יעקב הלוי הורוביץ ייחס את המכתב ל"תקופה ההיא".

27. ראה מנחם משיב נפשי ח"א עמ' קמה.

28. במכתבים לרב גץ זה לא נמצא (וראה לקמן בפנים), וכן לא בספר עליו או בדבריו ביחסו אל הרבי וההתכתבויות עמו, ואדרבה, הרב גץ עצמו ניסה לפעול להעלות את נושא בירור המקומות המותרים בהר־הבית במועצת הרבנות הראשית במכתב מר"ח סיון תשמ"א.

אם כן, השערת המכתב היא לא יותר מאשר שבט תשמ"ו. אך כאמור שמקובל לתארך אותו לזמן קדום יותר[29] - לאחר מלחמת ששת הימים, ימים בהם נושא זה היה פרוץ מאוד, והיה צורך לגודרו, כפי שעשו כל רבני ישראל באותו הזמן[30].

המסתבר ביותר שהרבי כתב זאת בשנת תשל"ו, טרום הדיון הראשון במועצת הרבנות הראשית בנוגע לעליה להר, שאז היה צורך להבהיר את הענין.

ב. "במצב הנוכחי"

הרבי כותב "**פשוט אשר במצב הנוכחי בכל כיו"ב והנמשך עשיריות בשנים בכיון אחד מימין (אש דת למו) לשמאל**". כלומר, הרבי תולה את דבריו הבאים לקמן בזמן ובמצב נתון. אין אלו דברים קבועים, כמו מצוה מן התורה שאינה משתנית (זאת משום שאין זו כלל מצוה, וגם לא איסור, כמובן לכל מי שקצת לומד את הנושא, וראה לעיל ???), אלא הם לפי המציאות הנוכחית, כפי שנמשך בקביעות כו"כ שנים. המדובר הוא אודות עלית יהודים להר־הבית לאחר מלחמת ששת הימים[31] שהיתה ללא שום פיקוח, מודעות או הסברה בנושא, אלא עלו רבים למקומות האסורים, ולכן הרבנות הראשית גדרה את הענין בהוראה להימנע[32] מעליה להר בשל סיבות אלו[33].

---

29. ועל כן גם מובן יותר חוסר התיארוך, מה שפחות מצינו בשנים האחרונות.

30. ועל מה שהרבי כותב "עשיריות בשנים", י"ל: או שלא דק (בשנות הלמ"דים), או שמדבר על שנים שלפני תש"ח, בהן עלו למשל השר מונטיפיורי וכן הברון רוטשילד לפני ולפנים, עד המקומות האסורים, וגדולי ישראל מחו בהם, או כאמור בפנים, שהיה זה בתשמ"ו ואם כן הדבר מדויק.

31. או כאמור לעיל בהערה??? גם מתייחס לשנים שלפני תש"ח.

32. וראה בחזון עובדיה "נכון להימנע"???

33. וראה בספר הר־הבית כהלכה שער ג סימן ח.

הרבי גם מדגיש במכתב שהמצב בהר־הבית הנמשך באותן שנים הוא "בכיוון אחד". מהדברים עולה שאם המצב הזה ישתנה, אפילו אם יהיה רק לא בכיוון אחד, אלא גם כיוון מתוקן יותר שם, הרי שהיחס ישתנה. כפי שנראה להלן המצב בהר־הבית השתנה מאותן שנים מן הקצה אל הקצה (קרי: ממצב שעולים בחופשיות (ה"י) עד למקום המקדש עצמו, וגם בלי שום טהרה וכו', עד למצב שהמשטרה עצמה מונעת מלהתקרב למקומות האסורים, וגם העולים הם בקדושה וטהרה, תוך הסברה על טבילה וכו'). הדבר מסביר את השוני ביחס של הרבי לנושא בשנים האחרונות, וכדלהלן.

בהקשר זה ראוי להביא כאן את דברי הרה"ח הרב יצחק גינזבורג שליט"א למכתב זה[34]:

"לא רוצים ללמד הפך הזכות על רבנים, אבל יש רבנים שאומרים שהסבה שלא נכנסים לענין זה בגלל שאם כן יפסקו ויתייחסו - אז סוף דבר יכול להיות להכשיל את הציבור, בגלל שיש הרבה אנשים שאם יראו שאנשים דתיים עולים, אז הרבה מאד אנשים אחרים שלא אכפת להם גם יעלו ויעברו את הגבולות, זה לא משנה להם הגבולות.

את הדבר הזה צריך להפריך. זה פשוט לפי עניות דעתנו, במיוחד אם הרבי אמר שכן צריך לקבוע, הוא מאד רצה שרבנים יקבעו את הגבולות. אז צריך לומר שבאיזשהו מקום לא מודע - יש גם כן תת־מודע של רבנים גדולים - מאיזה מקום תת־מודע שם זה תירוץ, זה התחמקות, שכל הסברה הזאת של הכשלת הרבים אם נתייחס לדבר, אז יש בזה פשוט התחמקות פנימית של פחד להתמודד עם דבר שזה התפקיד של הרב להתמודד עם כל השאלות, גם השאלה הזאת של הר־הבית. במיוחד שזכינו - עם ישראל - עכשיו לשוב לציון, עם ישראל.

יתכן שפעם אחת כן היה חשש, אפילו יש מכתב אחד או וואַרט של הרבי

34. שיעור כ"ג אדר תשנ"ט.

שהיה חשש, שכאילו כל כך הרבה התנגדו שאם הדתיים יכנסו או יעשו איזה צעד כלשהו לגבי קביעה בענייני הר־הבית, אז הצד השני יתנגד עם פריצה להר למקומות האסורים, לא למקומות המותרים. אבל יש להניח שהחשש הזה היה בתוקפו אולי פעם, והיום לפי הנתונים, שלא כאן המקום עכשיו להתדיין עם כל הנתונים בשטח, אבל זה לא נראה שזה רלוונטי היום הדבר הזה, החשש הזה...

הרבי דיבר על תקופה שהיו להכעיס'ניקים, שיהודים חילונים 'להכעיס' יעלו למקום האסור. אבל זה מה שאמרנו קודם, שהיום לא חושב שזה רלוונטי החישוב הזה".

ג. ההתנגדות לעצם הדיון

הרבי ממשיך: **"שהנני בכל התוקף נגד ההעל[א]ה על סדר היום שאלת היתר העליה על הר־הבית".** יש לשים לב כאן שעיקר ההתנגדות של הרבי (בשלב זה של המכתב) היא להעלאת שאלת היתר העליה להר־הבית לסדר היום. מן הטעם ש**"כי תכף ומיד להתחלת השקלא וטריא בזה יעלו לשם כמה וכמה ולמקומות שאיסורן ודאי רחמנא ליצלן ומספרם ילך ויגדל רחמנא ליצלן"**, כלומר, הבעיה היא ש"תכף ומיד" כאשר יתחילו לדון בנושא, עוד טרם יפסקו באילו מקומות וגדרים מותר ובאילו אסור - יעלו כמה וכמה למקומות שאיסורם ודאי.

נראה מכאן כי עיקר חששו של הרבי היה שהדיון הנ"ל יארך זמן, ובזמן הזה תינתן לגיטימציה לעלות, מבלי שעדיין נקבעו גבולות ברורים המותרים, ואזי יהיו יהודים שיעלו למקומות האסורים, ויסתמכו על כך שהרבנות דנה בכך ורואה בזה צדדים להיתר.

ממילים חריפות אלו גופא ניתן ללמוד שאם לא היו מעלים את השאלה הזאת על סדר היום בצורה ציבורית, אלא היו דנים בנושא זה גדולי הרבנים בצורה ענייינית ומהירה ופוסקים את הגדרים המותרים – הרי

שהדבר לא היה מביא לאיסורים, ואדרבה, היה מפחית בהם, כי כבר הוברר הנושא (וכמו כל נושא הלכתי, כמו כשרות למשל, שהרבנים נדרשים לפסוק אילו מוצרים כשרים ואלו לא, ולא להשאיר את הדברים תלויים באויר מבחינה ציבורית ולהביא לאיסורים, ח"ו).

דבר זה גם עולה בקנה אחד עם דיבורו של הרבי עם הרבנים הראשיים (שיובא להלן) בו התעניין הרבי ושאל אותם מדוע אינם עוסקים בנושא זה. נראה כי בנוסף לכך שהשתנה המצב הרי שבדיבור ישיר ופרטי מול הרבנים הרבי כן עודד לדון בנושא.

עוד ענין: כאמור, בהחלטתה של הרבנות הראשית בתשל"ו נאמר כי הרב גורן **יפרסם** את מחקרו בנושא, ולאחר מכן הרבנות תדון בכך. נראה מהדברים כי הרבי חשש דווקא מדבר זה – היינו מפרסום מחקר בנושא, עוד טרם הכרעה של גדולי הרבנים בארץ, ואז בזמן זה היו מתרבים העולים למקומות האסורים וכו'. אך אם את כל השקלא וטריא היו מקיימים בחדרים סגורים בין הרבנים, בלי שהדבר יעלה על סדר היום (הציבורי), ורק לאחר מכן יפרסמו הכרעה בבירור המקומות המותרים, ועד אז יישאר האיסור על כנו, הרי שאז אין חשש תקלה.

נקודה נוספת העולה מכך היא הדבר המובן מאליו, שלצערנו לא תמיד שמים לב אליו: הרבי במענה זה לא כותב שהעליה עצמה אסורה, אלא פשוט שיש מקומות המותרים, רק החשש הוא שמא יהיו כאלו שלא יעשו כמו שצריך ויכנסו למקומות האסורים. כאמור, אין בדבר זה חידוש, שהרי זהו רמב"ם מפורש והלכות פסוקות שיש מקומות מותרים בהר־הבית גם היום.

ד. ההתנגדות גם לפרסום איסור

הדבר בא לידי ביטוי גם במילים הבאות של הרבי: "**וכל האזהרות בזה (באם תבואנה) ילבו את היצרים ויוסיפו מספר העולים הנ"ל**". אליבא

דהרבי, אם יתחילו לדון בנושא היתר העליה (בצורה ציבורית, המעלה את הנושא על סדר היום), ללא פסיקה מסודרת, הרי שאפילו אזהרות לא לעלות להר־הבית יגבירו את העולים למקומות האסורים. הרבי משתמש בביטוי "ילבו את היצרים", מכך גם משמע כדברי הרב גינזבורג לעיל, שמדובר על יהודים שעשו כן 'להכעיס' ובראותם את האזהרות, יחד עם מודעותם לכך שהדבר עדיין בגדר דיון לא חתום, הרי שהם יבואו לעלות דווקא למקומות האסורים.

[כאן יש נקודה מעניינת: לפי אותם הסוברים שדבר לא השתנה מאז כתיבת מכתב זה (וגם אם השתנה הרי שאין להתייחס כלל למה שקורה במציאות הנוכחית, אלא אותו יחס קיים לעולם ועד, למרות שהרבי תלה את דבריו, כאמור, "במצב הנוכחי"), הרי שלשיטתם אין גם לפזר כיום אזהרות נגד עליה להר[35], שהרי בכך הם רק מלבים את היצרים וגורמים ליותר יהודים לעלות למקומות האסורים. ותמוה עליהם שהם מצרפים את תמונתו הק' של הרבי למנשרים נגד עליה להר־הבית[36], ובכך "מלבים את היצרים" כנ"ל.

למעשה נראה ממכתב זה כי הרבי צפה מראש את הנעשה שישאירו נושא זה "באויר". מצד אחד פתחו את הנושא, והרבנות הראשית התכנסה לדון בענין וביקשו לחקור את המקומות המותרים, אך מסיבות שונות הדבר לא נחתם, ורק נשאר בינתיים הוראה להימנע מכניסה לכל שטח ההר. הדבר הזה בעצמו גרם לכך שחששו של הרבי לצערנו התגשם

35. שהרי נושא זה נפתח כבר לדיון ציבורי, והוא על סדר היום כל הזמן (לצערנו מבלי הכרעה ברורה מצד הרבנים הראשית [אף שאסרו את העליה, הרי שזה מצד חוסר הכרעה בדיון מסודר]). ואין להוכיח מהמכתב שיובא לקמן שהרבי היה שבע רצון מאזהרות אלו, שהיה זה בזמן שנושא זה לא עלה על סדר היום (שהרי גם הבקשה מהרב גורן לפרסם את מאמרו בנושא, לא פורסם), משא"כ היום.

36. ומבלי למחות על עליה מוסלמים להר־הבית, שעל זה הרבי צעק רבות (וכן זהו איסור ודאי – "החיל מקודש ממנו, שאין גוים וטמא מת נכנסים לשם", כלים פ"א מ"ח), וכאמור לעיל בפנים.

באותן שנים: מצד אחד העלו את הנושא הזה לסדר היום ומצד שני לא הכריעו בו (ואף פזרו אזהרות במקום)[37]. הדבר הביא לכך שבמשך שנים המקום הפך להפקר (כפי שהרבנים הראשיים העידו בפני הרבי, כדלהלן) – מלבד שמוסלמים השתלטו על כל השטח, יהודים יראים ושלמים נמנעו מלפקוד את המקום בקדושה ובטהרה ובהיתר, ובמקום זאת יהודים שאינם דתיים פקדו את המקום באיסור (בידיעה שהנושא מעורפל מבחינה הלכתית).

נראה שלדעת הרבי בכתיבת המכתב היה עדיף אחת מהשתים: א. לעזוב נושא זה ולא לעסוק בו כלל, ולמעשה להורות הימנעות מכניסה לכל המקום, כדי לא לתת נתינת מקום לאיסורים[38]. ב. שרבנים יעסקו בנושא ביניהם[39] (ללא העלאה על סדר היום הציבורי) ופסיקה ברורה, מה שימנע ספקות ואיסורים. לצערנו, שני אלה לא קרו, אלא הרבנות הראשית נתנה מקום לפתוח נושא זה אך ללא הכרעה[40], ורק השאירה את האזהרות על כל השטח, ואף כי באותו זמן הנושא לא הועלה בפרסום (ולכן האזהרות היו כדבעי) הרי שברבות השנים הוא הועלה ועומד על סדר היום, מה שהביא אנשים להבין כי אזהרה זו אינה רצינית, שהרי גם לשיטתם יש לדון על היתר במקום, ואם כן, מה לי הכא מה לי התם, ונכנסו למקומות האסורים].

ה. ההתנגדות גם לפרסום איסור

הרבי מסיים: "וכל מי שיעשה בזה ופשיטא העולה בפועל יותר מעלית

37. אף שבאותו הזמן הנושא לא היה על סדר היום, אך במשך השנים הוא עלה.

38. הדבר דומה קצת ליחס של הרבי לכמה נושאים, כמו שמירת הברית ש(אף שמצינו מכתבים שהרבי כן מדבר על זה, אבל) הגישה הכללית היא התעלמות מהנושא והסח הדעת כדי לא לבוא לידי מכשול. וכיו"ב בנושאים נוספים.

39. ???כמו הרב גץ, שבאותו זמן היה נגד עליה להר־הבית, ורק לאחר מכן בתשמ"א התחיל לפעול בתוך הרבנות שיבררו את הדבר להיתר (כפי גם שהרבי רצה במשך השנים, כדלקמן).

40. כאמור בפנים, ההחלטה מתשל"ו היתה שמחכים לפרסום המחקר של הרב גורן.

זקני ירושלים (תרתי משמע יראה שלם) ידו במעל עליית כהנ"ל. ופשוט.". נראה כוונת הרבי ב"וכל מי שיעשה בזה", היינו מי שיעלה את הנושא על סדר היום וידון בדברים (לפני הכרעה) וכן יפרסם אזהרות, ויגרום לכך שבזמן זה יעלו אנשים למקומות האסורים. לאחר מכן מציין שפשיטא על מי שעולה בפועל (בזמן שהדבר לא הוכרע) יותר מהעליה המקובלת (כנראה הכוונה עד הכותל ושערי הר־הבית) "ידו במעל עליית כהנ"ל", כלומר, אין הכוונה שהוא עובר על איסור וכדו', כפי שיש החושבים היום (וכאמור שפשוט שאין הדבר נכון למי שרק לומד רמב"ם ושאר פוסקים), אלא שהוא במעל אלו העולים מעבר למקומות המותרים[41].

ו. סיכום

למסקנה ממענה חריף זה: דעת הרבי באותו זמן – ומדגיש שזה דבר התלוי בזמן ובמציאות – היא נגד להעלות את השאלה אודות עליה להר־הבית לסדר היום, מהטעם שעד שהדבר יבורר, תכף ומיד יעלו יהודים למקומות האסורים, ולכן יש להימנע (בזמן זה) אף מלעלות למקומות המותרים כדי לא לתת לגיטימציה לעליה אסורה (ואפילו אזהרות לא

41. יש לציין שהחשש כפי שהרבי מציג אותו, הוא בין "מראית עין" ל"לפני עיוור לא תתן מכשול": איסור "מראית עין" הוא לעשות דבר מותר שהרואים יחשבו שהוא עובר איסור. "לפני עיוור" הוא לעשות פעולה ביחס לזולת שעלולה להכשיל אותו לעבור איסור. כאן החשש הוא שמא יראו את אלו העולים למקומות המותרים (כנ"ל לפני שנפסק בצורה ברורה היתר בזה) ויחשבו (מצד שלא היתה הבחנה ומודעות לנושא זה כלל) שהם עולים למקומות האסורים (איסור), ומכך ילמדו לעלות למקומות האסורים ("לפני עיוור"). על כך יש רק להעיר שמצינו בהלכות "מראית עין" שהדבר תלוי לפי המציאות: לדוגמה, אכילת חלב שקדים יחד עם בשר, נפסק שיש לשים לצד החלב שקדים כדי להימנע ממראית עין (ראה שו"ע יו"ד סימן פז ס"ג). אך אם כבר מפורסם שיש חלב שאינו חלבי (סויה) אזי אין צורך להיכר זה, מכיוון שכבר ירד חשש מראית עין זה (ראה כרתי ופלתי יו"ד פח, ח. יחו"ד ח"ג נט, ובכ"מ). אותו הדבר בנושא זה, שאם כבר מפורסם שיש מקומות מותרים ומקומות אסורים, ואותם יהודים יראים ושלמים עולים למקומות המותרים, הרי שחשש מראית עין זה כבר פג, וממילא אין כאן גם מקום ל"לפני עיוור", שהוא כבר לא עיוור, ובבחינת "פוקח עיוורים".

לפרסם במצב כשהנושא על סדר היום). וכאמור, נראה שבאותו זמן מצד הרבי יש או להכריע את הנושא או לא להיכנס אליו, העיקר שלא יעמוד "באוויר", כמו שקרה.

ג

אגרות לרב הכותל

א. "שבטלה התכנית לחפור מתחת לביהמ"ק"

הרב מאיר יהודה גץ ע"ה, רב הכותל, עסק בשנות הלמ"דים בחפירת 'מנהרות הכותל', כאשר תוך כדי עבודה זו נמצא שער אטום המוביל למעבר תת קרקעי אל מתחת להר־הבית ומקום המקדש. הרב גץ התלהב מהרעיון של מציאת כלי המקדש וזיהוי מקום המקדש וכתב על כך לרבי בי"ד מנחם אב תשל"ו:

"ועתה נפשי בשאלתי בענין חשוב אחד שאני הוגה בו. מאחורי בית הכפורת וקה"ק גלינו שער סתום אשר לפי השערתי דרכו יצאו הכהנים אשר טבלו לקרה לא טהור במפלס נמוך בתשעה מטרים מתחת למפלס הר־הבית כיום (מעל לנ"ל קיים שער במפלס העליון והגויים קוראים לו שער הטהרה).

חם לבי בקרבי לפתחו ולחתור פנימה במטרה כפולה: א) לגלות את מקום המזבח אשר כידוע הוא מחובר לאדמה ואינו כשאר שטח הר־הבית שמתחתיו כיפין ומחילות (זבחים נח.) ואעפ"י שחלו שגויים רבים בקרקע הר־הבית אפשר לעשות בדיקות חימיות [כימיות] למציאת אבר (קוניא).

ב) לגלות את מקום גניזת ארון הברית עפ"י מה שמובא במשנה שקלים ו' (ויש צורך במס"נ לכך).

השאלה היא האם ראוי לגשת למלאכה הזאת לאחר שנתגבר על כל מיני מכשולים הנדסיים ופוליטיים בעיקר.

ועוד שאלה הלכתית מובהקת. מחילות לא נתקדשו אך באם הן פתוחות לקדש, קדש, ניתן להבין מסוגיית הגמרא (פסחים פ"ז) שבאם הן פתוחות

גם לקדש וגם לחול הריהן חול. אך לפי פשיטות הענין הגם שהן קדש הרי אסור הכניסה אליהן בטומאה הוא רק מדרבנן (זבחים נו. ופרש"י ד"ה מדרבנן). ובאם אנו נכנס לתוך אחת המחילות ושמא הן פתוחות לקדש יש כאן ספק דרבנן והוא לקולא. ועוד אפשר להוסיף סניף דנכנסים לצורך תיקון (סוף עירובין, רמב"ם ביה"כ ז, ה"ג) וגם בית חשמונאים בנו מזבח וממנו הדליקו הנר המערבי בטומאה.

יוריני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א את הדרך אלך בה ואת המעשה אשר אעשה..."[42].

על כך הרבי ענה לו באגרת מראש חודש אלול תשל"ו[43]:

ושיבשר טוב בכל הענינים שכותב, כולל[44] ועיקר – שבטלה התכנית לחפור מתחת לביהמ"ק, מחילות וכו' ואפילו לספקן...

בכבוד ובברכה לשמור על הק' שלא יגעו בו ולא בספקו וס"ס, כי "ממי שהזהיר על המקדש" (יבמות ו, ב) אתה מתייראי.

בהערת המו"ל שם: **שלא יגעו בו ולא בספקו וס"ס**: איזורים בהר־הבית שיש עליהם ספק או ס"ס אם הם אסורים בכניסה או לא.

הנה, בנושא זה ודאי כל השאלה וכל הדיון היו לגבי ענין ספציפי של כניסה מתחת לקרקע הר־הבית, וכן כניסה כך מתחת לקרקע מקומות האסורים בכניסה בזמן הזה לטמאי מת. על כך הרבי התנגד לתכנית זו. גם נראה שסוף המכתב "לשמור על הק' שלא יגעו וכו'", לא דובר על כניסה להר־הבית – כפי שהמו"ל הבין (וגם יתכן שהוא התכוון למתחת לקרקע) – אלא לא לגעת בהר מבחינה שלא לחפור מתחתיו וכו'.

ב. "שבטלה התכנית לחפור מתחת לביהמ"ק"

בט"ו כסלו תשל"ז שלח הרב מאיר יהודה גץ מכתב לרבי עם פסק שלו

42. התקשרות גליון תתקנו עמ' 10.

43. אג"ק חל"א עמ' רפא-רפב.

44. זאת הוסיף הרבי בכתי"ק.

לגבי "מבצע אנטבה"[45], וצירף אליו כמה תמונות, כדלהלן. הרב השיב לו בכ"ב טבת תשל"ז[46]:

> ומתוך שמחה וטוב לבב יוסיף בפעולותיו בקדש, שמירה על הקדש, ובפרט כותל המערבי שהודיעונו חכמינו ז"ל שמעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי של בית המקדש (תנחומא בובער שמות י. וש"נ). ות"ח במיוחד על שימת לבבו לשלוח לי התמונות מהאזהרות וכו' נוסף על הבשורה הטובה ומשמחת שנפסקו כל העבודות והחפירות שיש בהן חשש, ואפילו ספק חשש, נגיעה בקדש ומקדש...

ובהערת המו"ל שם:

> התמונות מהאזהרות: שצירף למכתבו משלטים של: א) הודעה ואזהרה ע"ד האיסור לעלות להר־הבית מפני קדושתו. ב) להתלבש בלבוש צנוע מפני קדושת המקום. ג) תמונות מחלקים שונים של ה"כותל המערבי" ומקומות הסמוכים לו.

הנה, לפי עדות המו"ל אחת מהתמונות שהרב גץ צירף לרבי היתה תמונה מהאזהרה לא לעלות להר־הבית. על כך (בין היתר) הרבי כתב "ת"ח [- תשואות חן]". לפי זה נראה כי באותה עת הרבי תמך באזהרה זו, שכאמור, נעשתה בתקופה שאחרי שמועצת הרבנות הראשית החליטה להורות איסור בכניסה, עד לבירור פנימי של הענין. באותה החלטה הרבנות הטילה על הרב גורן "לפרסם את מחקרו בנושא", אך יצוין כי הרב גורן לא פרסם מחקר זה. אם כן, באותו זמן נושא זה לא עלה על סדר היום, והדבר עולה בקנה אחד עם דברי הרבי במענה הנ"ל שרק אם הנושא יעלה על סדר היום אזי האזהרות בנושא "ילבו את היצרים" (שיתכן שזה המצב היום, שהנושא הוא על סדר היום, אחרי פרסום מחקרים רבים בנושא). אך באותו זמן שהנושא לא היה על סדר היום הרי שהאזהרות משובחות (כדי להוריד את הנושא מסדר היום ושלא יבואו לעלות למקומות האסורים, אף שבהמשך הרבי כן שאל את הרבנים

45. ראה התקשרות גליון שסט עמ' 13.

46. אג"ק חל"ב עמ' קב-קג.

הראשיים האם הם עוסקים בבירור המקומות – שהענין הוא לחלק האם זהו בירור בין הרבנים, וכדי להכריע ולברר המקומות המותרים, או בירור מפורסם ציבורית העלול להביא למכשול, ועד שהבירור ההלכתי הפנימי לא נעשה הרי שהאזהרות משובחות).

יש לציין שהרב גץ בעצמו עסק לאחר מכן בנסיון קידום היתר עליה במסגרת ועדה של אנשי מקצוע, וכך כתב: "לית מאן דפליג שעל־פי ההלכה, מותרת הכניסה לשטחים נרחבים מאוד וללא שום הכנה. בשטחים אחרים מותרת הכניסה לאחר טהרה... ורק בשטח מצומצם יחסית... אסורה הכניסה בהחלט"[47]. על כל פנים משביעות רצונו הק' של הרבי נראה (לכאורה) כי באותו זמן הרבי היה מרוצה מאזהרה זו.

בהמשך הרבי מביע שמחה על הבשורה אודות הפסקת עבודות החפירה שתחת הר־הבית (כפי שהורה לו באגרת הנ"ל).

מעניין לציין את הראיון שנתן הרב גץ לעיתון כפר חב"ד בתשרי תנש"א[48] (לאחר פרעות הערבים שם, וראה להלן) בו אומר שהסיבה שהרבי התנגד לחפירות מתחת הר־הבית היא שאם היו מוצאים את כלי המקדש היה ספק גדול מה היו עושים איתם.

סוף דבר הוא שחמש שנים מאוחר יותר, בעקבות החלטה להקים במקום ההוא במנהרות הכותל בית כנסת, נחצבה בשער גומחה לארון קודש, והתגלתה מנהרה גדולה מתחת להר־הבית. בהתייעצות עם הרבנים הראשיים דאז הוחלט לנקז את המנהרה ולהמשיך לחקור בחשאיות. בשלב מסוים הדבר התפרסם והביא להתפרעויות של הערבים ולבסוף לאטימת המנהרה בבטון מזוין. על כך כתב הרבי בחודש אלול תשמ"א[49]:

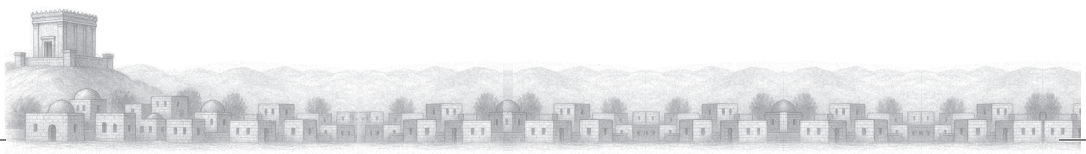
47.

48. לצטט???

49. קראתי ואין עונה ח"ב עמ' 501.

דבר שאירע ממש לאחרונה, הפולמוס בקשר לחפירות בעיר דוד. אין כל צורך להדגיש מה היו הגישה והטיפול שהראתה המשטרה, בגיבוי שניתן מדרגים גבוהים, כלפי המפגינים נגד החילול הזה. לעומת זאת, כשהיתה הפגנה ערבית במקום אחר, אבל במצב דומה (המחילה החדשה שנתגלתה תחת הר־הבית), הופסק מיד המשך המחקר. אין צורך בפירושים נוספים.

ממכתב זה נראה, או שהרבי שינה את עמדתו והיה בעד המשך המחקר במחילה החדשה, או שעל כל פנים, על אף התנגדותו לחפירה זו – הרי שהעביר ביקורת על כך שהשלטונות נכנעו לערבים בנושא זה (ונקטו באכיפה סלקטיבית).

ד

אזכורים שונים של התייחסות שלילית לעליה

א. "גלינו מארצנו"

בשיחת י"ב תמוז תשכ"ג הרבי הסביר את מאמר חז"ל "אוירא דארץ ישראל מחכים"[50], שהאוויר של ארץ ישראל לא נפגע מהחורבן, למרות שאר המפגעים שהוא פעל. וכך אמר בין הדברים[51]:

> מבלי הבט על הנראה לעיני בשר, הנה כל זמן שלא נתתקן הענין ד"חטאינו", הרי "מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו" – כנוסח תפלת המוספים דר"כ ויוהכ"פ וימים־טובים, שנוסח זה נקבע גם עבור יהודי שדר בירושלים עיר הקודש, ואפילו בירושלים העתיקה, בד' אמות הסמוכים להר־הבית (אם כי לא על הר־הבית עצמו, שאסור ליכנס שם), ואעפ"כ, גם הוא צריך לומר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו", בתפלת העמידה, שבה צריכה להיות זהירות יתירה שלא לומר דבר שהוא היפך האמת!

ודאי שבקטע זה הרבי לא נכנס לסוגיית הר־הבית ורק הזכיר זאת אגב אורחא. לכן מהמשפט "אם כי לא על הר־הבית עצמו, שאסור ליכנס שם" לא ניתן להוכיח הוראה מעשית, מכיוון שאם מדבר על הר־הבית כולו, אז ודאי על־פי פסק דין הרמב"ם שיש מקומות שמותר להיכנס (וכפי שהרבי עצמו ציין בכמה שיחות), ולזה ודאי לא התכוון הרבי.

---

50. בבא בתרא קנח, ב.

51.

ואם הכוונה היא על הגזרה של מקומות המותרים אטו מקומות האסורים[52], הרי דברים אלו נאמרו לפני שחרור הר־הבית והגדר שגדרו בו. ע"כ שכוונתו היא אודות מקום המקדש שהוא עיקר הר־הבית, ולגביו אכן נאמר איסור לדעת הרמב"ם ורוב הפוסקים להיכנס בזמן הזה. וראה עוד להלן בזה בשיחה דומה.

להעיר, שבשיחת ערב ר"ה תשנ"ב (יובא לקמן) הרבי אומר בדיוק אותו רעיון שבכל מקום אומרים "מפני חטאינו גלינו מארצנו" ושם הרבי כן מציין את העובדה שגם אלו שעולים להר־הבית והכי קרוב למקום קודש הקודשים אומרים נוסח זה. סימנא מילתא הוא ל"נעוץ סופן בתחילתן" לגבי יחס הרבי להר־הבית, הראשון והאחרון לע"ע שמצינו[53].

ב. קדושת הארץ גם בזמן הגלות

בשיחת שבת פרשת וישב תשד"מ הרבי אומר[54]:

> תלמוד ירושלמי שייך לארץ ישראל, ואילו תלמוד בבלי שייך לבבל, חוץ לארץ. ומובן החילוק שבין ארץ ישראל לבבל – שהרי חוץ לארץ אוירה טמא וגושה טמא (היפך הענין דטהרות), משא"כ ארץ ישראל – אוירה טהור וגושה טהור, טהרות, ועד כדי כך, שגם בזמן הגלות נוגע ושייך בארץ ישראל הענין דקדשים וטהרות – שהרי דרושה זהירות מיוחדת שלא להכנס למקום הר־הבית, וכיו"ב.

הרבי בקטע זה מדבר על קדושת וטהרת ארץ ישראל, שמפני כך יש בה כל מיני גדרים שמבטאים בין היתר בזהירות שלא להיכנס למקום הר־הבית. כאמור שההלכה היא שמותר להיכנס למקומות מסוימים

---

52. להעיר שלא גוזרים גזרות אחרי התלמוד.

53. וראה גם בשיחת כ"ב סיון תשמ"ב, תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב ח"ג עמ' 1663, שאומר רעיון דומה ושם גם אומר שכאשר נמצאים שנמצא במקומות אלו ("בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, סמוך ל"הר־הבית", ורואים את ה"כותל המערבי", שריד בית מקדשנו") מרגישים את חשכת הגלות **יותר** מאשר בחו"ל.

54.

בהר־הבית לאחר טבילה במקווה והיטהרות מטומאת קרי ונדה כדין, ויש מקומות בהם אסורה כניסה אף לאחר היטהרות זו, כי עדיין אנו טמאי מתים (עד להיטהרות מאפר פרה אדומה). ודאי שכוונת הרבי בשיחה זו היתה לציין את רמות הטהרה שקיימות בארץ ישראל גם בזמן הגלות (בשונה מחוץ לארץ). לכן זהירות זו אינה אומרת איסור כניסה, שהרי ע"פ הלכה הדבר מותר, אלא: או כמו במכתב המפורסם, של גדר לא להיכנס כדי שאחרים לא יכנסו למקומות אסורים (אף שלא נראה מפשטות הענין, שרק מציין זאת כדוגמה); או (וכך מסתבר יותר) שהזהירות היא לא להיכנס לא בטהרה להר־הבית[55], שזה ודאי נכון מבחינה הלכתית; או שהכוונה היא רק למקומות האסורים ורק לא פרט. הכלל הוא שכל מקום שלא נכנס לדון בפרטי הדברים אי אפשר להוכיח ממנו, שהרי יש שיחות בהן נכנס לפרטי הדברים וציין שיש מקומות מותרים.

ג. איסור כניסה במקום המקדש עצמו

בשיחת מוצש"ק פרשת ויצא תשל"ח הרבי מחה על כך שמפקירים את ירושלים העתיקה והר־הבית לידי הערבים (כפי שיובא לקמן), ובין היתר אמר[56]:

> ואנו צריכים זאת ברשותינו למרות שהכניסה כעת למקום המקדש אסורה בהחלט בלי שום ספק, וזה הרי מקום מקדשנו, ו"מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי".

צריך לציין שבהקלטת השיחה הרבי אומר "...אפילו למסור תל, או הכל, או באיזו צורה שיהיה, ירושלים העתיקה, יחד עם מקום המקדש, והר־הבית ואבן השתיה וכו' וכו', אף על־פי שהכניסה להר־הבית אסורה בהחלט ובלי שום ספק, אבל ביחד עם זה – זהו הרי מקום מקדשנו,

55. וע"ד המשנה בכלים עשר קדושות ???

56. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 218. וראה בשיחות קודש תשל"ח ח"א עמ' יד שמביא בשינוי לשון קל.

וכפי שאומר המדרש על הכותל המערבי, שמעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי", כלומר שהרבי אומר כאן לשון איסור בהחלט ובלי שום ספק על "הר־הבית" (ולא על "מקום המקדש", כפי שכתוב ב"קראתי ואין עונה").

אך ברור שאין הכוונה כאן "הר־הבית" היא לכל שטח הר־הבית, אלא למקום המקדש עצמו. שכן:

א. לומר שהכניסה לכל שטח הר־הבית היא "אסורה בהחלט ובלי שום ספק" היא עומדת בסתירה להלכה פסוקה ברמב"ם (וכן בשו"ע אדה"ז[57] ועוד) שהכניסה לטמא מת מותרת למחנה לויה שם. וגם אם תאמר שיש ספק לגבי מקומות המותרים, הרי שהלשון "אסורה בהחלט ובלי שום ספק" אינה מסתדרת עם זה, ועכ"פ הול"ל שישנו ספק.

ב. שנה לאחר מכן במוצש"ק פרשת חיי שרה תשל"ט גם הרבי צעק על כך שמוסרים את מקום המקדש לערבים (וכמובא לקמן), ובהערת אגב העיר[58]: "(לא מדובר חס־ושלום, שמותר ללכת במקום המקדש. אבל ישנם חלקים שמותר ללכת לשם, בדוגמת הכותל המערבי. וכן ישנם חלקים נוספים – אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת)", הנה כאן נקט בלשון "ישנם חלקים שמותר ללכת לשם... וכן ישנם חלקים נוספים – אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת", קא חזינן שהרבי נקט בלשון ספק על מקומות מסוימים בהר, והדבר לא עולה בקנה אחד עם הבנה שעל כל שטח ההר אמר בשיחה דידן "אסורה בהחלט ובלי שום ספק" (וראה עוד משיחת הרבי עם הרבנים ששאל אותם אם ביררו המקומות, וכן מענה הרבי שצריך להיות ברור המקום, שוודאי שעכ"פ ספק יש, ויש לבררו. וכן בשיחה מתש"נ שהובאה לקמן, שהרבי אומר "שמצד הקדושה ישנם מקומות בהר־הבית שאסור

57. סימן צד ס"ג, הובא להלן בפנים.

58. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 369.

ליהודי להיכנס לשם... וכל שכן במקום שבו הי' בית המקדש, ועאכו"כ קודש הקודשים", כלומר שמחלק בין מקומות מסוימים בהר, ומקום המקדש וכו', וברור הדבר כוונת רבינו גם כאן).

ג. בשיחה הנ"ל הרבי מדבר אודות "נאמני הר־הבית" שניסו להיכנס באותה תקופה אל ההר, ושוטרים (מהוואקף או ממשטרת ישראל) לא נתנו להם להיכנס או הוציאו אותם בכח (כפי שמעידים עיתוני אותה התקופה, וכדלקמן). והנה, "נאמני הר־הבית" ניסו להיכנס (ונכנסו) רק למקומות המותרים בהר (אחד מנאמני הר־הבית הוא הרה"ח ר' משה צבי סגל ע"ה, שראה אודותיו בנספח להלן). לגבי מקרים אלו הרבי התייחס ואמר: "שלא לדבר אודות המקום השלישי, מקום מקדשנו – שכאשר מגיעים לשם יהודים – מציבים חיילים שימנעו מיהודים להגיע למקום מקדשנו!". והנה, גם שם הרבי נוקט לשון "מקום מקדשנו" ו"מקום המקדש" אודות מקום שהוא בכללות שטח ההר (כפי שמצינו לעתים בספרי הפוסקים שקוראים להר־הבית כולו "מקדש"). וי"ל שכשם שבמקרה זה הרבי באותה שיחה קרא "מקום המקדש" למקומות המותרים בשאר שטח ההר – גם בשיחה זו קרא "הר־הבית" ל"מקום המקדש" עצמו, שעליו ודאי אפשר לומר שהכניסה "אסורה בהחלט ובלי שום ספק".

ד. הרבי לפני כן נוקט כמה מקומות בהר־הבית "ירושלים העתיקה יחד עם מקום המקדש, והר־הבית ואבן השתיה" בסדר עולה, י"ל שהר־הבית הוא חד עם מקום המקדש (או שמקום המקדש הוא כמו בשיחה הנ"ל שהולך (גם) על מקומות המותרים בהר).

ה. הרבי מסיים "זהו הרי מקום מקדשנו", אם כן, ודאי שמדבר על מקום המקדש עצמו. וממשיך "וכפי שאומר המדרש על הכותל המערבי, שמעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי", שפשטות המדרש[59] מדברת

59. שמות רבה פב, ב.

על הכותל המערבי של המקדש עצמו (ולא של הר־הבית, כפי שמתפרש הדבר על דרך הדוגמה), והוא הרי בשטח מקום המקדש עצמו, עליו נאמר שהכניסה "אסורה בהחלט ובלי שום ספק".

ה

מקום המקדש וחלקיו השונים

במוצש"ק פרשת חיי שרה תשל"ט גם הרבי צעק על כך שמוסרים את מקום המקדש לערבים (וכמובא לקמן), ובהערת אגב העיר[60]:

(לא מדובר חס־ושלום, שמותר ללכת במקום המקדש. אבל ישנם חלקים שמותר ללכת לשם, בדוגמת הכותל המערבי. וכן ישנם חלקים נוספים – אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת).

יש להעיר שבשיחה זו הרבי דיבר אודות "נאמני הר־הבית", שניסו להיכנס (ונכנסו) למקומות המותרים בהר־הבית, ואותם ניסו שוטרים מהוואקף או ממשטרת ישראל למנוע מכניסה ומתפלה. הנה דוגמה מצילומי העיתונים של אותם זמנים:

עיתון דבר 14/8/78 ◢

נמנע נסיון להתפלל על הר־הבית

30 איש, חברי קבוצת „אל הר הבית" ניסו אתמול לפנה"צ להיכנס מבעד לשער המוגרבים אל הר הבית ולהתפלל שם, אך נכשלו כשל לאחר שאנשי כוחות הכבחון והמשטרה מנעו זאת בעדם. לפיכך קיימו אנשי הקבוצה את תפילת תשעה באב בפתח השער, מחוץ לחר הבית.

אנשי הקבוצה הגיעו למקום סמוך לשעה 10.15 לפנה"צ ברה"ר כותו של גרשון סלומון. תחילה ניסו להגיע להר הבית ב„תגנבות יהודים", אולם השוטרים זיהו אותם ועצרום. למרות זאת עלה בידי שלושה מחברי הקבוצה להיי כנס להר הבית למרחק שני מטר רים, ושם עצרו. הם לא התנגדו לפיגויים על־ידי השוטרים.

חברי הקבוצה ישבו בפתח השער ובהנחייתו של הרב סגל אמרו קינות. שבהן השתתפו גם... השוטרים שעליהם הוטל למנוע את כניסתם להר הבית. אנשי הוואקף המוסלמי עקבו מקרוב ובעניין רב אחר הנעשה. אך נמנעו מלהתערב. אנשי הקבוצה הבי היתו, כי פעולתם הוכחית בוי באב היתה רק הצעד הראשון במאבקם. עם אנשי הקבוצה שניי סו להיכנס להר הבית נימנה גם הרב לוי יצחק רביוביץ', סגן ראש עיריית ירושלים.

בעיקבות הינעונתם של אנשי הקבוצה להוראות המשטרה שלח אתבול בצהרים סגן ראש עיריית ירושלים מטעם הליכוד והמועמד לראשות העיר, יהושע מצא, מבי רקים אל מפקד משטרת מרחב ירושלים ואל גרשון סלומון ובהם ציין את ההתאפקות שגילו שני „המתנגות" — בשערי הר הבית וקרא להמשיך לפי שיטה במדיניות זו של ריסון עצמי, לצורת „שאני מפקד כי לא ירחק היום בו יינתן לכל יהודי לעשות תפילה באותן חופשי על הר הבית".

60. קראתי ואין עונה ח"א עמ' 369.

המשטרה „נעלה" את הר הבית ומנעה קיום תפילת נעילה עליו

מאת בירך מאירי

נסיונם של מתפללים — ר' הפעם „במחתרת" — להתפלל

אמש על הר הבית נכשל שוב. כוחות משטרה חסמו את דרכם.

בראש קבוצת המתפללים עמדו חבר מועצת עירית ירושלים, גרשון סלומון, שהוא יו"ר האגודה „אל הר הבית" הרב משה סגל, סגן יו"ר המועצה הדתית בירושלים, ו' ד"ר ישראל אלדד. אליהם הצטרף „אבי הפצועים" שמ־חה הולצברג.

בניגוד לעבר, לא הודיעו המתפללים לכלי התקשורת על כוונתם לעלות להר הבית. גם אנשי המשטרה לא ידעו על כוונה כזו. המתפ־לים רצו להפתיע. אך נראה כי השוערים חשו בתכונה ה־מיוחדת ומיד חסמו, בשער המוגרבים, את הכניסה להר הבית.

הקבוצה התפללה מנחה ליד הכותל, ולאחר מכן עשתה דרכה לכיוון הר הבית, ב־מטרה להתפלל שם את תפי־לת הנעילה של יום הכיפו־רים. אך הם „נעלו" על ידי השוטרים, בכניסה לשער ה־מוגרבים.

בלית ברירה, וכדי למנוע התנגשות עם אנשי המשטרה, ערכו את התפילה ליד השער. הרב סגל — שהיה ראשון התיקעים ליד הכותל בימי ה־מנדט, בשנת 1930 — עבר לפני התיבה ואף תקע בשופר בסיומה של התפילה. הוא נשא תפילה מיוחדת, שאותה הוא חיבר — לכשלון השי־חות בווישינגטון...

גרשון סלומון הביע אכז־בתו העמוקה מראש הממשלה מנחם בגין: „הוא לא קיים הבטחה אישית שנתן לי, לע־תות את הר הבית לתפילה ליהודים.

עיתון מעריב 12/10/78 ◢

ניסו להתפלל על הר־הבית

שני נערים בני 17 מירושלים, שנעצרו על־ידי המשטרה בערב־החג, כאשר קבוצה מתפללים יהו־דים ניסתה להיכנס להר־הבית, שוחררו שעה קלה לפני כניסת החג, בהתערבות חבר מועצה ה־עיריה גרשון סלומון.

הקטינים הצליחו להניף על הר הבית את דגל המדינה שהביאו עמם בהיחבא. אולם הוצאו מיד עם הגלם על־ידי שוטרים ערביים משטח הר הבית. (בעצרו. (ע)

עיתון מעריב 24/10/78 ◢

[למקרה זה כנראה הרבי התייחס במוצאי שבת ויצא תשל"ט: " ודוקא באותם שלשה מקומות - התעקשו יהודים פראיים שלא להניח ליהודים להיות שם. ואת אותם יהודים שכן באים לשם - מוציאים משם בעל־כרחם!!!"

אם כן, מקטעים אלו (ונוספים) עולה בבירור כי הרבי בדבריו כיוון על עלית יהודים אלו, של "נאמני הר־הבית", שמהם נמנעה העליה מכיוון שהיתה קשורה עם תפלה וכיו"ב, ועל כך הרבי צעק ומחה על כך שמוציאים אותם משם. והנה הדבר ברור שיהודים אלו עלו רק למקומות המותרים בהר־הבית (אחד מ"נאמני הר־הבית" הוא הרה"ח ר' משה צבי סגל ע"ה, חסיד ומקושר בלב ונפש לרבי, וראה לקמן בנספח, וברור הדבר שנכנס רק למקומות המותרים, כפי שכותב בספר "דור ודור", ואכמ"ל), וכפי שהרבי העיר "לא מדובר חס־ושלום, שמותר ללכת במקום המקדש. אבל ישנם חלקים שמותר ללכת לשם, דוגמת הכותל המערבי. וכן ישנם חלקים נוספים - אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת". אך למרות זאת הרבי קרא למקומות האלו "מקום מקדשנו" (אף שמתכוון למקומות רחוקים יותר ממקום המקדש עצמו, בתוך שטח הר־הבית), וזה על דרך מה שמצינו בפוסקים[61] שקוראים לכל שטח ההר בשם "מקדש". וכאמור בחילוף הלשונות אצל רבינו בזה (כאשר לא נכנס לדון בנושא עצמו אלא בהערת אגב).

בקטע זה הרבי בעצמו מעיר שיש חלקים המותרים ללכת שם, והוא מביא כדוגמא את הכותל המערבי[62], וממשיך שיש חלקים נוספים (בתוך הר־הבית) שמותר להיכנס אליהם היום, אך מצד הספק שבדבר אי אפשר לברר זאת. לגבי ענין הבירור ראה לקמן[63].

61.

62. ונראה שכוונתו הק' לומר שברחבת הכותל מותר להיכנס, אף שלכאו' כל ההקשר הוא אודות מקום המקדש עצמו, ואילו לגבי רחבת הכותל גם לא עסקה השיחה וגם אין שטח זה מכלל מקום המקדש, אך למרות זאת כך נראה יותר מאשר לומר שמתכוון על מקומות שבתוך הר־הבית שהם כדוגמת הכותל המערבי (למשל החלקים שהרחיב הורדוס, גם מצפון וגם הרבה בדרום הר־הבית).

63. שהרבי שאל את הרבנים הראשיים אם הם מבררים את המקומות המותרים, ולפי זה נראה שאפשר לברר זאת, ואם כן נראה שלשון הרבי בזה אינה מוחלטת (אלא הכוונה שזהו ספק שדרוש בירור, וכעת אינו ברור).

ו

"ישנם מקומות בהר־הבית שאסור ליהודי להיכנס לשם"

יש המביאים את המקור הבא כהוכחה שאסור להיכנס בכל שטח הר הבית[64]:

> שהרי גם בזמן הזה – זמן הגלות, לאחרי החורבן – "בקדושתו הוא עומד" (רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו), ולכן אסור להכנס לאותם מקומות שאליהם הי' אסור להכנס בזמן שביהמ"ק הי' קיים, הן בהר־הבית בכללותו, ועאכו"כ במקום המקדש, במקום שבו היו נכנסים כהנים בלבד, ועאכו"כ במקום קדש הקדשים, המקום הכי מקודש בעולם....

בקטע זה מדויק שהמקומות האסורים היום בכניסה הם אותם מקומות בתוך שטח הר־הבית שהיו אסורים להיכנס (לטמאי מתים) שם, כשהכוונה היא על עזרת נשים, שם היו נכנסים ישראל הטהורים מטומאת מת. כמדויק מכך שכותב בהמשך "ועאכו"כ במקום המקדש, במקום שבו נכנסים כהנים בלבד", היינו מקום עזרת הכהנים. ואדרבה, מקטע זה מדויק שלשטח שהיה מותר בכניסה אז, מותר בכניסה גם היום, כמו פשטות ההלכה.

והנה, בדברי משיח[65] קטע זה מובא כך:

> ועל זה (בית המקדש) אומר הקב"ה שזהו הבית שבו הוא נמצא תמיד, ואפילו כאשר נמצאים בזמן הגלות – גם עתה "בקדושתו עומד"; בית

64. התוועדויות תש"נ ח"ד עמ' 165 בהערה 10:

65.

המקדש עומד בקדושתו השלימה, שלכן יש בו ריבוי דינים, שמצד הקדושה ישנם מקומות בהר־הבית שאסור ליהודי להיכנס לשם אפילו אחרי החורבן בדיוק כפי שהי' בשעת החורבן, וכל שכן במקום שבו הי' בית המקדש, ועאכו"כ קודש הקודשים.

כאן מפורש יותר ש"ישנם מקומות בהר־הבית שאסור ליהודי להיכנס לשם אפילו אחרי החורבן", כלומר לא מדובר בכל הר־הבית, אלא מקומות מסוימים שם (מהחיל ולפנים)[66].

אם כן, לסיכום פרק זה של מקורות השוללים כניסה להר־הבית, ניתן לקבוע בדעתו הק' של הרבי:

א. ודאי הרבי לא חולק על ההלכה הפשוטה ברמב"ם שיש מקומות האסורים בכניסה היום לטמאי מתים, וישנם מקומות המותרים בכניסה היום לטמאי מתים, ורק אסורים לטומאה היוצאת מן הגוף (ומותרים לאחר טבילה במקוה).

ב. סוגיית העליה להר־הבית תלויה במצב הנוכחי.

ג. אין להעלות על סדר היום את שאלת היתר עליית יהודים להר־הבית בזמן כתיבת המכתב ע"י הרבי, מכיון שעצם ההתעסקות בדבר (מבלי להכריע) תביא ליהודים לעלות למקומות האסורים, ר"ל.

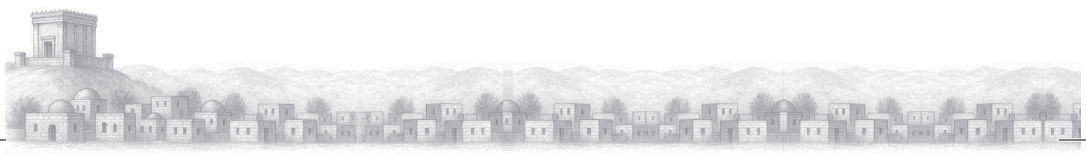
ד. משום כך אין לפרסם אזהרות לאיסור עליה להר־הבית (אם פותחים בשקלא וטריא), שבכך הדבר יביא ליהודים לעלות למקומות האסורים, ר"ל.

---

66. אגב, מעניין שהרבי ממשיך שם: "וכפי שיודע כל אחד מישראל, ובפרט ילדים, שכאשר נזכה בקרוב, וכל ילדי ישראל יחד עם הורי ישראל יעלו ע"י משיח צדקנו לארץ הקודש, ושם גופא – לירושלים עיר הקודש – יהיו מקומות על הר־הבית ששם נבנה בית המקדש, שלשם רק לכהנים מותר להיכנס. ובפרט מקום קודש הקדשים, כמ"ש בחומש שלשם נכנס רק הכהן־הגדול, ורק פעם אחת בשנה – ביום הכיפורים ('אחת בשנה')", שיש להעיר משיחת כ"ו אדר תנש"א (ומשיחות נוספות) שכל יהודי יוכל להיכנס לקודש הקודשים בגאולה העתידה. הנה גם לגבי נושא זה נראה כי הרבי הוסיף וחידש במהלך השנים.

ה. פשיטא שגם העולה יותר מהעליה המקובלת (אף שעולה למקומות המותרים) גם ידו במעל היהודים שעולים למקומות האסורים, ר"ל.

ו. יש ספק מה הם המקומות המותרים, ומפני הספק אי אפשר לברר זאת.

ז׳

מקורות להיתר עליה להר הבית בשיחות הרבי

א. השיחה המפורסמת

בשיחת ליל יו״ט שני של חג הסוכות תנש״א דיבר הרבי על המעלה לעשות שמחת בית השואבה במקומות שונים, ואז אמר את הדברים הבאים[67]:

> וע״י עצם ההחלטה בזה – ישנה כבר תיכף ומיד בפועל הגאולה האמיתית והשלימה, כך שהריקודים בפועל יהיו (לא כאן, אלא) בארץ הקודש, בעזרה שבבית המקדש השלישי, שאז תהי׳ תכלית שלימות השמחה – נוסף על השמחות שהיו עד עתה, כולל ובמיוחד – השמחה מהידיעה שהרבה יהודים יצאו מהמדינה ההיא (כנ״ל), וחלקם עלו לארצנו הקדושה, ואף לירושלים עיר הקודש, וחוגגים שם עכשיו את שמחת בית השואבה בסמיכות למקום המקדש, במקומות המותרים להיכנס שם (ואדרבה – צריך להיכנס שם ולערוך שמחת בית השואבה בשלימות, מעין ודוגמת שמחת בית השואבה לעתיד לבוא).

הדברים מדברים בעד עצמם.

ישנם הטוענים שאין להתייחס למקור זה, מכיוון שהוא הושמט ולא נדפס בשיחה עצמה בתורת מנחם, אלא רק בר״ד (ראשי דברים) מההתוועדות, והובא בדברי משיח עם ההתוועדות במלואה.

כמה תשובות בדבר:

67. דברי משיח תנש״א ח״א עמ׳ 81.

א. הדבר לא מדויק. מכיון שעם היות שקטע זה הושמט מהשיחה עצמה (שכלל לא הוגהה על ידי הרבי), אך הוא נכנס לקונטרס מעייני הישועה בתורת מנחם תנש"א ח"א עמ' 136 בהערה 210:

ששם חוגגים (גם הם) שמחת בית השואבה בסמיכות למקום המקדש, ועי"ז ממהרים ומזרזים עוד יותר את חגיגת שמחת בית השואבה בביהמ"ק השלישי.

א"כ, גם בתורת מנחם הדבר נדפס (אם כי בקיצור[68]).

ב. מה בכך שהדבר הודפס רק בר"ד? בסופו של דבר הדברים נאמרו על ידי הרבי[69]. מצינו כו"כ דברים שנאמרו על ידי הרבי והושמטו (לעתים על ידי הרבי, לעתים על ידי המניחים) בהדפסת הדברים, אם בגלל הקיצור או בגלל סיבות אחרות[70].

ג. אנשים שהיו בזמן השיחה מעידים שהרבי אכן אמר את הדברים, וכן אנשים שהיו בארה"ק באותו הזמן מעידים שזוכרים שהרבי דיבר על כך.

ד. ישנה עדות של חסידי חב"ד שקיימו את הוראת הרבי באותו הזמן[71].

---

68. כמו שאר השיחות של שמחת בית השואבה שעברו עיבודים קלים ונכנסו לקונטרס מעייני הישועה.

69. גם במאמר "הר־הבית האם מותר להיכנס אליו?" הרב הורוביץ יוצא מנקודת הנחה שהדברים נאמרו, אך מתפלפל שם בהם.

70. למשל בשיחה ב' בשבת נשא תנש"א הרבי דיבר על ענין שלמה המלך (בהקשר של מבצע שלמה שהיה אז), וכפי שנדפס בדברי משיח, והושמט בתורת מנחם התוועדויות, וכיו"ב. ועוד, שלא ידוע אם הדבר הושמט על ידי הרבי או לא, וראה במאמר של הרב הורוביץ הערה 43, שניסה לברר אצל חברי ועד הנחות בלה"ק ולא הצליחו להיזכר בכך. אך די לציין את העובדה שהשיחה הזאת, כמו יתר השיחות של "מעייני הישועה", לא הוגהה על ידי הרבי. בשיעור כ"ו שבט הרב גינזבורג סיפר על השיחה מי"ב שבט תש"נ (לקמן בפנים) ואמר שהשמיטו את הקטע הזה מהשיחה (כנראה בזמנו, כי כיום מודפס בתורת מנחם), ואמר שלפעמים הרבי אומר להשמיט דברים משיחה, כי אלו דברים שראויים רק להיות בעל פה ולא בכתב.

71. עם היות שלא ברור אם נכנסו להר בעצמו או רק רקדו בשערים. להעיר רב זלמן נוטיק

ה. ביומן דברי משיח[72] מסופר כך: "כמו"כ הזכיר את שמחת בית השואבה שעורכים יהודים כבר עתה בירושלים עיה"ק, בסמיכות למקום המקדש – במקומות שמותר וצריך להיכנס לשם, שזהו מעין ודוגמת שמחת בית השואבה לעתיד לבוא".

ו. באותו חול המועד סוכות היו מהומות בהר־הבית, שערבים השליכו ממנו אבנים לעבר רחבת הכותל המערבי ורק בנס לא ניזוקו מכך יהודים. ביומן דברי משיח[73] קשרו מאורע זה לדברי הרבי: "כעבור יומיים שוחחו בהתרגשות המוני חסידים על כך שהדברים הנ"ל הובנו באופן פלאי פלאים בעקבות הנס הגדול שהי' בכותל המערבי בחוהמ"ס, כאשר ניסו לבצע פוגרום ל"ע על רבבות מתפללים וממרומי הר־הבית נזרקו בידי המון ערבי משתולל מטר של אבנים גדולות וקטנות, ובצורה ניסית שאיש אינו מסוגל להסביר אותה – איש לא נפגע!"[74].

ע"ה והרב אברהם ברוך פבזנר אמרו באחת ההתוועדויות שהם זוכרים בבירור את השיחה הזאת, והסיבה שכלל החסידים לא קיימו את הדברים היו בגלל החשש איך זה יתקבל בציבור החרדי, וראה לגבי זה לקמן בפנים. הערה נוספת שבשיעור כ"ג אדר תשנ"ט אומר הרב גינזבורג שלא קיימו את דברי הרבי, ויצא ידי חובה בדיבור על כך (וראה בהערה 73).

72. שם עמ' 384.

73. שם הערה 84.

74. ראה גם בשיעור של הרב גינזבורג בכ"ג אדר תשנ"ט: "פעם הוא [הרבי] יאמר ויצעק בקולי קולות – ונגיע לזה תכף – שיש מקומות מותרים וצריך לעלות. פעם היה בשנה שהיה נס גלוי של אבנים שזרקו מלמעלה בחג הסוכות, ויומיים קודם הרבי בהתוועדות אמר שצריך לעשות שמחת בית השואבה על הר־הבית ושזה ימנע פורענות, אז הוא דיבר על זה. תכל'ס לא עשו את זה, אבל בכל אופן היה נס גדול, אז יתכן שאם היו עושים היה נס עוד יותר גדול, אבל גם כשלא עשו היה נס.

באיזו זכות היה נס, שלא עשו שמחת בית השואבה על הר־הבית? אז צריך לומר כמו שהבעל שם טוב אמר שדבר נעשה גם כשמדברים עליו ואפילו שחושבים עליו הוא נעשה, במיוחד שמוציאים מהפה... כלומר שמה שמדבר, אפילו במחשבה, כשמוציאים דיבור או מוציאים מכתב, יש בזה פעולה, לא תמיד רואים את הפעולה במעשה, אבל זה פועל פעולה. אז אם הרבי אמר וצעק – אז לפחות ברמה הזאת הדבר נעשה. והיות שהוא נעשה, אז הוא באמת פעל את הפעולה, הוא מנע את הפורענות".

ז. משיחות אחרות של הרבי מאותה תקופה שהרבי מזכיר את ענין עלית יהודים להר־הבית באור חיובי (ראה לקמן) שעולה בקנה אחד עם שיחה זו.

ח. דבר מעניין, שלקראת חג הסוכות תנש"א תוכננה להיות "הנחת אבן הפינה לבית המקדש השלישי" על ידי "נאמני הר־הבית"[75], ויש סברה להניח שהרבי, שהיה בקשר עם "נאמני הר־הבית", הזכיר מקום זה בהקשר לאותו מעמד שתוכנן (וטורפד על ידי הערבים כדלעיל) לאותו זמן[76].

ט. לגבי הסיבה שקישר זאת דווקא ליהודי ברית המועצות ראה להלן.

אם כן, מכיוון שדברים קדושים אלו נאמרו על ידי הרבי (ובבחי' "הואיל ונפק מפומיה דרב") אין לזלזל בהם ח"ו.

בכל זאת, ישנה טענה[77] שהרבי התכוון בשיחה על מקום הכותל. אך כמובן שאי אפשר לומר זאת, שהרי מדובר על "בסמיכות למקום המקדש, במקומות המותרים להיכנס שם", ולכותל אין שאלה אם אפשר להיכנס או לא, ואין הוא מכונה כך (שהרי הוא מחוץ להר־הבית)[78], וכן אומר "ואדרבה – צריך להיכנס שם...", אם היה לכותל לא היה חידוש, ומהו לשון כניסה גם? אלא ודאי דברים כפשוטם[79].

---

75. ראה רב הכותל עמ' 328.

76. אגב, ניתן למצוא רמז לכך שהרבי דיבר על נושא זה דווקא בתאריך הזה, שההושענות של אותו יום, ב' דסוכות – כולן מדברים על ענין המקדש "אבן שתיה, בית הבחירה... עלית שבטים", וכן הוא הזמן של 'הקהל' בבית המקדש.

77. ראה במאמר "הר־הבית האם מותר לעלות אליו?" עמ' 14.

78. בכל ספרות ההלכה "מקומות המותרים" או "אסורים" הם בתוך שטח הר־הבית, וראה עוד להלן בפנים בשיחות הרבי.

79. עוד סברה כתב הרב הורוביץ שהרבי אמר כן משום אהבת ישראל ללמד זכות על העולים ולהסיר קטרוג מעליהם. אך כמובן שמהלשון "ואדרבה – צריך להיכנס לשם" לא משמע כך. ועוד, שאם תופסים שדברי הרבי מהשנים הקודמות נאמרו לנצח – הרי שאדרבה, אין

צילום מהר"ד שנשלח לאחר השיחה:

בס"ד. ראשי דברים משיחת ליל ו' דחג הסוכות ח'תנש"א
– לאחדי תפלת ערבית –

... שמחת בית השואבה צריכה להיות בלילה זה
בשמחה חכי גדולח חחל מביהכ"נ, ואח"כ לצאח גם לרה"ר ולהמשיך
בכל השכונה כאופן של שמחה פורצת כל הגדרים.

ולהחליט ע"ו תומ"י, שע"י ההחלטה בזה יהיו הריקודים בפועל
בירושלים בביהמ"ק השלישי, שאז יהיו שלימות השמחה ניסף על
השמחה שהיו ע"י כולל השמחה מהירידה שיהודים יצאו ממרינח
ההיא יחלקם עלו לאה"ק וחלקם לירושלים עיה"ק, ועיכיס עכשיו
שמחת בית השואבה במקום המקדש במקומית המוחדים להכנס שם
ואדרבא צריך להכנס שם ולערוך שמחת ביה"ש בשלימות כפי שיהיי
לעת"ל

וכן בסיכום השיחה:

מדברי האדמו"ר מנחם מנדל שניאורסאהן:

בעזה"י

מדברי הרבי מליובאוויטש שליט"א על המצב בעולם

תדבורים נאמרו בליל שני של חג הסוכות תשנ"א

אחדות מוסיף בברכת עמים

לאשר הקפידו רואת שהשלום שמחרים, ומבריכים זח
זאת זו, הדבר מוסיף בברכותיו של הקב"ה.

המיוחד שבשנה זו

הראשי תיבות של שנה זו, השניה, הוא:
תהא שעת ארצו נפלאות.
המילה "נפלאות" רומות על מאורע העתידי, על מי מח
שנאמר, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".
חיות זאמר - שכשנה זו ישנה נעימה כח מיוחדת לבשלח,
על ידי עשיה צדקינו.

המשבר בגופרין - מסימני הגאולה

הנאראה זהעת שלפני הסערה, סלפנות סתגרות זו בזו.
וכמדרש "ילקוט שמעוני" מפרט יותר, שימלך פרסי,
חיינו מלך עירק, נלחם בימלך ארסי", וזיינו שאר מדינות
העולם. וגמזוהר - חמדינות שהן מעצמות תעל, שכן

"ארט" טלשון רומעות. וכפי שרואים במוחש. בתקופה
זו.

על יציאת היהודים מרוסיה

ארעת הסדינות הנפלטות בי"ארט", היינו רוסיה, עורת
ליהודים ליצוא משם עם משפחותיהם, לחיות חוי
חירות, וחלקם תניע לארץ הקדוש תיי. גם זח מראה
שהגאולת כבר ב"פתחי".

מזווח בכותרות

שקונגל הצ"ב הסיוים שכאשר משיח יבוא יופרסם הדבר
ברדיו וכעיתונים. ויהי רצון שאזכן יתממשו הדברים עד
בחא זח.

שמחת בית השואבה בירושלים

יש לערוך שמחת בית השואבה כתוך שמחה גדולה
ביותר, וכן לחזיכנס למקום המקדש - בסקוצות
המחרים - ולערוך שם שמחת בית השואבה, בשלימות
הכי גדולה. ועיי זוכה לרקוד בירושלים תיי, בבית
המקדש השלישי, בביאת משיח צדקינו בקרוב ממש.

בכך משום אהבת ישראל אלא ח"ו משום החטאת הציבור, בכך שגורמים לאחרים לעלות למקומות האסורים וכו'. אלא ודאי שמה שנאמר בשנים הקודמות, כדברי הרבי, היה נכון לאותן שנים, ואילו כאן הרבי נוקט בשיטה אחרת.

כמו כן, ידוע כמה עיתון "יתד נאמן" נלחם ברבינו ובמבצעיו הקדושים, ואכמ"ל. והנה גם בנושא זה הם לא שקטו על השמרים ומיד פרסמו את דברי רבינו בעיתונם, כחלק ממאבקם המשותף ברבינו ובהר־הבית (מאבקים שנמשכים עד היום הזה):

הרבי מלובביץ קורא בסוכות להיכנס להר הבית, "למקומות המוחרים", לערוך שמחת בית השואבה המונית

"יתד השבוע" ר"ח מרחשון תש"ן (19 באוקטובר 90) עמוד 11

נליל שני של חג הסוכות (יום טוב שני של גלו־יות) נשא הרבי מלובביץ דברים ב"התוועדות מיוחדת", ש־עיקרי הנאום הועברו בפאקסימיליה לישראל ונופצו בריכוזים של אנשי לובביץ' בין היתר במסר הרבי מלוב־ביץ' לתראה סר חסרת תקדים, כה קרא למאמיניו להתבונן בגזירה הנוגעת ודעשנית (כשליחות הבי גדר לה"ו אל "המקומות המותרים" בהר הבית. כדי לעורר דחוקא שם – שמחת בית השואבה. והשואה הועברה לארץ ישראל בנוסח הבא: "שם לעורך שמחת בית השואבה מתוך שמחה גדולה ביותר, וכן להיכנס למ־קום המקדש – במקומות המותרים – ולעורך שם שמחת בית השואבה, בשליחות הבי גדולה". הרבי מלובביץ' נימק זאת כסיעתה המזכירות אף הוא את תע־מולת "נאמני הר הבית", כי רק "הבטוח מעשית בש־מ" יביאו לזירתו בניית בית המקדש – "על ידי זה נד־בה תדקד בירושלים ותיא, בבית המקדש השלישי, בביאת משיח צדקנו במהרה".

והנה מכאן אתינן להסבר ע"ד האפשר מדוע הרבי לא המשיך בכל כוחו בקו זה של הר־הבית: לרבי לא חסרו מאבקים ולא רצה להוסיף מאבק נוסף (שאולי ישליך על מפעל השליחות הק' שלו). הרבי רק פתח לזה פתח ונתינת מקום, שהדברים יעשו לאו דווקא בשם חב"ד.

כך הרב גינזבורג הסביר עוד לפני השיחה הנ"ל, בשיעור בי"ז טבת תש"נ: "אם הרבי לא יכול בעצמו כרגע היום לצאת בריש גלי ולומר לכולם לעשות כך... זה לא אומר שהוא שולל זאת מאנשים שאינם מזוהים עם חב"ד כרגע, שהם יקחו את הענין הזה על עצמם, על כתפם, על שכמם. ועל כן נדמה לי שהרבי ודאי ודאי שמח שיש קבוצה של אנשים שלוקחים את הענין על שכמם",

כלומר (לאחר השיחה ניתן לומר ש) יתכן שהרבי ציין זאת כתופעה

וכיוזמה חיובית, אף שאין זה הענין של חב"ד, שהענין של חב"ד הוא הפצת יהדות, כפי שהרבי גינזבורג הסביר באותו שיעור: "ידוע שבזמן האחרון גם גנדי וגם גרשון סלומון היו אצל הרבי, והמכנה המשותף שהיה משמע ממה שאמר לשניהם הוא שאינו סותר את השיטה של זה ולא של זה, כך בפירוש – לא של גנדי והטרנספר ולא של סלומון של הר־הבית עם אבן הפינה והכל. הוא לא סותר לא את זה ולא את זה. אלא שהוא אמר להם שהמכנה המשותף לשניהם, העיקר שעליהם לחשוב ולהתבונן, הוא שבזכות ההתעסקות שלהם והמעמד שכל אחד קבע לעצמו – שישתמשו עם ההשפעה הציבורית להשפיע על עם ישראל כולו להכיר את הזיקה שלו לתורה ומצוות בכלל. כלומר להפיץ יידישקייט, להפיץ יהדות, בזכות הענין שלהם. לא לפרוש. הענין שלהם לכשעצמו חיובי, אבל (בנוסף) התכלית שהם יכולים לנצל אותו הוא להפיץ דרכו יידישקייט בכללות. זה המכנה המשותף של שני הדברים".

ח

שיחות נוספות בהן מוזכרת עליה להר־הבית

א. "מקומות המותרים"

מהתוועדות ב' פרשת נשא תנש"א[80]:

ובפשטות – שמצטרפים אל בני ישראל שנמצאים כבר בארץ הקודש, ובירושלים עיר הקודש, וב"ציון" (פנימיות שבירושלים), ובהר הקודש (במקומות המותרים) – "בנערינו ובזקנינו . . בבנינו ובבנותינו", בגאולה האמיתית והשלימה.

הרבי אומר מפורש שמצטרפים ליהודים שנמצאים בהר הקודש במקומות המותרים. יש בכך לגיטימציה מפורשת להימצאות יהודים שם[81].

ב. תפלה בהר־הבית לכיוון קודש הקודשים

ביחידות כללית בי"ב שבט תש"נ הרבי אמר[82]:

לכל לראש, כשתבוא הגאולה יפגשו כל בנ"י, עם משיח צדקנו, פנים אל

---

80. דברי משיח תנש"א ח"ד עמ' 136. סה"ש תנש"א עמ' 300.

81. ואף שגם קטע זה הושמט מתורת מנחם (בשיחה מוגהת), הרי שכך הובא בדברי משיח וספר השיחות, ולהעיר שכמו כן חלקים אחרים בשיחה זו הושמטו (כל הדיבור על שלמה המלך). כלומר, אין המדובר שרק מילים אלו הושמטו, אלא חלקים נרחבים בשיחה, כולל חלק זה, ואין מכאן הוכחה להשמטה ספציפית של הענין הזה. וגם, בסופו של דבר הדבר נאמר מפיו הקדוש של הרבי.

82. תורת מנחם תש"נ ח"ב עמ' 243.

פנים, בארץ אחת – ארצנו הקדושה, ובעיר אחת – ירושלים עיה"ק, ובעיר עצמה... במקום אחד – הר הקודש, ובבית אחד – בית המקדש, ובחצר אחת – חצר הקודש דביהמ"ק השלישי "מקדש אדנ-י כוננו ידיך".

ומעין זה מצינו גם בזמן הגלות, בעקבתא דמשיחא כאשר "החושך יכסה ארץ וערפל לאומים" – והיינו החיוב ע"פ הלכה שחל על כל בנ"י, אנשים נשים וטף, גם אלו שנמצאים בחו"ל, שבעת התפלה צריכים כולם לכוין את הפנים כנגד אותו מקום, ארץ ישראל, ובא"י עצמה – כנגד אותה עיר, ירושלים עיה"ק, ובירושלים עצמה – לכיוון הר הקודש וביהמ"ק, ואם מישהו מתפלל בהר־הבית עצמו (באופן המותר בזה"ז, כמובן מאליו) – כנגד מקום המקדש, ושם גופא – כנגד קדש הקדשים, וקדה"ק – בכיוון שבה נמצא ארון הברית.

אם כן, הרבי מזכיר כאן בפשטות על תפלה בהר־הבית, באופן המותר בזמן הזה[83]. אם היה אוסר באופן גורף כפי שהתקבע לחשוב[84] – מדוע

---

83. ולהעיר שבשנים קודמות כשהרבי הזכיר הלכה זו, לא קישר זאת לזמן הזה (ראוי לציין שפשטות ההלכה מדברת על הזמן הזה, כדלקמן בפנים, אך בשיחה זו מודגש הענין ביתר שאת).

84. וראה במאמרו של הרב הורוביץ שכתב שברור שמדובר למקומות שמחוץ לחומה, אבל כמובן שאין זה כוונת הדברים במילים "בהר־הבית עצמו – באופן המותר בזה"ז", שמחוץ לחומה, אין זה "הר־הבית עצמו" (וראה לקמן בפנים משו"ע אדה"ז, והוא פשוט מסוגיית הגמ' ואילך).
עוד כתב שהרבי דיבר כאן על זמן הגלות וזמן הגאולה, ולכן כוונת הדברים היא ברוחניות. אך ודאי שאין כוונת הדברים כן: הרבי דיבר רק על זמן הגלות, כמו שאמר "ומעין זה מצינו גם בזמן הגלות, בעקבתא דמשיחא וכו'". ומה שאמר אחר כך "ושם גופא כנגד קדש הקדשים" ברורה הכוונה שמי שמתפלל בהר־הבית צריך להיות מכוון עוד יותר – למקום קודש הקודשים וארון הברית (כפי שמשמע מדברי השו"ע ושאר פוסקים). איך שלא יהיה, הרי בפירוש אמר על הר־הבית שמדבר על הזמן הזה.
לגבי מה שכתב שם שלא ראינו מעולם שהרבי חוזר בו באמירה אגבית, מלבד המבואר בהערה ?? על דוגמאות מפעמים שהרבי חזר בו, אפשר להביא גם את חידוש המנהג שהרבי אמר תוך כדי יחידות עם הרבנים הראשיים, בסה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 745 ש"אצלנו נוהגים שבימי הספירה אין מברכים שהחיינו על פרי חדש מלבד ביום השבת ובל"ג בעומר" (בעוד שביום יום כ"ד ניסן נכתב רק שנוהגים לא לברך שהחיינו בימי ספירת העומר. וראה בספר נפשי תערוג שהמקושרים מבין החסידים באותו זמן הזדרזו לקנות פרי חדש לפני שבת כדי להספיק לברך עליו שהחיינו בשבת ולקיים את דברי הרבי. כמו כן, קריאה בחוה"מ??? וע"ד "הואיל ונפק מפומיה דרב" (סוכה לב, ב).

לא ציין את האיסור?[85]

הנה, המקור בשלחן ערוך אדה"ז[86] לדברים אלו:

בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ – יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל שנאמר והתפללו אליך דרך ארצם, ויכוין גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד בית קדשי קדשים; היה עומד בארץ ישראל – יחזיר פניו כנגד ירושלים, שנאמר והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת, ויכוין גם כנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים; היה עומד בירושלים – יחזיר פניו למקדש שנאמר והתפללו אל הבית הזה ויכוין גם כנגד בית קדשי הקדשים; היה עומד אחורי המקדש (אבל בבית המקדש אסור לעמוד בזמן הזה, שכולם טמאי מתים שאין לנו אפר פרה כמו שיתבאר בסי' תקס"א) במערבו של בית קדשי קדשים יחזיר פניו למזרח כנגד בית קדשי קדשים שנאמר והתפללו אל המקום הזה, ואם היה עומד בצפונו – יחזיר פניו לדרום כנגדו, ואם עומד בדרומו – יחזיר פניו לצפון כנגדו[87]. נמצאו כל ישראל מכוונים לבם למקום אחד ועל זה דרשו חכמים כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו

מפורש בדברי אדמו"ר הזקן החילוק בין בית המקדש עצמו ("המקומות האסורים") לבין שאר מקום הר־הבית (ב"מקומות המותרים"), ש"בבית המקדש אסור לעמוד בזמן הזה", אבל "היה עומד אחורי המקדש וכו'" – ודאי שמותר ומתפלל לכיוון המקדש.

---

85. בשיעורים בכ"ו ול' שבט תש"נ הרב גינזבורג סיפר על החויה בשיחה זו, ראה להלן בפנים בדעת הרב גינזבורג.

86. שולחן ערוך אדה"ז או"ח סי' צד ס"א.

87. אגב אורחא, צ"ע מדוע לא התייחס אדה"ז למי שנמצא בצד המזרחי של בית המקדש, שיתפלל לכיוון מערב. וראה בברכות ל, א שאמרו בהך מימרא "נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב" (לפנ"כ אמרו "היה עומד בבית קדשי הקדשים וכו'", אך כמובן המדובר בזמן בית המקדש, וכפי שאדמו"ר הזקן הבהיר, שהוא מדבר בזמן הזה, בו יש חילוק וכו'. אפילו הרמב"ם (פ"ה מהל' תפלה ה"ג) כתב "היה עומד במקדש כו'", היינו שדיבר בזמן המקדש). גם בטור פירט כל הצדדים. והנה המ"א או"ח שם סק"א כתב "פירוש במערבו של בית המקדש", שפירש את דברי המחבר "היה עומד אחורי הכפורת", ששם לא ביאר שאר הצדדים (משא"כ אדה"ז). עכ"פ נראה שלא פירט רבינו צד זה (כשם שבשו"ע המחבר לא פירט שאר צדדים) אלא רק (מערב) צפון ודרום, וה"ה מזרח (שמתפלל לצד מערב). והא שלא פירט צד זה הוא לפי שארץ ישראל במערב, ואם כן, מה שכתב לפני כן שפונה לכיוון המקדש הוא ממזרח למערב, ולא צריך לפרט זאת שוב בהר־הבית.

ג. "אלה שנמצאים בארץ הקודש על הר הקודש"

משיחת ערב ר"ה תשנ"ב[88]:

> כי אפילו מי שיש לו – גם עכשיו (בגלות) – הרחבה בפרנסה רוחנית והרחבה בפרנסה גשמית, ואפילו אלה שנמצאים בארץ הקודש על הר הקודש, ושם גופא – במקום הכי קרוב למקום קדש הקדשים – הרי גם הם אומרים שם "מפני חטאינו גלינו מארצנו", שכן עדיין אין לנו ה"מקדש אד' כוננו ידיך", ועדיין איננו במצב של "כל יושבי' עלי'", שדוקא אז קיימים בשלימות כל הענינים

מקטע זה (האחרון לע"ע בהתייחסות לעולים להר־הבית) נראה כי הרבי מדמה את אלה הנמצאים על הר־הבית כאלו שנמצאים הכי קרוב לגאולה, יותר ממי שיש לו הרחבה בפרנסה רוחנית וגשמית. רק אומר שגם הוא בסופו של דבר נמצא בגלות ואומר בתפלה "מפני חטאינו גלינו מארצנו"[89].

אם לדעת הרבי עליה להר־הבית אסורה מכל וכל – כמקובל לחשוב כיום – מדוע אינו מציין זאת? מדוע הוא רואה בכך מעלה הכי גדולה שיש היום בזמן הגלות (ואדרבה, לדעה המקובלת כיום הרי שיש בדבר חסרון הכי גדול)?!

ד. "עלו ההר"

בשיחת א' אלול תש"מ הרבי דיבר על הצורך לעלות להר־הבית ולקחת עצי זית כדי לבנות את בית המקדש (אך לחכות לביאת המשיח לבניה בפועל[90]:

> ...וממשיך תיכף (בנבואה שלאח"ז), שלא מסתפקים בשאלה ותמי' לבד [שאז במילא לא כל אחד יקבל זאת, ואפילו שסוף־כל־סוף כל אחד יקבל

88. תורת מנחם תנש"א ח"ד עמ' 353.

89. שיחה זו מקבילה לשיחה הראשונה שהובאה לעיל.

90. להלן בפנים הובאה השיחה במלואה.

זו נבואת ה', אבל יחשוב שבזה שקיבל יצא ידי חובתו], אלא הוא תיכף ממשיך בנבואה, שזה צריך לבוא מיד במעשים בפועל: 'לכו אל ההר וקחו עצי זית ובנו את הבית'![91]

זאת־אומרת, שאין כוונתו לומר נבואה ודברי מוסר, ולאחר שיתקבל המוסר ישוב כל אחד אל "תחת גפנו ותחת תאנתו", ויהי' עסוק בעניינים הכי נעלים - אלא מקשרים זאת מיד עם מעשה בפועל: שיקח את רגליו, ויעתיקם ("אַוועקטראָגן") לגמרי אל ההר, למעלה ממדרגתו וממעלתו לגמרי, שהרי זהו "הר" אפילו בגשמיות העולם;

ולא רק שיעלה להר כי זה טוב ונעים ("געשמאק") לעלות למקום גבוה בגשמיות שהוא גם גבוה ברוחניות - אלא עליו לעשות מעשה בפועל: לקחת עצי זית, ועם זה לרדת מההר ולהתחיל לבנות את הבית!

זוהי נבואה ברורה שנאמרה ביום ראשון של חודש אלול, וציוו לכותבה כי היא הוצרכה לדורות.

מיד הי' מובן שיתעוררו על־כך שאלות והסברות: היתכן, ו"אין סומכין על הנס" וכו' -

על כן הוא תיכף ממשיך (בנבואה הבאה): "ויאמר חגי מלאך ה' (שחגי הגיע עוד פעם) במלאכות ה' לעם לאמר (בשליחות המקום, והוא אמר ומסר לעם שהקב"ה אומר) אני אתכם נאום ה'"!

מובן ופשוט אפי' לקטן שבקטנים ולפחות שבפחותים, שכאשר הקב"ה אומר "אני אתכם", והוא עולה אתם "אל ההר", לוקח יחד אתם עצי זית ומתחיל לבנות אתם "את הבית" – בודאי שלא שייך בזה שום מניעות ועיכובים.

אלא שהיות ומשיח עדיין לא הגיע בגלוי, אסור עדיין לבנות את ביהמ"ק כיון שלא יודעים את מקומו, וזקוקים למשיח צדקנו שהוא "יבנה בית המקדש במקומו"; אבל הענינים שקודמים לזה - "עלו ההר" – הר הוי', ולקחת שם עצי זית, להכין אותם, להביאם ולשמרם שיהיו מן המוכן, והעיקר, לצאת מהגלות הפנימי - בידו הם!

שהרי הוא עולה אל ההר, וצועק שבעומדו על ההר הוא עדיין בגלות; אומרים לו: לא! הוא עולה אל ההר היות והוא הולך בשליחותו של

91. להעיר שלשון הפסוק קצת שונה, ולא מוזכר עצי זית: "עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית"

הקב"ה, כדי לקחת משם עצי זית ולבנות את ביהמ"ק...

וע"ז בא זירוז מיוחד כאמור, שכאשר מגיע החודש הששי "באחד לחודש", פותחים את הנבואה שהוצרכה לדורות, ורואים שיום זה מגלה, מעורר ומעודד ונותן כח במיוחד שיהי' "עלו ההר", ומבטל לגמרי את כל הדברים הבטלים ומבוטלים לגמרי השאלה או התמי' האם "עת בית ה' להבנות" עתה.

וכיצד מבטלים תמי' זו – עי"ז שמתעלה למעלה ממעמדו ומצבו ("עלו ההר"), וזה מתבטא אצלו במעשה בפועל קחו עצי זית, ובזה הוא מתכונן (כמובא בנבואה) לבנין בית ה'.

ואף שאומר שם בנבואה ש"הבית הזה חרב", וע"פ הלכה הוא חרב, וכמדובר לעיל שאסור לבנותו, וכשיבוא משיח צדקנו הוא קודם "ילחום מלחמת ה'" וינצח ואח"כ "בנה מקדש במקומו", ועלינו לחכות למשיח צדקנו שהוא יבנה את ביהמ"ק.

- אבל את כל ההכנות לזה, "מעשינו ועבודתינו", הם בזמן הגלות - ולא מדובר בהכנות שבלחש, שהוא לוחש לעצמו ("שושקעט זיך אַליין") או לוחש גם לשני, ומתבייש לומר זאת בגלוי ועאכו"כ שזה יצא בגילוי ובפרסום - הרי חגי הנביא פרסם זאת בתור נביא של הקב"ה!

ואח"כ באה הגמ' ופוסקת שזוהי נבואה שהוצרכה לדורות!...

צריכים רק לקוות שהוא יעמוד על זה לעלות להר, ויעשה מעשה בפועל.

וכאמור, ידע איניש בנפשי' (מה עליו לעשות), ובאם לא ידע ישאל אצל הרב המרא דאתרא, והוא יאמר לו מהי המצוה שהזמן גרמא, איזה ענין צריך להיות עכשיו במקומו ביום פלוני, "בקעה מצא וגדר בה גדר", ועאכו"כ שזה לא רק ענין של גדר אלא ענין של פועל ומצוה ברורה, עם כל הפרטים שאין כאן המקום להאריך בזה מפאת פשיטות הדברים...

בשיחה זו הרבי כמה וכמה פעמים אומר שיש לעלות להר־הבית (עם עצי זית ולהתכונן לבנית בית המקדש). והנה, אם הדבר היה אסור באיסור 'עצמי' – מדוע הרבי לא הבהיר דבריו בשיחה שיש בכך איסור וכדומה. אלא ודאי שכל הוראת אי הכניסה וכו' היא לא 'עצמית' והיה נתונה לשינויים, ואדרבה – יגיע זמן, בזמן הגלות, בו הדרישה תהיה לעלות להר ולהתכונן לבנין בית המקדש.

ט

שמירת המקדש

א. "בכמה פרטים נראים דבריו"

מצות עשה לשמור את מקום המקדש, כדי לכבדו, ש"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין"[92]. הרב החסיד משה העשיל גלבשטיין[93] כתב ספר שלם בשם משכנות לאביר יעקב על כך שמצות שמירת המקדש נוהגת גם בזמן הזה[94]. הרבי הזכיר מצוה זו בשיחות, כדלהלן:

שיחת ש"פ משפטים תשל"ב[95]:

נזדמן לי לאחרונה לעיין בספר משכנות לאביר יעקב, ששקו"ט (גם עם בעל האבני נזר) אם בזמן הזה ישנו חיוב שמירת ביהמ"ק: אם השמירה היא מלסטים כו' – אין זה שייך בזמן הזה, אבל אם השמירה מצד כבוד, ש"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין כו'", הרי כיון שקדושת ביהמ"ק ישנה גם בזמן הזה (שאסור ליכנס למקום המקדש, בגלל העדר הטהרה כו'), יש מקום לומר שגם בזמן הזה יש חיוב שמירה.

ובעולת תמיד להרה"צ ממונקאטש הקשה על זה – כדרכו "בסופה וסערה" ("ער מאכט פון דעם א גאנצן שטורעם") – היתכן לומר שבזמן

---

92. משנה תורה לרמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ח ה"א.

93. אודות תולדותיו ראה בסוף הספר משכנות לאביר יעקב, ועל קשריו עם כ"ק אדמו"ר צמח צדק ובנו כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

94. הוא אף ניסה לפעול זאת בפועל. ואף שהשתדלותו היתה על איזור הכותל המערבי, ראה לקמן בפנים, שהיה זה בגלל מניעת הממשלה של אותו זמן.

95. תורת מנחם חס"ז עמ' 255. וראה בזה בהערות התמימים ואנ"ש גליון נא אות טו.

הזה יש חיוב שמירת ביהמ"ק.

אבל, לאחרי העיון שם, הנה לא כל מה שהקשה עליו הוא בהכרח כו', כך, שסברא זו אינה מושללת לגמרי, ואדרבה, בכמה פרטים נראים דבריו כו'.

ב. שיחת ש"פ שמיני תש"נ

בשיחת ש"פ שמיני תש"נ הרבי דן לגבי מצות שמירת המקדש, שנוהגת בכל זמן, ומפני חביבות הענין נביא קטעים את מהלך השיחה המוגהת (ולאחר מכן השלמות מהמקורית):

ב(התחלת) השיעור היומי ברמב"ם (בסוף הל' בית הבחירה) מדבר הרמב"ם אודות המצוה דשמירת המקדש, וז"ל:

"שמירת המקדש מצות עשה, ואע"פ שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרי. ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלוים כו'. ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר ושמרו את משמרת הקודש, ולשון שמירה אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה וביטול שמירתו מצות לא תעשה".

ע"פ דברי הרמכ"ם הנ"ל ששמירת המקדש אינה מפני "פחד מאויבים ולא מלסטים", אלא בשביל כבוד המקדש – מתעוררת תמי' גדולה:

כבוד המקדש הוא (לא בגלל בנין המקדש עצמו, אלא) בגלל השכינה השורה במקדש. וכפי שכותב הרמב"ם לפנ"ז בנוגע למורא המקדש ("ומקדשי תיראו"), "ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו"...

ובנוגע להשכינה כותב הרמב"ם לפנ"ז ש"קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא כו' לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים" [ועד ש"לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי כו'"].

עפ"ז יוצא לכאורה, שהמצוה דשמירת המקדש (שאינה בגלל פחד

מאויבים ולסטים, אלא בגלל כבוד המקדש, כבוד השכינה ששורה שם) היא בכל הזמנים, גם בזמן הזה, לאחרי חורבן הבית, מכיון שגם לאחרי "ששוממין בקדושתן הן עומדים", מפני השכינה שאינה בטלה. [ויתירה מזו – שגם חלק גשמי מהמקדש עצמו נשאר קיים שם, כמ"ש הרמב"ם לעיל, שהארון ומטה אהרן וצנצנת המן ושמן המשחה נגנזו "במטמוניות עמוקות ועקלקלות" מתחת לקדש הקדשים, והם נמצאים שם עד היום הזה].

וע"ד – ובמכ"ש וק"ו – מה שכתב הרמב"ם במצות יראת המקדש, ש"אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהי' נוהג בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם כו', שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, מה שמירת שבת לעולם אף מורא המקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד". ואם כן הוא במצות יראת המקדש, שהיא (רק) מצות עשה, במכ"ש וק"ו שכן הוא בנוגע למצות שמירת המקדש שהיא מצות עשה ומצות לא תעשה,

ומצוה גדולה עד כדי כך, שהיא נשלמת דוקא ע"י המובחרים והחשובים שבעם – הכהנים ולויים (כנ"ל). וגם בזמן הזה – בכל היום וכל הלילה (ע"פ כמה דעות), וגם לדעת הרמב"ם שהשמירה היא בלילה, הרי זה מפני שביום מתבטא כבוד המקדש ע"י העבודה במקדש (כמבואר במ"א).

– וכמבואר כל זה בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב[96], שמביא ריבוי סברות וטעמים שמצות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, ומחבר הספר מסיק כך למסקנא (ועד שהוא בעצמו השתדל שתקויים מצוה זו, כידוע).

עפ"ז נשאלת השאלה: מדוע לא מצינו במשך כל הדורות (לאחרי החורבן) השתדלות דגדולי ישראל (ובנ"י בכלל) לקיים (ע"י כהנים ולויים) את המצוה דשמירת המקדש (במקום המותר בזמן הזה כשכולנו טמאי מתים) עכ"פ בזמנים מסוגלים – "לא מצינו זאת בדורות הסמוכים לזמן החורבן, כשכו"כ מישראל עדיין המשיכו לעלות לרגל, ולא בדורות שלאחרי זה, אפילו ע"י גדולי ישראל (וכהנים ולויים) שחיו בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, בסמיכות להר־הבית (ליד כותל המערבי וכיו"ב).

אפילו בנוגע לבית הכנסת ובית המדרש ("מקדש מעט") הרי הדין הוא שצריך להיות מורא וכבוד (גם לאחרי "שחרבו", שגם אז "בקדושתן הן

96. קצת רקע עליו???

עומדות"), ובכ"מ מעמידים גם שומר (שמש, גבאי וכיו"ב) – הרי עד"ז הי' צ"ל, במכ"ש וק"ו, בנוגע למקום המקדש בזמן הזה, שבקדושתו עומד.

הקושיא מתחזקת יותר בנוגע לרבותינו נשיאינו: למרות השתדלותם הגדולה ועד למס"נ בהתחזקות וישוב אח ישראל, ע"י הצדקות ד"כולל חב"ד" וכיו"ב, וכידוע ומפורסם ריבוי אגרות הקודש מאדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאתו ממלאי מקומו בנוגע להחשיבות לחזק את צדקת ארץ ישראל (עד שמי שאין ביכולתו מצ"ע ליתן עבור זה, עליו ללוות ולשלם אח"כ וכיו"ב) – לא מצינו אצלם השתדלות בענין קיום מצות שמירת המקדש.

ואע"פ שבעל המחבר ספר הנ"ל מסיק שצריכים לקיים את מצות שמירת המקדש בזמן הזה – הרי זוהי דעת היחיד, ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב פוסקים וגדולי ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

אי אפשר לתרץ שקיימו מצות שמירת המקדש בחשאי (באופן ד"הצנע לכת עם ה' אלקיך"), מכיון שזהו היפך הענין דשמירת המקדש – שענינה הוא, בכדי שיראו בגלוי ובפרסום את כבוד המקדש – "שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", שבזה נוגע שיהי' בגלוי בפרסום וברעש, ומהאי טעמא, שאינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין בחשאי לפלטרין שיש עליו שומרין בגלוי!

הקושיא מתחזקת יותר, ובפרט בדורנו זה:

כיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", וכפס"ד הרמב"ם שישראל עושין תשובה (ותשובה יכולה להיות בשעתא חדא וברגעא חדא) "ומיד הן נגאלין", ואז יהי' מיד בנין ביהמ"ק השלישי, שהוא בנין בידי שמים, בנוי ועומד למעלה, ויכול לירד למטה בכל רגע, גם בלילה (שאז היא מצות השמירה לדעת הרמב"ם) – הרי צריכים שם שומרים מוכנים מראש, לקיים את מצות שמירת המקדש מיד כאשר הוא ירד למטה (אפילו אם נאמר שבזמן הזה ליתא למצוה זו, ולא יצטרכו אח"כ לחפש שומר.

ועאכו"ב בדורנו זה, שע"פ הסימנים בחז"ל, שזהו הדור דעקבתא דמשיחא, הדור האחרון בגלות והנה בא משיח, הדור הראשון דהגאולה – היו צריכים לדאוג עוד יותר שיהיו שם שומרים כאשר ביהמ"ק ירד למטה!

ויש לומר הביאור בזה:

לאחרי חורבן ביהמ"ק כאשר בנ"י הוגלו לגלות תחת שעבוד מלכיות הגויים – הרי מצות שמירת המקדש קשורה עם סכנת נפשות, ופקו"נ דוחה כל התורה כולה, כולל המצוה דשמירת המקדש. וכיון דאידחי אידחי (גם בזמן שאי"ז פקו"ג ממש).

ויתירה מזו: הסכנה בפועל מאוה"ע היא במשך כל זמן הגלות – לא מיבעי בזמן החורבן ובדורות בגלות כאשר ארץ ישראל היתה תחת ממשלת צוררי יהודים ר"ל, אלא אפילו כאשר שלטה שם מלכות של חסד, ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה, ועושים הסכם שלום עם הגויים – הרי כל זמן שנמצאים בגלות, נמצאים תחת שעבוד מלכיות של אוה"ע (עד ביאת המשיח כאשר יתבטל שעבוד מלכיות), וכלל הוא בידינו ו"הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", וכך ה"ז נמשך במשך כל הדורות, אב מוריש לבנו, ובפרט שהוא מחנכו בדרך זה (והילדים רואים ולומדים מהנהגת אבותיהם); ולכן מובן, שאפילו במלכות של חסד ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה ויש הסכם שלום, הרי הגויים בכלל הנם בחזקת סכנה, ואי אפשר לדעת מה יהי' מחר, לאחר זמן וכיו"ב, נוסף על זה - שאפילו אם זוהי מלכות של חסד אמיתית והסכם שלום אמיתי, הרי זה בנוגע לכללות העם, ואי אפשר לדעת בודאות מה יעשו יחידים, ר"ל.

ומשום טעם פקו"נ (אפילו ספק פקו"נ), הדוחה כל התורה כולה, לא קיימו במשך הדורות בגלות את מצות שמירת המקדש (אפילו לפי הסברא הנ"ל שהמצוה שייכת גם בזמן הזה) , ע"י הצבת שומר (שומרים) מפני כבוד המקדש.

במה דברים אמורים, כל השקו"ט דלעיל – הרי זה בנוגע למצות שמירת המקדש בגשמיות (ובזה גופא – הרי זה בנוגע לשקו"ט ולא בנוגע להלכה בפועל, כמובן ופשוט, ע"פ הנהגת גדולי ישראל ורבותינו נשיאינו שלא קיימו את המצוה בפועל);

בהערה 38 הרבי עדיין משאיר את תירוץ הפיקוח נפש בצ"ע:

ועצ"ע קצת בנוגע להנהגת רבותינו נשיאנו שמסרו נפשם על חיזוק ארץ ישראל – ומ"מ לא השתדלו – באופן של הידור מצוה – לקיים מצות שמירת המקדש (או עכ"פ זכר למצוה זו), עכ"פ בזמנים מסוגלים, ובאופן שלא יהי' בזה (כ"כ) סכנה (בעת שכמה מישראל ילכו ביחד בשבת

ויו"ט להתפלל בכותל המערבי וכיו"ב), או בזמנים שלא הי' בזה סכנה.

ובהערה שאחריה הרבי מביא מהמשכנות לאביר יעקב טעם אחר להנהגת גדולי ישראל (שלפיו אי אפשר ללמוד ממנו למציאות הנוכחית):

ולהעיר ממ"ש בספר משכנות שם ח"ב (יד, סע"ב) בביאור הטעם שלא מצינו שגדולי ישראל ישתדלו בקיום מצוה זו – כי אין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל רשות מהממשלה, ולכן אין לומר כאן ש"לא ראינו ראי'" לכ"ע, דמה שלא ראינו מעולם לשמור המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה.

כלומר, שיש לומר טעם בכך שלא מצינו שקיימו מצוה זו במשך כל הדורות הוא בכך שלא ניתנה רשות מהממשלה לעשות זאת, ואם היתה ניתנת רשות לכך הרי שמן הסתם היו מקיימים מצוה זו.

והנה, הרבי מתכוון לדברי המשכנות לאביר יעקב דלהלן, שעונה לשאלה מדוע לא מצינו שיקיימו שמירת המקדש – שאם היו מקיימים איזו מצוה ממצוות המקדש, כגון קרבנות, אזי זו היתה ראיה שלא מקיימים שמירת המקדש שאינו נוהג, אבל כיוון שלא מקיימים שום מצוה ממצוות המקדש היום, אזי אין הדבר ראיה שאינו נוהג היום, וכך כותב[97]:

ואם עכ"פ היו נכנסין עכשיו להר־הבית במקום שמותר לכנס והיו מקיימין מצות מורא מקדש שלא יכנס במקלו כו' הי' ג"כ מקום לומר שמדמקיימין מצות מור"מ [מורא מקדש] ואין מקיימין שמירת המקדש ש"מ שהוא מנהג, משא"כ כיון שאין נכנסין עכשיו כלל אפי' במקום שמותר לכנס, מטעם שא"א כלל לכנס שם עד שיותן רשות מהממשלה יר"ה, א"כ אין שום ראי', ועוד דבנ"ד לשמור המקדש שאין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל תחילה רשות מהממשלה אין כאן לומר לא ראינו ראי' לכ"ע, דמה שלא ראינו מעולם לשמור המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה ואולי עכשיו יותן רשות.

אגב אורחא עולה מדבריו הדבר הפשוט שאם היתה רשות מהממשלה היו נכנסים להר־הבית למקומות שמותר להיכנס לשם (וכן ודאי שאז

97. משכנות לאביר יעקב טו, ב (בתורת מנחם ציון ל-יד, ב, אך כנראה ט"ס).

שמירת המקדש היתה במקום זה, אלא שכל מה שהוא הצליח לפעול הוא שמירת המקדש – באופן זמני – מחוץ להר־הבית, מפני מניעת הממשלה). לפי דברים אלו, שגם הרבי מביא אותם, נמצא שיש חילוק בין זמן שבו אין רשות מהממשלה (כל הדורות עד דורנו) לבין זמן שיש רשות מהממשלה, בו ניתן לקיים את שמירת המקדש, ואפילו בתוך הר הבית.

למעשה, מסקנת הרבי בשיחה (המוגהת, וראה להלן בשיחה המקורית) היא שהדבר לא נוגע להלכה לפועל, רק מן הסיבה שלא ראינו את גדולי ישראל ואת רבותינו נשיאנו נוהגים בזה (אף שהשאיר בצ"ע קצת – כאמור מההערות – הנהגה זו, וכן הסביר שאין להביא ראיה מהנהגה זו, כי לא היתה רשות מהממשלה).

עכ"פ, לענייננו – אם היה איסור לעלות להר־הבית, כמקובל לחשוב כיום (וכפי שהרבי כתב בעבר שיש חשש שמא יראו וכו'), למה הרבי לא עונה פשוט מדוע לא קיימו מצות שמירת המקדש, בגלל שאסור לעלות להר־הבית בזמן הזה?!

והרי ודאי שמדבר על מקומות המותרים שבהר־הבית ולא בכותל, כדבריו: "(במקום המותר בזמן הזה כשכולנו טמאי מתים)"[98], והוא מדבר על הזמן הזה[99], ומפשטות דבריו אין כל מניעה להיכנס למקומות המותרים, ואדרבה, תמיהה מדוע לא עושים זאת לקיים את המצוה של שמירת המקדש[100]. לפי הדעה המקובלת היום היה צריך לפחות לציין

98. וגם המשכנות לאביר יעקב כיוון לשם, כאמור בפנים, שאף שהצעתו היתה לבחוץ, הרי זה היה רק מצד מניעת הממשלה.

99. היה אפשר לתרץ שלא תירץ כך רק על דורות עברו, שאולי כן ידעו יותר את המקומות המותרים וכו' (למרות שאין אפילו סברה כזאת לחלק בין הדורות, ואכמ"ל), אבל מכך שאפילו לא מציע לתרץ לגבי הדורות האחרונים ודאי שאין הדבר אפילו בא בחשבון.

100. ואף לפי הערה 38 שתמה מדוע לא עשו אפילו זכר למצוה זו, כגון ליד הכותל המערבי – הרי לא זה (האיסור כביכול) היה הטעם לעשות זכר ולא המצוה עצמה בהר־הבית, אלא רק מחשש ש"לא יהי' בזה (כ"כ) סכנה".

שמדובר מבחוץ, שמא יראו וכו' (ואדרבה, מפורש שהוא בפנים, כנ"ל).

מכך שלא עונה זאת, אלא מאריך בתשובה אחרת שכל הטעם לאי קיום המצוה הוא פיקוח נפש, ומסיק בסוף שמה לא עושים זאת בפועל הוא רק משום שלא ראינו את רבותינו נשיאנו משתדלים לקיים מצוה זו (ואף זאת השאיר בצ"ע), משמע (כפשטות הדינים בזה) שודאי הדבר מותר, ואף לצורך שמירת המקדש זוהי מצוה לכהנים וללויים (ולחלק מהדעות מותרת אף בזר[101]), גם בזמן הזה, כמו שהרבי כתב לגבי מקומות המותרים.

ג. השלמות מהשיחה המקורית

בדברי משיח[102] השיחה מובאת במלואה. אחרי שהרבי מתרץ שהסיבה היא מצד פיקוח נפש הרבי מאריך בכך שעדיין ישנה שאלה (וזה יסוד ההערה דלעיל). בהמשך הדברים אומר:

> ושאלה זו מתעוררת גם אצל ילד קטן – שרואה שבבית הכנסת שבו הוא מתפלל ישנו שומר בכל שעות היום והלילה; ואילו **במקום בית מקדשנו** אין שומרים![103]
>
> זאת ועוד: לא מצינו אפילו שיעשו איזה זכר למצוה זו, כמו שמצינו בנוגע לכו"כ ענינים שהם "זכר למקדש". ואע"פ שחיוב השמירה הוא בכל יום, ועד שישנן דעות שהשמירה צריכה להיות במשך כל היום כולו, ביום ובלילה... מכל מקום היו צריכים לעשות עכ"פ זכר למצוה זו (כמובן שהמדובר במקומות המותרים, שהרי "כולנו טמאי מתים"), בזמנים מיוחדים כמו (בשבתות או) בימים טובים, בזמן שכל בני ישראל עולים לרגל, כידוע שבסמיכות לזמן החורבן המשיכו בני ישראל לעלות לירושלים בשלוש רגלים (כמובא בכמה מקומות).
>
> ולהוסיף, שגם אלו שהיום משתדלים בעניני ארץ הקודש – אם יאמרו להם אודות ענין זה, לא יעזרו לזה וכו'...

101. כפי שהרבי מציין בהערה 24 שם.

102. עמ' 197-193.

103. גם מלשון זה משמע שהמדובר במקום המקדש (בהר־הבית), ולא בכותל.

ולכאורה הי' אפשר למצוא פתרון גם לענין הסכנת־נפשות שבדבר – עי"ז שהיו מסדרים השמירה במקומות ואופנים מסויימים וכו' (ועכ"פ בזמנים מסוגלים כו'), או שתהי' שמירה על השומר, שאז אין שום חשש!

והפלא היותר גדול הוא, שזה הי' "על סדר היום" ד"מאן מלכי רבנן", ומדוע לא עשו בזה דבר? ואע"פ שהשמירה צריכה להיות ע"י אנשים חשובים – כהנים ולויים... הרי בזמננו יתכן שיהי' מספיק ישראלים, ואפילו גרים (אע"פ שבנוגע לנישואין אינו דומה גר לישראל), ואפילו "גר אשר בשעריך" – גר תושב, כמדובר פעם בארוכה. וידועה השאלה – האם כשאין כהנים ולויים, יכולה שמירת המקדש להיות ע"י ישראלים וכו'.

וברגיל בכגון דא – את המשך הדיון והשקלא־וטריא בזה נשאיר לעיונם של המשתתפים בהתוועדות, בבחי' "תן לחכם ויחכם עוד"...

במה דברים אמורים כל השקלא וטריא הנ"ל – בנוגע למצות שמירת המקדש בגשמיות במקום המקדש בהר־הבית. אבל מובן שבכל אופן אין זה גורע כלל מקיום הענין דשמירת המקדש בעבודה רוחנית, ב"בית המקדש" שברוחניות בלבו פנימה של כאו"א מישראל, שבזה ישנו חיוב בכל הזמנים ובכל המקומות.

בין הדברים שנוספו כאן הוא האמירה של הרבי ש"ולהוסיף, שגם אלו שהיום משתדלים בעניני ארץ הקודש – אם יאמרו להם אודות ענין זה, לא יעזרו לזה וכו'...", כלומר הרבי ידע שלא יעזור לדבר אודות נושא זה עם אנשים מסוימים, ואכמ"ל.

ומעניין להוסיף מה שנכתב שם בהערה 36:

בא' ההנחות נרשם כאן: וגם בזה – המדובר לעיל הוא רק לשקלא וטריא ולא בנוגע לפועל, שבפועל נראה מהנהגת רבותינו נשיאינו וגדולי ישראל שלא קיבלו דעת היחיד הנ"ל שצריכה להיות שמירת המקדש גם בזמן הזה. וברשימת א' הת' מחק תיבות הנ"ל ("ולא . . הזה"), וכתב: מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' נראה שרוצה (ויכולים) שיעשו כן בפועל.

מדברי המניח השני משמע – כמו שמשמע מכללות אריכות השיחה – שרצון הרבי היה לחדש מצוה זו, ותמה מאד מדוע לא קיימו זאת בפועל.

למעשה בפועל, אף שהרבי מסכים עם הדעה שמצוה זו נוהגת כיום וכו', הרבי לא חידש אותה ממש בפועל, רק משום שלא נהגו כן לפני כן. אך כאמור שעיקר מה שנראה משיחה זו לענייננו הוא היחס למקומות המותרים בהר־הבית שאין הוא מניעה כלל[104].

ד. "כבר פס"ד בזה ראשי רבני אה"ק"

מענה של הרבי מז' מר חשוון תשמ"ו:

במענה למכתבו ע"ד לעלות להר־הבית וכו' והמצו"ב

הרי כבר פס"ד בזה ראשי רבני אה"ק, כמפורסם.

כלומר שהרבי תולה את ההכרעה בסוגיה זו בידי "ראשי רבני אה"ק". הרבי כאן כנראה מתכוון לכרוז שיצא בתשכ"ז, לאחר מלחמת ששת הימים על הזהירות מלהיכנס את שטח ההר, או גם להחלטת מועצת הרבנות הראשית בתשל"ו (בה גם הטילו על הרב גורן להציג את שיטתו בדבר המקומות המותרים בהר) [אך לא להחלטה מתשמ"ו, שהיתה כמה חודשים לאחר מכן].

כעת השאלה המתבקשת היא מה דעת רבני אה"ק כיום, ומה הקריטריונים להיכלל ברשימה זו? אין אתנו יודע עד מה, אך ברור שכיום דעות הרבנים הגדולים חלוקות בנושא זה, ועם היות שהדעה הרווחת והרשמית של רבני ישראל (ובהם רוב מועצת הרבנות הראשית) היא להימנע מכניסה להר, הרי שישנם גדולי ישראל לא מבוטלים שחיים כיום שמתירים את הכניסה, כמו הרב דוב ליאור, הרב מאיר מאזוז, הרב דוב קוק ועוד. לכן גם מטעם עיקרון זה הדברים אינם חד משמעיים כיום.

וכה הם דברי הרב גינזבורג על מכתב זה[105]:

104. ראה להלן בפנים משיעור הרב גינזבורג ביחס למצוה זו.

105. שיעור י"ז טבת תש"נ.

"יש עוד מישהו, שכן קיבל מכתב מהרבי בנושא הזה. הוא למד בצמח צדק, הבן של הצלם אצל הרבי [פריידין]. הוא אף פעם לא עלה? [אני חושב שלא] הוא שאל אצל הרבי אם לעלות והרבי ענה לו - לא ראיתי את המכתב, אבל לפי מה ששמעתי התשובה היתה - שהיות שרוב הרבנים רובם ככולם אוסרים את העליה, על כן לא צריך למחלוקת של רבנים [כך הוא מסר לרב? לי הוא מסר שהרבי שלח לו "שיעשה כדעת רבני ארץ ישראל"] איך שלא יהיה, הרבי לא אמר שזה אסור...

לפי שתי הנוסחאות (במענה הרבי לפריידין) זה לא משנה, הן אותו הדבר. אם הרבי אומר "לפי רבני ארץ ישראל", זה אומר כמו שאני שמעתי או תרגמתי את זה, שהכוונה היא שלא חסר לו עוד מחלוקת, כך אני הבנתי את הענין. לא חסר לו עוד מחלוקת בענין שהוא לא ה-ענין שלו. כמובן, ה-ענין שלו הוא מה שהוא חושב כענין, בה"א הידיעה, בכלל לגבי קדימת הדרך לקראת הגאולה השלימה".

ה. שיחות הרבי עם מר סלומון

התייחסות נוספת של הרבי לנושא זה היתה בשתי חלוקות דולרים בפגישה עם מר גרשון סלומון, יו"ר תנועת נאמני הר־הבית.

הראשונה היתה בכ"א חשון תש"נ:

הרבי: בשורות טובות והצלחה רבה.

סלומון: רציתי לספר לרבי על המצב החמור שבו נמצא הר־הבית, הערבים מחללים את בית המקדש והורסים את השרידים של בית המקדש הראשון והשני.

הרבי: לצערי הגדול אין זה חדש, ובמשך כל הארבעים שנה האחרונים. והאשמה – של היהודים שהם מביטים על זה בקלות ראש.

סלומון: חולשה של עם ישראל.

הרבי: איני יודע אם זה חולשה או היסח דעת, אבל בכל אופן עוסקים

בודאי בדברים חשובים, אבל לא – בדברים עיקריים והיהדות של העם היהודי והיהדות של ארץ ישראל.

בכל אופן אין זה הזמן לדבר משהו בלתי רצוי בנוגע לבני ישראל, כי אם אדרבה ללמד עליהם זכות, ועיקר הזכות היא בזה שיוסיפו עוד יותר בלימוד התורה וקיום המצוות.

סלומון: מצד שני, אולי כדאי לצאת בקול קורא שעם ישראל לא יתן לערבים את החילול הנורא הזה.

הרבי: אין כל צורך בעוד "קול קורא'ס", ישנם רבים קול קורא'ס והצער הוא – שיש אנשים שונים, שכשכותבים "קול קורא", ויש "הו הא" אזי הרי זה כבר די. ויש להתעסק במשהו חשוב אחר.

סלומון ביקש להיפגש שוב עם הרבי ולמסור לו כמה דברים. הרבי ענה בחיוך רחב: כבר נפגשתי עמו, והעיקר כבר אמרתי לך, ואם אוסיף משהו – הרי זה מדגיש שמה שאמרתי אין זה חשוב כל כך. כי אין זקוקים לדבר על משהו בחשאי, כשכל הענינים יש לדבר דוקא בקול רם ובקול קורא גדול, אבל לא קול קורא כתוב, כי אם קול קורא שמתבטא במעשים רבים...

הרבי נתן לו דולר "השתתפות שלי עכ"פ באופן סמלי במה שאתה כותב בכל ענינים של יהדות"... ועוד דולר "השתתפותי בקול קורא הזה", כשעברה אשתו נתן לה הרבי דולר "זה בשביל ההשתתפות בפעולות הבעל".

מהדו־שיח ביניהם אפשר ללמוד שני דברים:

א. הרבי הרי ודאי יודע מה זה "נאמני הר־הבית", שהיא תנועה שפועלת לאפשר ליהודים כניסה להר־הבית (וראה לקמן את הזעקה של הרבי לגבי יחס השלטונות ליהודים אלו). אם דעת הרבי נחרצת לאסור את הדבר – מדוע לא מחה בו על הענין?! ועוד שהתייחס אליו ואל פעולותיו בצורה חיובית, והשתתף בדולר לצדקה בכך.

ב. רבי רואה בנושא של הר־הבית דבר חשוב ועיקרי שאסור לנהוג בו בקלות ראש ואסור להסיח את הדעת מכל החילול ה' הנורא שמתרחש

שם (וראה עוד לקמן בזה).

בביקור נוסף של מר סלומון אצל הרבי, ביום ראשון כ' מנחם אב ה'תנש"א, במעמד חלוקת השטרות לצדקה, אמר לו הרבי בחיוך:

יהי רצון שיהיה בקרוב בנין בית המקדש השלישי ואז לא תהיה לך כל דאגה בשביל הר־הבית...

מר סלומון פנה לרבי ואמר: הייתי אצל הרבי לפני שנה וחצי והיה לנו ברכה והצלחה במלחמה על הר־הבית. אני רוצה ומבקש מהרבי שיתן השנה – אראנו נפלאות – שיתן קול קורא למנהיגי ישראל שיוציאו את הר־הבית מהאויב הערבי ויפקידו שם שומרים יהודים, ושנית לקרוא לחסידים ולכל עם ישראל לעלות על הר־הבית ולהציב שמירה של יהודים על מקום הקודש.

על כך ענה לו הרבי: אבל אנחנו מחכים למשיח צדקנו. היהודים הנמצאים בארץ הקודש עליהם להמשיך דוקא בארץ הקודש, אבל הנמצאים בחוץ לארץ יש כאלה שתפקידם דוקא להיות בחוץ לארץ ולשמור על שלימות כל אחד ואחד מבני ישראל בכל מקום שהם נמצאים, שלימות הן בגשמיות ושלימות גם ברוחניות.

והרבי נתן לו דולר להצלחה רבה לכל הענינים בארץ הקודש

אם בעיני הרבי אסור בתכלית האיסור לעלות להר־הבית – מדוע לא מחה בסלומון על כך? ממענה הרבי נשמע שהרבי מתרץ מדוע הוא לא קורא לכל החסידים לעלות להר־הבית, מכיון שהוא ורבים מהחסידים נמצאים בחו"ל בשביל שליחות, ומחכים למשיח כדי לעלות לארץ הקודש וכו' (והנמצאים בארץ הקודש עליהם להמשיך להיות דווקא שם). אך אין בדבר שלילה או מחאה על עצם הרעיון לעלות להר־הבית.

♦ ל ♦

בירור המקומות המותרים

א. שיחת הרבי עם הרבנים הראשיים

בכ"ו אדר שני תשמ"ו הרבי נפגש עם עם הרבנים הראשיים לישראל, הראשון לציון הרב מרדכי אליהו זצ"ל והרב אברהם אלקנה שפירא זצ"ל. בין הדברים דיברו על הר־הבית:

הרבי: כבוד הרבנים נכנסו לסוגיה זו, מה ואיך ואיפה, והגבולים וכו' וכו'?

הרב שפירא: אני לא נכנסתי.

הרב מרדכי אליהו: אנחנו לא אמרנו גבולים. אנחנו אמרנו שהר־הבית קדוש ומקודש לעם ישראל, ואסור לשום אדם, אפילו גוי, להיכנס שמה. מתוך קדושתו, מתוך חומרתו אנחנו לא נכנסים, לא שאנחנו מתירים את זה.

הרבי: אבל אחר כך נכנס לשורה אחת לבית הכנסת וכו' וכו', כל ענינים עדינים שכבר נגעו הרבנות הראשית גם כן בזה.

הרב מרדכי אליהו: רק אני אמרתי, לא הרבנות הראשית, אני אמרתי.

הרבי: אתה דומה לבני לויה?...

הרב מרדכי אליהו: אני אמרתי שלבנות בית כנסת מחוץ לגבולות של בית המקדש היום, מקום המקדש, בכדי למנוע מיהודים לעבור תוך הר־הבית. יעמדו צד שני, צד המזרחי, מקום גבוה, ומשם יכולים להשקיף על הר־הבית, למנוע מהם כניסה להר־הבית. ולא ממש להיכנס להר־הבית. זה מצד מזרח – כבודו צריך פעם לבוא לראות את המקום שם... – מצד מזרח מקום גבוה, אפשר שם לראות את כל הר־הבית. צד מזרח הוא לא בנוי, יש שם שדה, אפשר לבנות מקום גבוה לראות

הכל, ולמנוע כניסה להר־הבית.

הרבי: וזה רחוק מכל השטח שתלוי במחלוקת?

הרב מרדכי אליהו: אין שם מחלוקת. כתוב בכפתור ופרח שהיו מתפללים פעם כמו שמתפללים בכותל המערבי כיום, מתפללים בצד המזרחי, הכותל המזרחי, מקום שיש שם שער הרחמים, שמה אין מחלוקת, ורחוק, ממש מחוץ לגבול.

הרבי: איך אפשר שיהיה שטח חלק מבלי כל מחלוקת, בלי כל חילוקי דעות, בנוגע לבית המקדש? דבר תימה. באמת נס של בית המקדש...

הרב מרדכי אליהו: כי זה מחוץ לחומה.

הרבי: אמרו לי שיש פרופסור פרידמן כמדומני. או קאופמן.

הרבנים: קאופמן.

הרבי: קאופמן, שהוא חקר ודרש ויש לזה יסוד, מתעסק, רק דעת יחיד.

הרב שפירא: הוא אומר כך. אנחנו מפחדים לנגוע בזה. אני מפחד לנגוע בזה, לא יודע.

הרב מרדכי אליהו: כתוב ככה "שלח אורך ואמיתך המה ינחוני, יבואני אל הר קדשך, יבוא מזבח אלהים". בלי אורך ואמתך, כמו שאומר אליהו הנביא למשיח – אי אפשר בדיוק לדעת מקומות המדויקים של המזבח. "שלח אורך ואמתך" הם יקבעו מתי המקום הקבוע.

הרבי: אבל ישנם שאינם מחכים והם עושים מעשה.

הרב מרדכי אליהו: מקום המזבח אי אפשר לקבוע, אי אפשר בכלל לקבוע.

הרבי: מה בנוגע לפועל? יש שמה הנהגה? זה מוגדר? הם נותנים לכל אדם להיכנס שם?

הרב מרדכי אליהו: איפה?

הרבי: איך הולך המעשה בפועל בהר־הבית?

הרב מרדכי אליהו: בפועל עושים מה שרוצים, הפקר.

הרבי: הפקר?!

הרב מרדכי אליהו: נכנסים יהודים, נכנסים גוים, רואים הכל.

הרבי: אם יהודים, אם לא יהודים?

הרב מרדכי אליהו: אנחנו שמנו שם מודעה אסור להיכנס, אבל לא שומעים בקולנו, נכנסים. חלק נמנעים וחלק לא, נכנסים.

הרב שפירא: הרבנות תמיד מפרסמת מודעה.

הרבי: מה?

הרב שפירא: הרבנות תמיד מפרסמת מודעה בפרט בחגים "אסור להיכנס".

הרבי: [ש]אסור להיכנס בכל השטח (?)

הרב שפירא: בכל השטח. אז יש שומעים ויש לא שומעים. זה היה מתמיד, מזמן קדום. לפני החג מגיעים הרבה אנשים.

הרבי: אבל בדורות שקדמו לאותה יד ישראל תקיפה?

הרב שפירא: בכל זאת היו נכנסים, גם אז היה אפשר להיכנס.

הרב מרדכי אליהו: אנחנו כשהיינו קטנים הייתי גר בעיר העתיקה, אני יליד העיר העתיקה, היינו גרים בעיר העתיקה. היינו יודעים, היו אומרים לנו "עד כאן מותר לכם להיכנס, מכאן והלאה אסור להיכנס", היינו מגיעים לשער השלשלת, באב א־סִלְסִלָה היו קוראים לזה.

הרבי: בעיר גופא, בעיר עצמה. לא בהר־הבית.

הרב מרדכי אליהו: לפני הר־הבית, בשער שהולך של הר־הבית. היו אומרים עד כאן מותר לכם להיכנס, מכאן והלאה אסור להיכנס.

הרבי: והיה שם שלטים? היה שם מודעות?

הרב שפירא: מודעות היו. הרבנות תלתה מודעה. אני זוכר שהיינו באים, אני ואבא, משתחווים וחוזרים חזרה, מול השער. היה שם שרשרת למעלה, כתוב עד השרשרת מותר, אחרי השרשרת יש חשש כרת.

הרב מרדכי אליהו: יש דעות מעניין, שירושלים קנו אותה ועושים

עירוב, צריך להפקיר בית אחד לא מעורב, להפקיע את עניין העירוב. אז היו חלק מחכמי ירושלים היו אומרים "מקום המקדש הוא שיור".

הרבי: שיור.

הרב מרדכי אליהו: שיור, כמו שכתוב בהלכה. בא הרב פרי האדמה "בלאו הכי אסור להיכנס שמה מה יועיל שיור שם?". אז לקחו בית קפה במיוחד של ערבים אמרו זה יהיה שיור, לזה לא יכנסו יהודים.

הרבי: לחלק הערבי.

הרב מרדכי אליהו: לחלק הערבי, כן.

נקודות מרכזיות מהדו שיח: הרבי שאל את הרבנים "כבוד הרבנים נכנסו לסוגיה זו, מה ואיך ואיפה, והגבולים וכו' וכו'?". בהמשך הרבי מציין את העובדה שהרב מרדכי אליהו כן נכנס בדבר והציע לבנות במקום בית כנסת, וכן הרבי הזכיר את אחת השיטות לגבי מיקום קודש הקודשים. הרב מרדכי אליהו הסביר לרבי שצריך לחכות למשיח, והרבי העיר ש"ישנם שאינם מחכים והם עושים מעשה". הרבי שאל את הרבנים איך המציאות בפועל שם, והם עונים לו הפקר, והרבי התפלא על כך. בהמשך הרבי שאל אותם מה היתה המציאות לפני שיד ישראל היתה תקיפה.

אם כן, מדו שיח זה ניתן ללמוד שהרבי רצה שהרבנים יכנסו לסוגיית הר־הבית ויבררו את המקומות המותרים בכניסה אליהם לטמאי מתים כיום (כמובן לאחר טבילה במקווה כדין). כמו כן, ניתן ללמוד שהרבי התעניין בנושא, ולא נשמעה ממנו נימה של ביקורת (למרות שהרבנים כן הביעו את דעתם לאסור, משום חשש שמא יעלו למקומות האסורים) ואדרבה.

דבר נוסף ניתן **אולי** להסיק מהשיחה הוא שהרבי תמה על המצב שם "הפקר?!", ניתן אולי לומר שזה אחת מהסיבות שראינו שינוי בדעתו הקדושה של הרבי בנושא זה, מכיוון שכל הזהירות הרבה שנקטו הרבנים לאסור למעשה את הכניסה להר מכל וכל הובילה לכך שנהיה שם הפקר,

גם ההר מופקר לערבים וגם כל יהודי היה יכול להיכנס לאן שהוא רוצה. ויתכן כי המהלך החדש בעידוד או בנתינת מקום לכניסה למקומות המותרים עשוי להחזיר את הכבוד למקום בשני המובנים: גם בעצם ההליכה שם ישנה הכרזה כי אין אנו מפקירים את המקום לערבים[106], וגם הדבר מייצר מודעות לכך שישנם גבולות בכניסה.

ב. "צ"ל ברור מקום המותר לעליה"

מתוך בית חיינו גליון צ"ט עמ' 12, י"ט מנחם אב תנש"א:

לא' שכתב שעוסק בעניני בית המקדש וכו', ובסיום כתב שלפני נסיעתו לכאן ביקר במקומות הקדושים ובהר־הבית במקומות המותרים ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

> על־פי תוה"ק [תורתנו הקדושה] – הלימוד בהלכות בנין ביהמ"ק [בית המקדש] – מעלה עליו הכתוב כאילו משתתף בבנינו, ואין בזה הגבלות, משא"כ [מה שאין כן] בעלי' בהר־הבית – צ"ל [צריך להיות] ברור מקום המותר לעלי', אזכיר עה"צ להנ"ל.

במענה זה הרבי מציג את דעתו הק' היא שיחסית ללימוד הלכות בית הבחירה שבזה ודאי האדם משתתף בבנין בית המקדש, הרי שבנוגע לעליה להר־הבית יש לברר את המקום המותר לעליה. מדברים אלו עולה כי אם מבררים את המקום המותר לעליה – אין מניעה לעלות

106. מכאן יש להביע פליאה עצומה על סברת הראשל"צ הרב בקשי דורון (בשו"ת בנין אב ח"ג סי' נב), שהובאה בחוברת של הרב הורביץ, ולדבריו דווקא כאשר עומדים מחוץ להר־הבית מכריזים בכך שהר־הבית כולו שלנו, ואילו כאשר נמצאים רק בחלקו מאפשרים לחשוב שהחלק הפנימי לא שייך לנו (ח"ו). לפי סברה זו גם אין מקום להתיישב בשום מקום בארץ ישראל וכל שכן ביהודה ובשומרון, כי בכך מכריזים שהשטחים שאינם ברשותנו הם שייכים לערבים, ואולי אם כן נעזוב חלילה את כל הארץ ובכך נמחה על המצב. ודאי שדווקא ההימצאות בשטחי ארץ ישראל האפשריים הם ההכרזה הגדולה ביותר שהארץ שייכת לנו, וה"ה בהר־הבית.

(כפשוט, כפי ההלכה)[107].

אם לדעת הרבי היה איסור לעלות להר־הבית מכל וכל – מדוע לא כתב זאת בתשובה? אם המענה מהשנים המוקדמות תקף בכל הזמנים, מדוע לא כתב לאיש זה שעצם העליה שלו להר־הבית ידה במעל אנשים אחרים שעולים למקומות האסורים? מדוע רק כתב שיחסית הלימוד עדיף, כי בעליה דרוש בירור?

107. לגבי חשיבות הבירור ניתן לראות גם בשיחות משנות הלמ"דים שהובאו לעיל שהרבי מדבר על היהודים שעלו להר־הבית ואומר שיש מקומות מותרים אך ישנו ספק, ע"ש.

יא

פתקים בכותל

הרבי מספר הזדמנויות בירר מה היחס להכנסת פתקים לכותל, כמו בפגישתו עם הרב יעקב אלתר (אדמו"ר מגור שליט"א):

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איך המנהג בנוגע להכניס פתקים בסדקים של הכותל המערבי, דלכאורה כשמכניסים פתק בסדקי הכותל הווי ביאה במקצת ושמה ביאה?

הר"י אלתר: ישנם כאלו שמכניסים וישנם כאלו שנזהרים בזה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם היתה בזה הוראה [=מאדמו"רי גור]?

הר"י אלתר: לא. אבל מהרים ללכת למקווה לפני זה. כי השאלה היא אם הכותל הוא חומת הר־הבית או חומת העזרה, ואם נאמר שזה חומת הר־הבית, אם כן, כיוון שהיה במקווה הרי הוא טבול־יום ומותר לו להיכנס להר־הבית (ואפילו בטמא מת).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתמא זהו ההיתר של אלו שמכניסים פתקים בסדקי הכותל, כיון שסוברים שהכותל הוא חומת הר־הבית.[108]

כלומר שמותר להכניס ידיים לכותל מטעם שהוא חומת הר־הבית ומותר להיכנס להר־הבית לטמא מת. אם הדבר היה אסור באיסור 'עצמי' איך הותר דבר זה? אגב אורחא, נלמד מכאן שכדי להכניס פתקים לכותל צריך לטבול במקוה לפני, ולא ראינו שום אדם שיזהר או יזהיר על כך (ועד שבאים להזהיר על כניסה (בטהרה) להר־הבית, כדאי שיזהירו על

108. התקשרות ??? עמ' 15.

הכנסת פתקים בכותל שיש להיזהר לטבול במקוה לפני כן)[109].

109. אכן במשכנות לאביר יעקב מובא פסק של הרבנים דאז המורה לא להכניס ידיים לכותל בלי טבילה לפני כן.

יב

מדוע שינה הרבי?

לאחר כל זאת, יש להבין באמת מה השתנה בגישת הרבי, שבמענה מ(איזור) תשל"ו הרבי התנגד להעלות את שאלת העליה לסדר היום, מחשש שבעקבות כך יתרבו היהודים העולים למקומות האסורים, ואילו בשנים האחרונות יותר הרבי הזכיר באופן חיובי את העליה, עד שאמר שיש לעלות ולחגוג שם שמחת בית השואבה והדבר מזרז את ביאת המשיח?

תשובת הדבר (בדא"פ) נרמזה כבר במענה הרבי עצמו מ(איזור) תשל"ו, שהיחס לעליה להר־הבית תלוי "במצב הנוכחי". בזמן כתיבת המכתב בתשל"ו הרי היה זה בסמיכות יחסית למלחמת ששת הימים, והנהירה ההמונית של יהודים למקומות האסורים בהר־הבית רח"ל. באותו זמן גדרה הרבנות הראשית יחד עם גדולי ישראל פרצה זו בצורה של הוראה גורפת לאסור עליה לכל חלקי ההר (אף שוודאי אף אחד מהם לא חולק על הרמב"ם שיש מקומות מותרים, אך הרבנים לא נכנסו לסוגיה זו ורק אסרו באופן גורף). הרבי, כמו שאר גדולי ישראל, הורה לאסור את הדבר, אך בצורה הייחודית של הרבי: לדעתו הק' להעלות את הנושא על סדר היום, שכן העלאה כזאת וכתיבת אזהרות לאחר מכן וכו' היו מלבים את היצרים וגורמים להגברת העליה למקומות האסורים.

התוצאה של איסור הרבנים בזה היתה בכך שאכן אף אחד מיראי השמים לא העיז לעלות להר־הבית במשך עשרות שנים. אבל שתי תופעות שליליות התפתחו במקביל:

א. יהודים שאינם יראי שמים המשיכו לעלות למקומות האסורים, וכפי שהעידו הרבנים הראשיים בפני הרבי שהמקום נהיה הפקר[110].

ב. הערבים העמיקו את אחיזתם בהר, תוך חילול ה' וחילול מקום הקודש בצורה המחפירה ביותר, כפי שגם הרבי זעק על כך (וכדלעיל).

עם זאת, היתה עליה של יהודים יחידים יראי שמים למקומות המותרים לחומרא בהר־הבית ("נאמני הר־הבית" אותם הרבי מזכיר בשיחות).

ניתן לומר כי כל הנתונים הללו גרמו ליחס החיובי מצד הרבי בשנים האחרונות לנושא עליה להר־הבית (וכאמור שלדעת הרבי היחס לנושא זה תלוי במצב הנוכחי)[111]. זאת משום שהרי החשש של מי שיעלה למקומות האסורים כבר לא קיים, שכן מי שלא שומע לקול הרבנים עולה בלא"ה למקומות האסורים, ואלו השומעים בקול הרבנים נמנעו מלעלות וכבר סר החשש שאם הם יעלו זה יגביר את העליה של האחרים. ואדרבה, במצב כזה אי עליית יהודים להר־הבית רק מחזקת את אלו שעולים

---

110. והרבי הביע בפניהם פליאה וזעקה "הפקר?!".

111. יש לציין שאין זה הדבר היחיד שהיה אסור ולאחר מכן הותר. לדוג' ניתן להביא את כללות ענין לימוד והפצת החסידות ברבים, שהיה איסור לגלות רזי תורה, עד שהגיע האריז"ל וגילה ש"מצוה לגלות זאת החכמה". וכיו"ב בנושאים רבים.
אצל הרבי אפשר לראות זאת כדוגמא בנושא קרבן פסח שמובא להלן בפנים, שהרבי כתב בפירוש שהשתנה המצב. דוגמא נוספת מהנושא של שבע מצות בני נח, שבתשט"ו (אג"ק חי"ג עמ' שנד-שנה הרבי עונה לרב משה צבי הלוי סגל, שהציע לעורר את הגוים לחזור בתשובה ולקבל עליהם שבע מצות בני נח, הרבי כותב לו "הנה כל המתבונן במצב הרוחות בתקופתנו, בטח יבוא לידי המסקנה, שלע"ע אין כל סיכוים שפני' זו תמצא הד אצל אלו שביכולתם לפעול מה בזה... חבל על המרץ והיגיעה שישקיעו בהאמור", ע"ש. אך הרבה שנים לאחר מכן הרבי יצא במבצע שבע מצות בני נח, ואמר: "בדורות שלפנינו, כל נסיון לפעול על אומות העולם בעניני אמונה, היה כרוך עם סכנת נפשות ממש, ולכן לא הייתה אפשרות לקיים ציווי זה. מה שאין כן בדורנו - לא זו בלבד שאין כל סכנה בדבר, אלא אדרבה, פעולה כזו מוסיפה בכבודם של ישראל בעיני כל העמים..." (תורת מנחם תשמ"ז ח"ג עמ' 67).
וראה גם בהערה ??? לגבי כניסה לקודש הקודשים בגאולה.
כ"ש שכאן הרבי תלה את ההימנעות ב"במצב הנוכחי".

למקומות האסורים, שכן אלו העולים היהודים היחידים שעולים להר, וכן מחזקת את יד הערבים במקום וגורמת לחילול ה'.

יש לציין שכמובן בשעתו הוראת האיסור היתה הכרחית, והכל חלק מהתהליך שהיחס למקום עבר – בתחילה ריחוק כדי למנוע תקלות, ולבסוף קירוב.

ג. סיבה חיובית ניתן לומר, מצד התקרבות לגאולה, כפי שניתן לראות בשיחות הרבי בשנים האחרונות. במיוחד בהקשר של עלית יהודי ברית המועצות לארה"ק, כפי שהרבי הזכיר בפירוש בשיחה על הר־הבית. למשל, באותה שיחה עצמה הרבי אמר[112]:

ועוד סימן על הגאולה הקרובה - שדוקא לאחרונה רואים מאורע מיוחד, שאחת מהמדינות הנכללות ב"ארם" (ברית המועצות) מרשה ועוזרת ומסייעת לריבוי יהודים לצאת ממדינה ההיא עם משפחותיהם ולחיות חיי חירות, אשר חלקם הגיע כבר למדינה זו, וחלק גדול הגיע אף לארץ הקודש – שכל זה הוא התחלה (ומעין ודוגמא) דהגאולה האמיתית והשלימה, שאז יעלו כל בני ישראל "בנערינו ובזקנינו . . בבנינו ובבנותינו" לארצנו הקדושה.

עד"ז בשיחה האחרונה לע"ע שזכינו לשמוע מפי הרבי[113]:

---

112. דברי משיח תנש"א ח"א עמ' 77.

113. תורת מנחם תשנ"ב ח"ב עמ' 371. וראה בהערה 106 שם על יחס רבותינו נשיאנו לעליה לארץ.
ולהעיר שר"ד מהשיחה הוגה ע"י הרבי, וכך נכתב שם: כל הנ"ל בהדגשה מיוחדת, כשרואים בשנים האחרונות איך שנעשה ה"ויקהל" בפשטות – קיבוץ גליות דבנ"י מכל העולם, שעולים לאה"ק. והעלי' היא באין־ערוך
להעליות שהיו פעם בדורות שלפנ"ז. [ולהעיר שרבותינו נשיאינו לא היו באה"ק, ואפי' לא בביקור, וגם נסיעת כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מפני שנמנע ממנו לבקר ב"קברי־אבות" דראסטוב, וליובאוויטש וכיו"ב]. ע"כ.
אנקדוטה מעניינת שפורסמה בגליון 'החייל' מס' 44 עמ' ?? שהרב חיים לוי יצחק גינזבורג ע"ה בזמנו רצה לכתוב על כך הערה בקובץ הערות התמימים ואנ"ש, וליישב את השיחה הזאת עם דעתו העקבית של הרבי לגבי אתחלתא דגאולה וקיבוץ גלויות (ע"ש יישובו, וראה לקמן בפנים את הצעת היישוב דידן), אך מכיוון שחשש שכתיבה על כך תעורר התנגדות,

רואים במוחש שכבר התחיל (משך זמן לפנ"ז) בפועל ובפשטות קיום ההבטחה ד"יוסיף אדנ-י שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ" – בהקיבוץ גלויות דרבים מבנ"י ממדינות שונות בעולם לארצנו הקדושה בחסד וברחמים [ולא באופן של סכנה, כמו שהיו צריכים לברוח משם בהחבא, אלא כהמצב עתה ברוב מדינות העולם], והתקוה חזקה שבסיומו של השבוע דפרשת ויקהל מתקרבים ועד שעומדים כבר בגמר ושלימות ד"ויקהל משה ("גואל ראשון הוא גואל אחרון") את כל עדת בני ישראל", גמר ושלימות קיבוץ גלויות דכל בנ"י מכל ארבע כנפות הארץ, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וכן[114]**:**

ובפרט לאחר שרואים בעיני בשר שסימני הגאולה מתקיימים בפועל, החל מזה שעשרות אלפי יהודים עלו והתיישבו בארצנו הקדושה, אשר עי"ז בוודאי יתעלו ויתווסף אצלם בעניני תורה ומצוות – כנראה במוחש, וכמדובר כמה פעמים... ועד שגם אומות העולם יודעים מזה, והודו שזהו ענין ניסי.

שבת פרשת האזינו תנש"א[115]**:**

ובפרט לאחרי ההפטרה (דראש השנה) שבה מדובר על הגאולה וקיבוץ גלויות דכל בני ישראל, כולל עשרת השבטים שגלו מאחורי ההרים – לארץ ישראל, ע"ד הקיבוץ־גלויות שבשנה שעברה שבה יצאו המון יהודים מהמדינה ההיא (מאחורי מסך הברזל), ובאופן קל וטוב ע"י סיוע הממשלה... שענין זה הוא הטעימה מהקיבוץ גלויות דלעתיד לבוא – "טועמי' חיים זכו", כנוסח תפילת מוסף.

וכן[116]**:**

בתקופה האחרונה מסייעים אומות העולם, גם ביציאה מן הגלות

כתב זאת תחת שם אחר, אך למרות זאת מנהלי הישיבה פנו אליו בטענה שדבר כזה לא צריך להתפרסם...

114. דברי משיח תנש"א ח"ב עמ' 205.

115. דברי משיח תנש"א ח"א עמ' 17.

116. דברי משיח ח"ג עמ' 228.

כפשוטו, ביציאה ממדינתם. וכפי שרואים זאת במיוחד בימינו אלו, שאותה המדינה עצמה שבעבר אסרה כל יציאה מגבולותי', מלבד יחידים וכו' – הנה לא זו בלבד שכיום אינה מפרעת להיציאה וגאולה של כמה וכמה מבני ישראל משם, אלא עוד זאת שהיא מסייעת לכל בני ישראל היוצאים משם, ע"י הגשת אמצעים שהיציאה תהא על דרך, מעין ודוגמת "ארו עם ענני שמיא" כו' (אף שהנסיעה ב"ענני שמיא" מהירה יותר).

וכן ביחידות אור לכ"ו ניסן תנש"א[117]:

ואח"כ זה נעשה ג"כ הרכוש – "כספם וזהבם" – של אחינו בני ישראל שזה עתה יצאו באופן ד"יציאת מצרים" (מלשון מיצרים וגבולים) ממדינה ההיא, ובאופן כפי שהי' ביציאת מצרים בפעם הראשונה, שהמדינה עצמה סייעה להם... ובאופן ד"וארו עם ענני שמיא" בפשטות – לא בנסיעה עם גמלים וחמורים וסוסים, אלא בטיסה באוירון (שהיא ע"ד טיסה עם "ענני שמיא"), שאז באים בשלימות ובמהרה לארצנו הקדושה.

ש"פ שמיני תנש"א[118]:

... עד שנעשה "ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים", ביחד עם מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו",

- וכפי שמתקיים מעין זה בזמנים אלו (שנת נסים ושנת אראנו נפלאות) – ה"מקבץ נדחי ישראל" ממדינה ההיא בלי הגבלות (לא כפי שהי' קודם שבכדי לצאת משם היו צריכים ליחוס מיוחד ודרישה מיוחדת), והם מגיעים בארץ ישראל, גם בלי הגבלות (לא כפי שהי' בזמן לפני זה, כידוע ומפורסם) – וזהו מהגילויים שלמעלה ממדידה והגבלה שבאים עוד בסוף זמן הגלות.

עם זאת, יש להבהיר כי אין כוונת הרבי שהמצב הוא בבחינת "אתחלתא דגאולה" (שיטה שהרבי שלל באופן שיטתי לאורך השנים), כמו שהרבי אמר בט"ו מרחשון תנש"א:

כמדובר כמ"פ אודות הנסים והנפלאות בתקופה האחרונה (בשנת

117. דברי משיח תנש"א ח"ג עמ 177.

118. תורת מנחם תנש"א ח"ג עמ' 132.

נסים, ובשנת אראנו נפלאות) שהם הכנה להנסים והנפלאות דגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו...

[ויש להוסיף ולהבהיר שנסים ונפלאות אלה אינם אלא הכנה להגאולה, אבל לא אתחלתא דגאולה ואפילו לא אתחלתא דאתחלתא דגאולה, כי, גם אתחלתא דאתחלתא דגאולה תהי' ע"י מלך המשיח, ובלשון הרמב"ם "יעמוד מלך (בשר ודם) מבית דוד (ומזרע שלמה) וכו'", כמודגש בדברי רבותינו נשיאנו בכ"מ, ונתבאר בארוכה כמ"פ, ואין להאריך בדבר הפשוט ומובן].

אם כן, הרבי קורא לתקופה הזאת "הכנה להגאולה", ולא "אתחלתא דגאולה"[119]. יחד עם זאת, הרי שמצינו במקומות רבים[120] שהרבי מדגיש את הסדר ברמב"ם[121] שקודם "יעמוד מלך מבית דוד... ויכוך כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה'... ובנה מקדש במקומו" ורק אחר כך "וקבץ נדחי ישראל". אך בשיחות שהובאו לעיל נראה כי הרבי רואה בניסים שארעו בתחילת שנות הנו"נים כ"סימני גאולה", "הכנה לגאולה" וכן "טעימה מהקיבוץ גלויות דלעתיד לבוא".

אך נראה כי הרבי כן מקשר את ההתקבצות לארץ ישראל לגאולה (לא חלק ממנה[122], אלא הכנה אליה), ואפילו לקיבוץ גלויות, כאמור. איך הדברים מסתדרים עם הסדר שברמב"ם[123] שקיבוץ גלויות הוא בסוף הגאולה? או כאמור שזהו "טעימה" מקיבוץ גלויות (וע"ד שכל תורת החסידות היא טעימה ממטעמי הגאולה), או כמו שהרבי עצמו הסביר שיש "מקבץ נדחי ישראל" ויש "עוד אקבץ עליו לנקבציו", שזה יהיה בגאולה האמתית והשלמה:

---

119. וראה עוד בזה בתורת מנחם תש"נ ח"ד עמ' 200 בהערה 94.

120. ראה בלקו"ש (מתורגם) ח"ה עמ' 150 בהערה 51, ובמקומות רבים.

121. משנה תורה הלכות מלכים ספי"א.

122. אף שהרבי בשיחת ליל ב' דחג הסוכות תנש"א אומר לשון "התחלה", אך אומר מיד "מעין ודוגמא".

123. משנה תורה לרמב"ם פי"ט ה"ד.

וסיום ההפטרה הוא "עוד אקבץ עליו לנקבציו", היינו דלאחר שבני ישראל עושים כל שביכלתם לפעול שיהי' הקיבוץ גלויות – אתערותא דלתתא, באה אח"כ גם האתערותא דלעילא... וזהו גם הפירוש במה שאומרים "עוד אקבץ עליו לנקבציו", היינו לא רק שבני ישראל נקבצים יחדיו בעצמם (ע"י עבודתם, אתערותא דלתתא), אלא הקב"ה גם מקבצם בעצמו (אתערותא דלעילא)...

הכתוב "עוד אקבץ עליו לנקבציו" קאי על הקיבוץ שיהי' בגאולה – בכלל, ובגאולה עצמה – בגאולה האמיתית, ויתירה מזו – השלימה, היינו השלימות בגאולה האמיתית, שהרי אז יהי' קיבוץ גלויות בתכלית השלימות

כלומר, "מקבץ נדחי ישראל" הוא אפילו בזמן הגלות, והוא באתערותא דלתתא מצד עבודת ישראל; ואילו "עוד אקבץ עליו לנקבציו" הוא הקיבוץ גלויות בגאולה האמתית והשלימה ע"י הקב"ה.

אם כן, אין בדברים סתירה: הקיבוץ גלויות שכבר היה לארץ ישראל (וביתר שאת ביציאת יהודי ברית המועצות) הוא אכן בבחינת "מקבץ נדחי ישראל" (ואינו דבר סתמי), ואין זה סותר את דברי הרמב"ם שהרבי הזכיר כל השנים שקיבוץ גלויות הוא בסוף, כי הקיבוץ גלויות שבסוף ודאי שהוא בגאולה האמיתית והשלמה, ואפילו בסוף ובשלימות הגאולה, והוא בבחינת "עוד אקבץ עליו לנקבציו".

או כפי שהרבי אמר בשיחה האחרונה לע"ע שהובאה לעיל, ש"כבר התחיל... קיבוץ גלויות", אך "גמר ושלימות" תהיה ע"י משיח צדקנו. כלומר, שיש התחלה (שהיא בבחינת הכנה) והשלמות תהיה בגאולה, בקרוב ממש!

כל זאת הבאנו רק כדי להסביר שהרבי ראה בשנים האחרונות תהליך שקשור לגאולה (כאמור, לא התחלת הגאולה, אלא הכנה אליה), שהתבטא הן ביציאת יהודי ברית המועצות ועלייתם לארץ הקודש, הן בניסי מלחמת המפרץ וכו'. יש לומר שחלק מהתפתחות חיובית זאת הרבי ראה בראיה חיובית יותר את העליה להר־הבית. כשם שלימוד החסידות

הוא "טעימה מעניני הגאולה"[124], ועלית היהודים לארץ ישראל הוא "טעימה מהקיבוץ גלויות דלעתיד לבוא", ובפרט עם אווירון שהוא ע"ד ו"מעין ודוגמת 'ארו עם ענני שמיא'", כך עליה להר־הבית היא טעימה מהגאולה, ובפרט בשמחת בית השואבה, כפי שהרבי אמר שהיא "מעין ודוגמת שמחת בית השואבה לעתיד לבוא".

א. רבנים נוספים שינו את יחסם מפני המצב

כדי להוכיח את העניין – יש לציין כי הרבי הוא לא היחיד ששינה את הגישה כלפי הר־הבית, אלא כמה וכמה רבנים, ונציין רק חלק מהם כדוגמה:

א. הראשון לציון הרב יצחק ניסים[125] בתחילה היה בראש החותמים על מכתב הרבנים להורות איסור לעליה להר־הבית לאחר מלחמת ששת הימים, אך לאחר מכך ליחידים שבאו לשאול ממנו שאלת חכם – קיבלו ממנו היתר לעלות (בתנאי טהרה הקבועים בהלכה). בטעם הדבר הוא אמר כי איסור העליה הוא למעשה הפקרת מקום הר־הבית והסגרתו לידי זרים[126].

ב. הרב מאיר יהודה גץ שקיבל את המענה של הרבי להורות איסור בעליה – הוא עצמו היה בתחילה נגד עליה להר־הבית, אבל לאחר מכן (גם אחרי המכתב, וידוע הבטול שלו לרבי, בין היתר בכך שהפסיק את העבודות למציאת כלי המקדש) הוא ניסה לפעול לברור המקומות המותרים ע"י הרבנות הראשית, כדי לא להפקיר את הר־הבית[127].

124. ראה לדוגמה בתורת מנחם תשמ"ז ח"א עמ' 324.

125. אותו הרבי כינה בשלל שבחים כגון "איש אשכולות", "בעל מדות תרומיות", ראה באג"ק חי"ט עמ' ש.

126. ראה בספר לכלל ולפרט הלכות קצובות עמ' 51.

127. ראה בספר הר־הבית כהלכה עמ' 403.

ב. הרב חיים דוד הלוי גם חתום על הכרוז המזהיר על כניסת יהודים להר־הבית, אך בשו"ת שלו[128] התיר את הדבר (בתנאי שייערך בירור לגבי המקומות המותרים).

וכיו"ב כו"כ רבנים, כמו הרב מרדכי אליהו שאסר נחרצות בתחילה ואחר כך קרא להקים בית כנסת על ההר (כשהכניסה אליו מבחוץ מצד מזרח) וכיו"ב.

אי אפשר להתעלם מכך שרבנים גדולים וחשובים הזהירו מפני כניסה להר, אך (מלבד אלו שגילו את דעתם להיתר, כולל הרבי) אף אחד לא יודע מה היתה הדעה שלהם כיום ואולי אף הם היו מתירים.

זאת ועוד, כיום יש רבנים רבים וחשובים המתירים את העליה, או על כל פנים נותנים לה מקום ולא אוסרים (מכל גווני הקשת, כמו הרב מאיר מאזוז, הרב דב ליאור, הרב דוב קוק, הרב שמואל אליהו וכו'. וכאמור שלרבי היה חשוב שרבנים מרכזיים בדור יעסקו בסוגיה, יבררו מקומות המותרים ויתירו זאת, ואכן כיום הדבר נעשה ב"ה, וכדלקמן).

וכאן מגיעה הנקודה החשובה: בשנים האחרונות אכן נערך בירור, כמו שהרבי וגדולי ישראל רצו, לגבי המקומות המותרים בהר־הבית. בקונטרס זה לא נתמקד בפרטי הבירור, אבל אפשר לעיין בספרים כמו 'אל הר המור', 'אל גבעת הלבונה' ו'הר־הבית כהלכה' כיצד מודדים את שטח ההר, מוצאים את המקומות המותרים לחומרא, שעל־פי הממצאים הללו נערכות העליות כיום על הר־הבית (ע"פ מפה מסודרת), בצורה שאין בה שום חשש של כניסה למקומות האסורים ח"ו[129]. כמו כן, המשטרה

128. שו"ת עשה לך רב ח"א עמ' טו.

129. דבר נוסף, ספציפית לגבי שיחת ליל יו"ט שני של סוכות תנש"א: הרבי מדבר על "השמחה מהידיעה שהרבה יהודים יצאו מהמדינה ההיא... וחלקם עלו לארצנו הקדושה, וחוגגים שם עכשיו את שמחת בית השואבה בסמיכות למקום המקדש וכו'", כלומר, מדבר על העליה מברית המועצות, שכידוע הרבי התייחס לכך בשיא הרצינות (גם בזמן גלותם שם, כהמשך לגלות הרבי הריי"צ, ובעצם שאר הרביים בקודש, לא זזה מחשבתו הק' מהם),

לא נותנת כלל להיכנס לשטח שאינו במסלול הקבוע, ואין אפשרות להתקרב למקומות האסורים.

עד שהשתמש בלשון שנמנע מלהשתמש בה כל ימיו, שראה בעלייתם כ"קיבוץ גלויות לארץ ישראל" (שיחת ש"פ ויקהל תשנ"ב, השיחה האחרונה שזכינו לשמוע מהרבי לע"ע). כלומר, בעצם שבירת חומות הברזל ועליית יהודי רוסיה לארה"ק היתה בעיני הרבי צעד גאולי ומשיחי חשוב. לא פלא שבהקשר זה הרבי פורץ את הדרך למעלה שבעליה ובקיום שמחת בית השואבה בהר־הבית, חלק מהתקדמות עם ישראל לקראת הגאולה, "מעין ודוגמת שמחת בית השואבה לעתיד לבוא".

יג

קרבן פסח אחרי מלחמת ששת הימים

בשיחת אחרון של פסח תשכ"ח הרבי יצא בקריאה לחסידים לצאת מירושלים בי"ד באייר כדי לא להתחייב כרת על אי הקרבת קרבן פסח (וכמובן שה"ה על פסח ראשון). לאחר שמתפלפל בדעות השונות, ומביא את דעת הר"ח דפריש שמקריבים קרבנות (פסח) בזמן הזה, הרבי אומר:

> והנה אף שעצ"ע בכמה מהנ"ל, ובמיוחד שרבו האוסרין להקריב פסח בזמה"ז ודחו ראיות המתירין – לפענ"ד יש להמנע ולא להיות בי"ד באייר בתוך ט"ו מיל סמוך לירושלים, כיון דלדעת הר"ח מפריש ישנו החיוב דפסח גם עכשיו, כנ"ל... ומכש"כ שלא לנסוע לירות"ו לי"ד אייר. ואפילו את"ל שאינו אלא ספק וספק ספיקא וכו'. וכו"כ זמן לפני פסח שני ולאחריו לראות בטוב ירושלים עיר קדשנו ומקום בית מקדשינו.

כלומר שהרבי חושש לדעות שניתן להקריב קרבנות בזמן הזה להלכה ולמעשה (באותו הזמן)[130]. באותו זמן הרב שלמה יוסף זוין שלח לרבי מכתב עם קושיות רבות על פסיקתו הנ"ל לצאת מירושלים בפסח (ראשון ושני). בשקלא וטריא עם הרב שלמה זלמן זוין הרבי קבע[131] שמכיון שיד ישראל תקיפה יש אפשרות להקריב קרבן פסח, ולכן יש לצאת מירושלים. אגב, מכאן רואים שהרבי החשיב את המצב דאז כשינוי מהמצב שהיה בכל זמן משך הגלות. שעד מלחמת ששת הימים המצב

130. אגב אורחא, אם האיסור להיכנס להר־הבית הוא כל כך מדוע הרבי חשש לענין הקרבנות הרי בכל מקרה אין שום אפשרות להיכנס לשם.

131.

היה "אין יד ישראל תקיפה" ואילו לאחריו נהיה "יד ישראל תקיפה"[132].

אך בשנת תשל"ה הרבי שינה את ההוראה ופטר את החסידים מלצאת מירושלים. בדבריו לרב זוין נימק את השינוי[133]:

> בהמשך להשקלא וטריא, מאז עדנש"כ [על דבר מה שנכתב] ונאמר בשיחת אחש"פ תשכ"ח, בעוונותינו הרבים (כולל שמתחיל מביום הז'[134] (ממש - מכריזים) אחי הוא . . ויעלהו גו' (מ"א כ, לב-לג)),
>
> נשתנה המצב ואין עתה היכולת ואפשריות לשנות (ולבנות) כפי הדרוש להקרבת ק"פ וכו' –
>
> ולכן גם אין מקום שלא להיות בער"פ או בי"ד באייר קרוב לירות"ו.
>
> ויהי רצון שיקויים בעגלא דידן בלשון הרמב"ם (תשובה פ"ז, ה"ה) ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין - וגם עשיית התשובה מיד - ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל כו' (הל' מלכים ספי"א).

מכל זאת נראה: א. בנושאים אלו מה שמשנה זו המציאות הנוכחית, והרבי שינה דעתו בעקבות שינוי המצב. ב. אם היתה אפשרות מעשית להקריב קרבן פסח ("יד ישראל תקיפה") הרי שהדבר מקבל תוקף הלכתי. ג. הרבי מתייחס לנושא של בניה והקרבה כדבר מעשי, רק אם היה ניתן במציאות. ד. הרבי כלל לא הזכיר את נושא הכניסה להר־הבית (זאת משום שאינו ענין הלכתי, אלא רק חשש וכו', שאינו רלוונטי בכל מצב, כמו בהקרבת קרבן פסח).

---

132. האמת שגם לאחר מכן שלצערנו מסרו את הר־הבית להר־הבית – עדיין היד של ישראל תקיפה, אך הראש אינו תקיף...

133. אגרות קודש ח"ל עמ' ר.

134. הכוונה היום השביעי שאחרי מלחמת ששת הימים.

יד

מקום קודש הקודשים לדעת הרבי

ידוע שעל־פי מסורת ישראל מקום קודש הקודשים ואבן השתיה הוא תחת כיפת הסלע. ניתן להביא ראיה משיחות המוכיחות כי הרבי מקבל מסורת זו:

שיחת שבת פרשת שופטים תנש"א:

ע"ד אבן השתי' – שנמצאת במקום מסויים בעוה"ז הגשמי, וקיימת תמיד בלי שינויים (אפילו לא השינוי דגניזה, כהארון שנגנז וכיו"ב)[135]

כמו כן, בהתוועדויות תנש"א ח"ד עמ' 217:

לקודש הקודשים, ששם שנמצאת אבן השתי', שמלכתחילה לא נגנזה, אלא נמצאת תמיד בגלוי.

וכן בספר השיחות תשנ"ב ח"א עמ' 11:

אבן השתיה שקיימת בשלימות ובגלוי גם בזמן הזה בלי שינויים במקום קודש הקודשים בבית המקדש – שלכן מתחזקת יותר הטענה והתיבה דבנ"י על הגאולה, בטענה כי רואים עכשיו בגלוי בעולם הזה התחתון את אבן השתי' שהיא היסוד של כל עוה"ז גם עכשיו – כי היא נותרה בשלימות ללא שינויים במקומה.

מהיכל מנחם ח"א עמ' קעג:

ולהרעיש הקהל לשלול כל קא סלקא דעתך שרוחשים בחוגים מסויימים שיהי' דגל ירדן מתנופף על מקום קדש הקדשים ושיהודים ימסרו אותו

135. וראה ב... שהרב יוסף שמחה גינזבורג אכן למד מכך את שיטת הרבי בנושא.

במו ידיהם, הי' לא תהי'.

קראתי ואין עונה ח"א עמ' 153:

הערבים דורשים שהיהודים ימסרו להם את המקום הקדוש של קודש־הקדשים, יתנו להם 'נתינת כח' על הר־הבית, ואף רשות להניף שם את דגל ירדן... הוא דורש שיתנו לו בידיים את מקומם של קדש־הקדשים, ואבן השתיה, ואף יתנו לו להניף שם דגל ירדן!

אם כן, מוכח שיטת הרבי בנושא, כי תחת כיפת הסלע היא אבן השתיה, ואם כן, ניתן למדוד לפי זה את מקום המזבח, העזרה וכו' – ואת המקומות המותרים לעליה בזמן הזה, באופן של חומרא, כמבואר בספר 'הר־הבית כהלכה'[136].

136. ונקודה מעניינת: מסורת ישראל שהאבן הגדולה שתחת כפת הסלע היא אבן השתיה ומקום קודש הקודשים (שכאמור בפנים הרבי קיבל מסורת זו) מסתדרת עם שיעור האמה של הגר"ח נאה דווקא, ולא עם שיטתו של החזון איש (קצת לפרט???). זוהי א"כ ראיה מוצקת לשיטת חב"ד בנושא השיעורים.

·טו·

לבנות את בית המקדש

לגבי בניית בין המקדש השלישי ישנה מחלוקת – בכללות – בין הבבלי לירושלמי, שלפי הבבלי[137] בית המקדש השלישי עתיד לרדת משוכלל מן השמים, ולפי הירושלמי עם ישראל עתיד לבנות אותו (או המשיח או הגלויות). ברוב המוחלט של השיחות הרבי תופס בפשטות כדעת הבבלי, באמרו "מקדש א-דני כוננו ידיך" מעשה ידי הקב"ה שירד אלינו מן השמים, אך מצינו גם שיחות שנתן מקום לדעה השניה.

א. תיווך בין השיטות

בכמה שיחות הרבי מתווך בין שתי הדעות האם בית המקדש ירד מן השמים או ייבנה על ידי אדם בכמה תיווכים, כמו לחלק בין "זכו" (בידי שמים) ל"לא זכו" (בידי אדם), וכן הבדל בין הפרטים המבוארים במסכת מדות וכו' ייבנה בידי אדם, ופרטים שאינם ידועים ייבנה בידי הקב"ה, או שהמקדש שלמטה ייבנה בידי אדם (מלך המשיח[138]) והמקדש שלמעלה ייבנה בידי הקב"ה[139]. כלומר שהרבי נתן מקום לא רק לדעה שאומרת

---

137. יותר מדויק פירוש רש"י ותוס' על הסוגיה בסוכה מא, א. וכ"ה דעת הזהר.

138. אף שהרבי גם מזכיר את המעשה בימי רבב"ח??? שרצו ישראל לבנות את המקדש אז. וכן ראה במובאות בהערה הבאה. אך ראה להלן בפנים משיחת ר"ח אלול תש"מ שהרבי מדגיש שאי אפשר לבנות את בית המקדש ללא מלך המשיח, מצד שלא יודעים את מקום המקדש המדויק.

139. לקוטי שיחות חי"ח (מתורגם) עמ' 452. חכ"ז עמ' 204. חי"ג עמ' 84 הערה 36. וראה דברי משיח תש"נ ח"ה עמ' 69: "הר יש אומרים שמקדש זה יורד ומתלבש בהמקדש שנעשה ע"י עבודת ישראל". וכן שם עמ' 136: "בית המקדש כפי שכבר נבנה למעלה, והוא מתלבש

שהמקדש ירד מן השמים וגאולה באופן נסי לחלוטין, אלא גם מקום טבעי התלוי במעשה התחתונים.

"'עלו ההר' – הר הוי', ולקחת שם עצי זית, להכין אותם, להביאם ולשמרם שיהיו מן המוכן"

בשיחת א' אלול תש"מ הרבי דיבר על הצורך לעלות להר־הבית ולקחת עצי זית כדי לבנות את בית המקדש (אך לחכות לביאת המשיח לבניה בפועל):

א. כשמחפשים היכן מוזכר ר"ח אלול בגלוי בתורה שבכתב, ד"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", וע"ז בנוי' התורה שבעל־פה, אזי מובא באחרונים שר"ח אלול מוזכר בנביאים האחרונים, זכרי', חגי ומלאכי.

בנבואת חגי בתחלתה נאמר ש"בחודש הששי" - שבמנין החדשים הוא חודש אלול, "ביום אחד לחודש" שזהו ב' דר"ח אלול, בא חגי ומסר נבואה לבני ישראל, ונבואה זו באה גם בכתב, וכפסק הגמרא שנבואה שנכתבה זו הוכחה שהוצרכה לדורות, אף שתוכן הנבואה סובב לכאו' על הזמן בו עלו מגלות בבל ובקשר לביהמ"ק השני.

וכך אומר חגי בנבואה - ש"רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני" לבני ישראל (נבואה שהוצרכה לדורות):

"כה אמר ה' צבאות לאמר העם הזה אמרו לא עת־בא עת־בית ה' להבנות" שואל הקב"ה בתמי' גדולה: איך יתכן שישנם יהודים האומרים "לא עת בא עת בית ה' להבנות", שלא עתה הוא הזמן לבניית ביהמ"ק! היתכן שיהי' כדבר הזה?!

ב. וכאמור, זוהי נבואה שהוצרכה לדורות, וכפי שאכן רואים כעת, שישנם כאלו הזקוקים להבהרה זו.

וכאשר מראים להם שכבר הובהר במילים ברורות שתהי' כזו מציאות, אכן מציאות משונה... שאומר "אחכה לו בכל יום שיבוא", אך כאשר אומרים לו שהכוונה ליום זה בפשטות - צריכים מיד לבוא ב"שטורעמדיקע נבואה" (נבואה רועשת) - היתכן שיש יהודי או יהודים האומרים: "לא עת בא עת בית ה' להבנות"!

בבית המקדש דלמטה".

וממשיך תיכף (בנבואה שלאח"ז), שלא מסתפקים בשאלה ותמי' לבד [שאז במילא לא כל אחד יקבל זאת, ואפילו שסוף־כל־סוף כל אחד יקבל זו נבואת ה', אבל יחשוב שבזה שקיבל יצא ידי חובתו], אלא הוא תיכף ממשיך בנבואה, שזה צריך לבוא מיד במעשים בפועל: 'לכו אל ההר וקחו עצי זית ובנו את הבית'![140]

זאת־אומרת, שאין כוונתו לומר נבואה ודברי מוסר, ולאחר שיתקבל המוסר ישוב כל אחד אל "תחת גפנו ותחת תאנתו", ויהי' עסוק בעניינים הכי נעלים - אלא מקשרים זאת מיד עם מעשה בפועל: שיקח את רגליו, ויעתיקם ("אַוועקטראָגן") לגמרי אל ההר, למעלה ממדרגתו וממעלתו לגמרי, שהרי זהו "הר" אפילו בגשמיות העולם;

ולא רק שיעלה להר כי זה טוב ונעים ("געשמאק") לעלות למקום גבוה בגשמיות שהוא גם גבוה ברוחניות - אלא עליו לעשות מעשה בפועל: לקחת עצי זית, ועם זה לרדת מההר ולהתחיל לבנות את הבית!

זוהי נבואה ברורה שנאמרה ביום ראשון של חודש אלול, וציוו לכותבה כי היא הוצרכה לדורות.

מיד הי' מובן שיתעוררו על־כך שאלות והסברות: היתכן, ו"אין סומכין על הנס" וכו' -

על כן הוא תיכף ממשיך (בנבואה הבאה): "ויאמר חגי מלאך ה' (שחגי הגיע עוד פעם) במלאכות ה' לעם לאמר (בשליחות המקום, והוא אמר ומסר לעם שהקב"ה אומר) אני אתכם נאום ה'"!

מובן ופשוט אפי' לקטן שבקטנים ולפחות שבפחותים, שכאשר הקב"ה אומר "אני אתכם", והוא עולה אתם "אל ההר", לוקח יחד אתם עצי זית ומתחיל לבנות אתם "את הבית" – בודאי שלא שייך בזה שום מניעות ועיכובים.

ג. אלא שהיות ומשיח עדיין לא הגיע בגלוי, אסור עדיין לבנות את ביהמ"ק כיון שלא יודעים את מקומו, וזקוקים למשיח צדקנו שהוא "יבנה בית המקדש במקומו"; אבל הענינים שקודמים לזה - "עלו ההר" – הר הוי', ולקחת שם עצי זית, להכין אותם, להביאם ולשמרם

140. להעיר שלשון הפסוק קצת שונה, ולא מוזכר עצי זית: "עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית"

שיהיו מן המוכן, והעיקר, לצאת מהגלות הפנימי - בידו הם!

שהרי הוא עולה אל ההר, וצועק שבעומדו על ההר הוא עדיין בגלות; אומרים לו: לא! הוא עולה אל ההר היות והוא הולך בשליחותו של הקב"ה, כדי לקחת משם עצי זית ולבנות את ביהמ"ק,

רק שהקב"ה צוה אותו לא לבנות את בית המקדש בפשטות ח"ו, זאת יעשה משיח צדקנו "יבנה בית המקדש במקומו".

קודם לכן משיח "יכוף כל ישראל לילך בה (בדרך התורה) ולחזק בדקה", הוא ידאג לזה ויתמסר בעצמו ("ער וועט זיך אַליין מיט עם אפגעבן") לראות שכל יהודי ילך בדרך הוי' ע"י קיום מצוות מעשיות.

וכאשר רואים שזה קשור עם מניעות ועיכובים, אזי "ילחום מלחמת ה'" - לא נבהלים מזה, ו"אל יבוש מפני המלעיגים", ובודאי ש"(י)נצח", משום שזוהי "מלחמת ה'" כמ"ש בנבואת חגי הנ"ל "אני אתכם נאום ה'"!

ד. [..][141] וע"ז בא זירוז מיוחד כאמור, שכאשר מגיע החודש הששי "באחד לחודש", פותחים את הנבואה שהוצרכה לדורות, ורואים שיום זה מגלה, מעורר ומעודד ונותן כח במיוחד שיהי' "עלו ההר", ומבטל לגמרי את כל הדברים הבטלים ומבוטלים לגמרי השאלה או התמי' האם "עת בית ה' להבנות" עתה.

וכיצד מבטלים תמי' זו – עי"ז שמתעלה למעלה ממעמדו ומצבו ("עלו ההר"), וזה מתבטא אצלו במעשה בפועל קחו עצי זית, ובזה הוא מתכונן (כמובא בנבואה) לבנין בית ה'.

ואף שאומר שם בנבואה ש"הבית הזה חרב", וע"פ הלכה הוא חרב, וכמדובר לעיל שאסור לבנותו, וכשיבוא משיח צדקנו הוא קודם "ילחום מלחמת ה'" וינצח ואח"כ "בנה מקדש במקומו", ועלינו לחכות למשיח צדקנו שהוא יבנה את ביהמ"ק.

- אבל את כל ההכנות לזה, "מעשינו ועבודתינו", הם בזמן הגלות - ולא מדובר בהכנות שבלחש, שהוא לוחש לעצמו ("שושקעט זיך אַליין") או לוחש גם לשני, ומתבייש לומר זאת בגלוי ועאכו"כ שזה יצא בגילוי

141. כאן הרבי דיבר על חידושים שמתחדשים עם הדורות ע"י התלמיד ותיק שבדור, כמו לימוד והפצת החסידות בזמן האריז"ל וכו'.

ובפרסום - הרי חגי הנביא פרסם זאת בתור נביא של הקב"ה!

ואח"כ באה הגמ' ופוסקת שזוהי נבואה שהוצרכה לדורות!

ובזה ניתוסף עוד יותר – שאע"פ שנבואה זו היא חלק מהתורה, והרי "התורה היא נצחית" במשך כל השנה כולה, אך כשמגיע היום המיוחד בשנה "בחודש הששי ביום אחד לחודש", היא מודגשת במיוחד ועומדת יותר בגלוי גם באותיות הכתב והדפוס, וכמדובר באופן ש"הוצרכה לדורות".

וכיון שהנבואה היא דבר הוי' - הרי בודאי שבלשון נבואת ישעי': "לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי", עד שנמשך באופן ד"הולידה והצמיחה", ויוצאים מזה פירות ופירות עושי פירות.

צריכים רק לקוות שהוא יעמוד על זה לעלות להר, ויעשה מעשה בפועל.

וכאמור, ידע איניש בנפשי' (מה עליו לעשות), ובאם לא ידע ישאל אצל הרב המרא דאתרא, והוא יאמר לו מהי המצוה שהזמן גרמא, איזה ענין צריך להיות עכשיו במקומו ביום פלוני, "בקעה מצא וגדר בה גדר", ועאכו"כ שזה לא רק ענין של גדר אלא ענין של פועל ומצוה ברורה, עם כל הפרטים שאין כאן המקום להאריך בזה מפאת פשיטות הדברים...

א. "על בנ"י מוטל החיוב לבנות את בית המקדש"

שיחת שבת פרשת תרומה תנש"א:

ועוד והוא העיקר – בענין שהזמן גרמא – בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" – הרי אין מקרא יוצא מדי פשוטו, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה – שעל בנ"י מוטל החיוב לבנות את בית המקדש.

ובנוגע אלינו הכוונה – לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס"ד הרמב"ם שהוא יבנה ע"י משיח צדקנו, "ובנה מקדש במקומו", וע"פ דברי הרמב"ם, "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר" (כנ"ל), מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי,

שכאו"א מישראל ישתתף בזה ע"י נדבותיו, אנשים ונשים, ויש לומר –
גם טף (כפי שהי' בנדבת המשכן)...

·טז·

החסיד הרב משה ובר ע"ה
ו(אי) עליה להר־הבית

החסיד הירושלמי הרב משה ובר ע"ה מיד אחרי ששת הימים עורר גם בקרב הרבנים וגם בקרב הציבור אודות האיסור – כדבריו – לעלות להר־הבית. הוא העמיד שומרים בשכר כדי שתריעו לא להיכנס לתחומי הר־הבית, וכן מימן שלט גדול המתריע מעליה. בנוסף חכך, הוא כיתת רגליו בין כל גדולי הדור מכל העדות והזרמים, כדי שיחתמו על נוסח "קריאה לציבור" שלא לעלות להר־הבית.

בספר "וירים משה" (עמ' תקצ) מסופר כיצד הרב ובר הלך לכנס למען עליה להר־הבית ו"פוצץ" אותו בהפצת קריאת הרבנים נגד העליה תוך שהוא צועק "אסור לעלות להר־הבית! זה איסור כרת!".

הרב גינזבורג מספר עליו[142]:

"יש הרבה גדולים, אנשים רציניים, וחלילה וחס לבזות או לזלזל בכל אלו שמתנגדים־מהטעם־של "אף על־פי שאתה תעשה כהלכה, יבואו יהודים אחרים רבים ולא יקפידו, ויעשו שלא כהלכה". הראשון בין

142. שיעור י"ז טבת תש"נ.

אלה הוא ר' משה וובר שי' [הוא אירגן את השמירה], וזה שהוא דואג בפנימיות לבו לכלל ישראל - ולא אכפת לו שאני אעלה על־פי הלכה בסדר - ושבעקבותי יבואו עוד הרבה יהודים ויעלו שלא־בסדר, הטיעון הזה הוא באמת טיעון. זה לא פשוט, שאני יכול לקחת אחריות לעבירות של יהודים אחרים.

[שאלה] לא יודע, כל זה הוא בדרך אגב. אני שומע את זה. אם זה **באמת** כיוון, שאני **באמת** הולך לבנות את בית המקדש.. אבל הפעולה הזאת אני לא יודע. מאוד קשה למדוד את ערך הפעולה הזאת, אם הוא **באמת** כיבוש, אם **באמת** בנין בית המקדש.

[שאלה] הנזק? לא יודע. אני רק אומר שלבטל את דעתו של ר' משה וובר - זה לא מבוטל. אם כי שכשאני עליתי לא התחשבתי בדעתו. יש לפעמים דבר טוב שאתה רואה אצל אדם טוב אז זה מקבל יותר משמעות. בהחלט, כשאני רואה את זה על ר' משה וובר, שהוא אדם אמיתי, זה יותר חשוב, אני חושב על זה יותר, מה הוא עושה כאן. בקיצור, אי אפשר לבטל את זה.

בכל זאת, אישית לא התחשבתי בזה. חשבתי שלהיפך, יותר טוב 'נעשה ונשמע' כמו ששמענו עכשיו, ובמיוחד שמהראשונים שעשו את זה הוא חמי עליו השלום. הייתי מדווח מדי פעם, וגם אחרי הפטירה (של חמי), ובסוף סיפרו לי מהמזכירות שיצאה תשובה אישית אלי מהרבי. המזכיר לא זכר בדיוק מה היה כתוב שם, אבל התוכן הכללי היה שלילה - לא לעלות. זה לגבי. לא זכיתי משום מה, היה איזה בלבול בדרך שלא קיבלתי את המכתב לידיי.

הכל רק רקע, זה לא מה שאני רוצה לומר בכלל. מי שהתנגד לי, אם כי שוב, אני מעריך אותו מאוד מאוד כמו שעכשיו אמרתי, הוא אותו ר' משה וובר. הוא קצת ירד לחיי ואמר שאם אני לא אפסיק עם זה אז הוא יתבע אותי לבית דין וכו' וכו'. אז מה הוא טען? שאם זה שייך רק לי

אין לו טענות עלי אישית. יש לו רק טענות, ראשית, שאני כאילו מזוהה עם חב"ד, שזה בשם חב"ד, מקלקל את שם חב"ד. אם לא זו היא דעת הרבי אז זו לא שיטת חב"ד. שנית, הדבר גם יכול להשפיע על הרבה אנשים אחרים שיעשו כמוני. עד כאן.

אכן לא קיבלתי את המכתב. ביקשתי כמה וכמה פעמים מהמזכירות שיחפשו לי את העותק, הובטח לי לכשירחיב. זה היה באמצע המשפט של הרבי, סיפור מורכב של עורכי דין והיו עסוקים ביותר, אז המזכיר הבטיח לי שבעוד חצי שנה יהיה לו זמן אולי לחפש בארכיון של המכתבים, אבל זה לא היה. אז לגבי אני לא יודע בדיוק, אלא אני סומך עליו, אפשר לסמוך עליו, שאם הוא אומר שלילה אז שלילה".

יז

החסיד הרב משה סגל ע"ה
ועליה להר־הבית

החסיד הרב משה צבי סגל פעל רבות בין היתר לגבי הר־הבית. וכך הוא כותב בספרו דור ודור עמ' 195:

אל הר ה' – נאמני הר־הבית

זה שנתיים מאז "הר־הבית בידינו", ולמעשה הוא לחלוטין מחוץ לתחום ריבונותנו והשפעתנו. משתרשרת התודעה, כי הר־הבית הוא מקום קדוש למוסלמים, ורחבת הכותל הוא מקום קדוש ליהודים. המועצה המוסלמית העליונה מבססת את שלטונה על ההר. היא מרשה לאורחים מכל העמים לבקר כתיירים באתר, בשעות מסוימות, בפיקוחה ולפי תקנותיה.

היא אוסרת על יהודים הרוצים לעלות ולהתפלל על ההר [במקומות המותרים לפי ההלכה], ומעמידה משמרות המגרשים יהודים בכוח הזרוע ובאכזריות. שלטונות מדינת ישראל ומשטרת ישראל מסייעים למועצה ה"עליונה", ובכך יוצרים במו ידיהם את עובדת הבעלות המוסלמית הרשמית והמוחלטת על הר המוריה.

הר ה', המקום היחיד בעולם שקדושתו לא פסקה; המחכה לבניין בית הבחירה בכל יום. המקום המייצג את מלכות ה' בעולם, ואשר נביאינו, שבישרו את חזון אחרית הימים, ניבאו כי ממנו תצא תורה ודבר ה' – מקום זה, אנו מפקירים ובוגדים בו, לאחר ששוחרר מידי זרים, במסירות נפשם של בנינו.

להלן יסופר על השתתפותי עם מנחם בן־ישר ממשואות יצחק ועוד חברים מטובי ירושלים, לייסודה של אגודת "אל הר ה'", לפעולה ציבורית למען שחרור הר־הבית. פנינו בתזכירים אל משרדי הממשלה

ואל הרבנות הראשית.

נתקלנו בחומה אטומה. ניסינו להעפיל אל ההר ונתקלנו בהתגרויות רציניות עם שומרי הווקף ועם שוטרי מדינת ישראל המסייעים להם.

במשך הזמן נוסדה אגודה נוספת "נאמני הר־הבית" ובראשה גרשון סלומון, נצר למשפחת בוני ירושלים ומייסדי יישובים בארץ־ישראל. הצטרפו לאגודה זו חברים מסורים שהמשיכו וממשיכים במאבק למען שחרור הר־הבית לתפילת יהודים ולעלייה, לראות ולהיראות ולהשתחוות שם לפני אדון עולם.

בהמשך (שם עמ' 199-198) מתוארות הפעילויות שעשתה המועצה הציבורית שהרב סגל נמנה בין חבריה ומקימיה, כדי להכניס בתודעה את נושא הר־הבית, בית המקדש ועבודת הקרבנות. בסיוון תשל"ב התקיימה ישיבת יסוד של אגודת אל הר ה', להלן קטעים מהפרוטוקול (שם 200-199):

החלטות המועצה המורחבת

אנו, חברי המועצה הציבורית של "אל הר ה'" למען עבודת הקודש בהר־הבית, דורשים הכרה בזכות עם ישראל על הר־הבית, כמקום הקדוש והנצחי לישראל, להלכה ולמעשה.

אנו דורשים הקצאת מקום לתפילת יהודים ולעבודת הקודש לפי ההלכה על הר־הבית.

המועצה פונה אל שרי הממשלה ונציגיה לחדול מכל דיבורים או רמזים על אפשרות של מתן סטטוס מדיני על הר־הבית או חלק ממנו לגורם זר. הר־הבית כולו יהיה בריבונות יהודית מלאה!

המועצה פונה אל הרבנות הראשית לארץ־ישראל ואל גדולי התורה ומורי ההוראה שילונו בעומקה של הלכה בדבר הכניסה להר־הבית לתחומי, לפי המחקרים שעשו תלמידי־חכמים ומהנדסים, וכן ידונו בדבר ההכנות ההלכתיות לקראת עבודת קודש בהר־הבית.

המועצה תעשה להעמקת תודעת עבודת הקודש בהר־הבית בפעילות תורנית, חינוכית והסברתית. המועצה קוראת לרשויות החינוך, לארגוני הנוער ולכל שיד לי בחינוך, ליזום פעולות בנושא זה.

המועצה תבחר מתוכה חברים לוועדות שונות וכן מזכירות פעילה שידונו ויחליטו על המבנה האגרוני והפעילות המעשית של המועצה.

בהמשך הספר (עמ' 207) מסופר על מכתב חריף שכתב הרב סגל כנגד הצעה לשכלול הכותל המערבי, מה שמקבע מרכז רוחני חדש מחוץ להר־הבית במקום המרכז הקדוש בקדושה עולמית של הר־הבית. הוא כתב שיש בכך משום בגידה בהר־הבית, הפרת רצון ה' ביחס ל"מקום אשר יבחר ה' אלהיך בו" וויתור על המקום וכו'. הוא מציע במקום זאת לגדול את המקום, ולהקים מקום תפילה לעולי רגלים לפי תקנות משרד הדתות והרבנות הראשית.

א. "את הטרקלין אסור לשכוח!"

דברים היוצאים מן הלב של הרב סגל בנוגע להתעוררות שימת לב להר־הבית:

...[143] ושם יש 'פסוק' אחד שאומר שתהיה גישה חופשית לכל שלוש הדתות בירושלים, הווי אומר שלמוסלמים תהיה גישה חופשית אל הר־הבית, לא ליהודים, ליהודים תהיה חופשית במקום הזה מחוץ להר־הבית. אם יש עיוות, עיוות של הגיון, עיוות של צדק, עיוות של היסטוריה, עיוות של היהדות שרואה במקום הזה עפ"י הלכה פסוקה ברמב"ם שהשכינה שמה לא בטלה לעולם ועד. אנחנו לא מודעים אל הר־הבית, עד היום זקנינו וטפינו אנחנו מדברים על הכותל. עם כל הערך של הכותל, כפי שאני מסביר, אני הייתי היוזם והנושא הדגל באותה הפגנה של תרפ"ט שלא נעשתה על דעת אף אחד, בית"ר אז פרסמה הודעה שהיא לא ארגנה את זה, כדי שלא יחשדו בה ממשלת המנדט, אבל אלפים השתתפו ובאו הנה, ואני יודע את הערך של המקום הזה, שזה השריד הנראה הקרוב ביותר שאפשר לגשת אליו לפני שקמה מדינת היהודים. אבל עכשיו, אחרי תשכ"ז – זה כבר דבר מיושן. אנחנו כבר הגענו הלאה, אבל אנחנו נסוגונו מיד בגלל הגלות שבתוך נשמותינו, אבל אנחנו לא.. אסור לנו להעלים את הדבר הזה, אסור לנו להמשיך את המיתוס הזה של הכותל, הכל הוא טוב, יש עוד שלשה

143. כנראה ההתחלה מדבר על החלטת הממשלה דאז.

כתלים. אבל יש הר־הבית, זה העיקר. [הכותל] זה הפרוזדור, אבל זה לא הטרקלין, ואת הטרקלין אסור לשכוח!

תמונה של הרב סגל במניין תפילת מנחה בהר־הבית, כששוטר מוסלמי מנסה להפריעם לשווא[1]

1. מתוך הספר דור לדור.

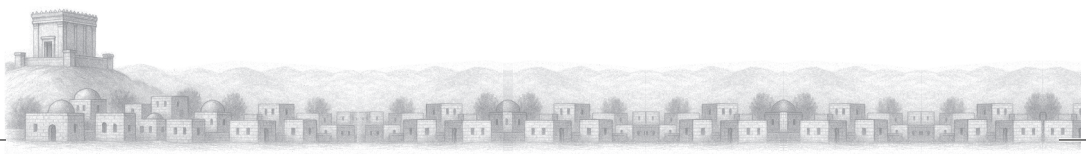
יח

החסיד הרב יצחק גינזבורג ועליה להר־הבית

הרב יצחק גינזבורג בשנים המוקדמות היה עולה להר־הבית, כדרך חמיו – הרב משה סגל – בקודש. בשלב מסוים (כנראה בשנים תשמ"ח-תש"נ) הוא שאל את הרבי על לעשות עליה עם כל ישיבת עוד יוסף חי בשכם, ותשובת הרבי לא הגיעה אליו עד היום, אך נאמר לו במזכירות שהתשובה היא שלילית. מאז, אף שהתשובה עצמה לא הגיעה (והמזכירים לא מצאו אותה) הרב עצמו לא עולה להר, אך הוא עסק בנושא כמה פעמים. הרב למעשה סובר בדעת הרבי, שהרבי רצה שרבנים גדולים יבררו ויתירו את המקומות המותרים וכך יוכלו לעלות להר־הבית בטהרה ולגלות את הבעלות שיש לנו על המקום, ואכן זו מצוה חשובה לעסוק בנושא ולנסות להשפיע על גדולי הרבנים להתיר את הדבר.

חלק מתלמידיו עולים, חלקם לא. שנים מתלמידי הרב – הרב יצחק שפירא והרב יוסי פלאי – כתבו ספרים בנושא כדי לברר את המקומות המותרים, ספרים אשר העלו את המודעות בציבור לעליה להר בטהרה.

נקודה חשובה שהרב שם דגש עליה בהקשר של העליה היא הענין של שמירת המקדש, כהמשך להתעוררות של הרב מעשיל גלבשטיין (כאמור) שחידש מצוה זו בזמן הזה. כפשרה לכך שעדיין העליה לא מקובלת בעם (מפאת התנגדות רבנים גדולים) מקיימים תלמידיו סיבוב שערים מדי ראש חודש מסביב להר־הבית, זכר למצות שמירת המקדש.

נקודה נוספת היא שהרב מדגיש את סדר הדברים לגבי מצוות הציבור, כפי שמבוארות ברמב"ם בהלכות מלכים – שקודם יש להעמיד מלך על־פי תורה, לאחר מכן ללחום את מלחמת עמלק (כנגד כל האומות המתנגדות לנו מסביב), ורק לאחר מכן יש לבנות את בית המקדש. עם זאת, הרב מדגיש שהדבר לא סותר כלל את החובה לעלות להר־הבית, כדי להדגיש את הבעלות של עם ישראל על המקום הקדוש, ואפילו להקריב קרבנות, כמו שהרמב"ם פוסק שמקריבים שם קרבנות אף על־פי שאין בית בנוי.

הרב בשיעוריו כדרכו הסביר את העליה גם מהגישה החסידית והרוחנית. להלן נביא ציטוטים נבחרים מתוך השיעורים, והרוצה לעיין מוזמן להיכנס לאתר 'מכון גל עיני' ולקרוא/לשמוע את השיעורים המלאים.

א. גילוי דעת – העליה להר־הבית ושמירת המקדש בזמן הזה

מתוך ספר טיפול שורש[144]:

א. המלך דוד, נעים זמירות ישראל, אמר: "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי". טהרת הלב היא השאיפה המתמדת של הלב לעלות בקדש. בגדרי "מקום" של עולמנו שאיפה זו באה לידי בטוי ברצון העז לעלות מחו"ל אל ארץ הקדש, מארץ הקדש אל עיר הקדש, מעיר הקדש אל הר הקדש ומהר הקדש אל בית המקדש.

ב. על־פי הסוד, ארבע עליות אלו מכוונות כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה מלמטה למעלה: שתי העליות הראשונות, אל ארץ הקדש ואל עיר הקדש, שכנגד אות ה תתאה ואות ו של שם הוי', הינן בסוד "והנגלות לנו ולבנינו" - על כל ישראל לקיימן בפועל בכל עת. ואילו שתי העליות האחרונות, אל הר הקדש ואל בית המקדש, שכנגד אות ה עילאה ואות י שבשם, הינן בסוד "הנסתרות להוי' אלהינו" - אין

144. עמ' צג.

הדבר תלוי אלא באתערותא דלעילא מאת הוי' אלקינו, ברוח היוצאת ממרום, מהמקום הנסתר ביותר - "בתי גוואי" - עליו נאמר "במסתרים תבכה נפשי מפני גוה" (וכפירוש חז"ל וד"ל).

ג. בזמן הזה יש להעמיק בסוגיות הדנות בכל הקשור לבנין המקדש והעבודה בו ועד "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא" בהלכה ברורה. שהרי הנסתרות הן כנגד עצם המוחין, חכמה ובינה, אותיות יה שבשם, וראשית כל עלינו להשתדל לתקן את עצם המוחין שבנו (תיקון השקפת עולמנו, שתהא השקפה זכה וברורה, על דרך השקפת ה' ממרום - "דעת עליון") על ידי ההעמקה בהלכות המקדש - "משפט הארמון" - וכן ההעמקה ברזין דאורייתא בכלל, כדי שנזכה לקיום "הנסתרות להוי' אלהינו" בפועל ממש.

ד. כל עוד ש"אנו לי-ה ועינינו לי-ה" (י-ה, "הנסתרות להוי' אלהינו" כנ"ל) עלינו לשמור על הר־הבית ועל מקום מקדשנו כמי ששומר על בבת עינו. מכאן לחידוש מצות שמירת המקדש בזמן הזה, כאתערותא דלתתא לעורר ממרום את האתערותא דלעילא הנ"ל (וכהתחלת התארגנות של "צבאות ה'", צבא שישרת את המלך הצדיק שיקום במהרה).

ה. ברור הדבר, וכך אמר הרבי מליובאוויטש כמה וכמה פעמים, שגם היום ישנם מקומות בהר־הבית אליהם מותר לעלות בטהרה. הרבי רצה מאד שיוכרע - על ידי רבנים ידועי שם, גדולי הפוסקים שבדור - מהם התחומים המדויקים על הר־הבית אליהם מותר לעלות, ושהעליה תתקיים בפועל בשמחה רבה (וכמו שאמר פעם בנוגע לשמחת בית השואבה על הר־הבית) על־פי תנאי ההלכה ביחס לטהרה וכו' שיפסקו על ידי הרבנים.

ו. לדאבוננו, עינינו רואות שללא התעוררות רוח ממרום אין הרבנים בעצמם מוכנים להיכנס לעובי הקורה ולפסוק הלכה ברורה בנידון.

על זה גופא נאמר "במסתרים תבכה נפשי מפני גוה". אך עלינו להבין מתופעה זו גופא דבר מתוך דבר. עד שלא נזכה ל"כבוד מלכים חקור דבר" לא נזכה להתגלות של "כבוד אלהים הסתר דבר":

ז. לפי המציאות של ימינו לא תקום סנהדרין טרם יעמוד מלך. העמדת מלך ישראל, מלך צדיק וחסיד, תלויה ברצון העם, באתערותא דלתתא. בכל דור יש משיח שמחכה (במודע או שלא במודע) להתגלות. שלש מצוות הציבור חייבות להתקיים לפי סדרן: העמדת מלך, הכרתת זרעו של עמלק, בנין בית הבחירה.

ח. בדורנו, גם טהרת הר־הבית מכל טומאה ושיקוץ הנמצאים בו והאפשרות של כל יהודי לעלות אליו בטהרה תבואנה רק לאחר העמדת מלך. כעת טובי עמנו, המצפים לישועת עם ישראל באמת ומנסים בכל יכולתם להחיש את הגאולה, עוסקים, בין היתר, בסוגית העליה להר־הבית הלכה למעשה. אליהם במיוחד אנו פונים בקריאה זו להשכיל היטב ולהפנות את עיקר מרצם לנושא הבוער והאקטואלי ביותר - מצות העמדת מלך.

ב. תעלומה

משיעור י"ט חשון תשנ"ה:

קודם דברתי עם הרב איציק, אנחנו מדברים כל פעם לגבי עליה להר־הבית. אצלי זו עדיין תעלומה מה היתה בדיוק דעת הרבי לגבי עליה בפועל להר־הבית. בגלל שיש הרבה פעמים שהוא אמר שיש מקומות מותרים ורמז די בפירוש שזהו עוול שלא עולים לשם. אבל כל מי ששאל באופן פרטי – היו תשובות שליליות.

היו כמה סוגים של תשובות: לאחד הרבי כתב "למה לריב עם הרבנים"[145].

145. כנראה הכוונה למענה מז' חשון תשמ"ו שהובאה לעיל בפנים.

מכאן משמע שזו בעיה של הרבנים. באמת אני בעד. אפילו שאני בעד, לא כל כך חשוב שבשביל זה צריך לריב עם כל הרבנים. יש תשובה כזו. יש תשובה אחרת שהרבי כתב, שהמאמץ הוא לא כדאי כל כך[146]. המאמץ להלחם במובן פוליטי בכל המאבק שכרוך בעליה להר־הבית היום לא כל כך כדאי כנגד לימוד ההלכות. מותר שתשב ותלמד כמו תמיד. אומרים ש"העוסק בתורת עולה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב עולה". גם היום, הרבי מאד־מאד רצה שילמדו הלכות בית המקדש בכלל, כל מה שקשור לבית המקדש. זו תשובה שקשה לנו לשמוע, אנחנו רוצים חדש פה, תכל'ס.

יש פעם אחת שהרבי כתב שלא כדאי המאמץ, לא בגלל הרבנים, בגלל הפוליטיקה. לאור זה תשב ותלמד את ההלכות, זה יותר טוב. אם כן, יש את מה שהרבי דבר ברבים, כמה וכמה פעמים הוא ממש הדגיש כמעט בצעקות, אם לא בצעקות ממש שצריך לעלות להר־הבית. אחר כך, כשמישהו בא ושואל אותו יש כמה סוגים של תשובות.

ג. הסכמה של גדולי ישראל

בסוף ספר "אל הר המור" במלואים עמ' קעד בהערה י': "וכאן המקום להבהיר את דעתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש שלאורו נלך עד ביאת ינון בקרוב ממש, ישנם ודאי מקומות על הר־הבית שלהם מותר לעלות כיום, וראוי לעשות כך! אך (כהוראה לכלל וגם ליחידים ששאלו את פי הרבי) ראשית כל צריכה להיות הסכמה של גדולי ישראל, הרבנים הגאונים שבדור, מהם המקומות המותרים ובאלו תנאים הלכתיים מצוה ומותר לעלות. החיבור שלפנינו ודאי עשוי לקדם את המטרה הזו, שיעלו הדברים על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן, ויעוררו את תשומת לבם ודעתם, סוף כל סוף, להכריע, הלכה למעשה בסוגיה חשובה זו.

146. כנראה הכוונה למענה מאב תנש"א שהובא לעיל בפנים.

ד. לפקוח את העיניים

משיעור כ' אלול תשס"ג:

"שגם היום ראינו שעושים הכנות לבנין המקדש, וכבר עולים, אני שומע שעולים להר כבר במקומות המותרים, כפי שהרבי הדגיש שצריך לעלות בטהרה למקום המותר, רק שכדאי גם להשפיע על כל הרבנים הגדולים החשובים בעם ישראל שגם כן יפסקו פה אחד שראוי וכדאי הדבר, חלק מהרבנים שלנו, [וחשוב] לשכנע את הרבנים שיפקחו עינים, שהרי הם "עיני העדה", שסגולה בשביל לפקוח עינים זה גם להיות בהר, זה גם מקום ששם פוקחים את העינים, דא עקא שבשביל לעלות צריך עוד לפקוח את העינים קודם, שזה מה שצריך לעשות. נאחל שתהיה שנת פקיחת עינים לראות מה צריך לעשות, לראות את המשיח".

ה. מבצע עליה להר־הבית בטהרה

משיעור כ"ג אדר תשס"ט:

"לחיים, תמסרו ד"ש חם לבית אלקי יעקב, ותמצאו שם גם את משיח אלקי יעקב ותביאו אותו. לחיים לחיים! כתוב "נאם הגבר הקם על" – יש כמה פירושים מה זה ה"על", ואפשר לומר שזה פשוט "לכו ונעלה אל הר הוי' אל בית אלהי יעקב". כאשר "הקם על" – כאשר מקימים את המבצע של עליה להר־הבית בטהרה, כשיש מי שמקיים את הענין של "על" – אז יש גילוי של "משיח אלהי יעקב", שמה משיח מתגלה. לחיים לחיים!"

ו. מבצע עליה להר־הבית בטהרה

בכ"ג אדר תשנ"ט הרב מסר שלשה שיעורים על חוברת של תלמידו הרב יוסי פלאי לגבי עליה להר־הבית, בהם הסביר באורך ורוחב את ענין העליה בגשמיות וברוחניות, להלן קטע משם:

"יש כאן משפט בעמוד הראשון, פסקה שמתחילה "מדוע אם כן בקרב רבים משלומי אמוני ישראל רווחת הדעה שעליה להר־הבית היא אסורה וכו' וכו'". המשפט בא לאחר משפט קודם בפסקה קודמת, שאחת מהבעיות לגבי הר־הבית – תכף נאמר שזה עיקר הבעיה הלכה למעשה, עכשיו נתחיל מ"המעשה הוא העיקר" – היא התחומים המדויקים איפה מותר ואיפה אסור. אנחנו יודעים שהרבי דיבר הרבה פעמים על מקומות המותרים וציין ואמר שיש מצוה לעלות להר־הבית גם בזמנינו ל"מקומות המותרים", זה הביטוי. אבל למעשה כשאנשים שאלו אותו האם לעלות אז בדרך כלל תכל'ס הוא מנע אותם.

למה? אם הוא עצמו אמר וחזר והדגיש וצעק אפילו כמה פעמים שיש "מקומות מותרים" ויש ענין היום לעלות למקומות המותרים – אז למה למעשה הוא ענה בשלילה ששאלו שאלות פרטיות הרבה פעמים האם לעלות להר־הבית? הרבי בעצמו הסביר, הטעם הוא נורא פשוט. לכן התשובה לשאלה הזאת היא מה שכתוב קודם – עיקר הבעיה הוא שרבנים מוסמכים ומקובלים על עם ישראל לא נכנסו בעובי הקורה. לא צריך שהם יעלו בעצמם, רק שצריך איזו פסיקה או איזו קביעה איפה התחומים, מה הם המקומות המותרים שם.

היות שיש שינויי דעות ויש מי שסובר ומפרסם איפה שאצלנו פשיטא שמותר ומחוץ לתחום העזרה, מחוץ לתחום המקדש עצמו, אבל היות שיש מישהו שמפרסם שאולי הבית היה שם, לכן זה עושה פשוט בלאגן בדעות, ועיקר הבעיה, וזה מה שהרבי אמר בפירוש, הוא שרבנים לא מוכנים להיכנס לשאלה ההלכתית הזאת איפה מותר. ברור שתחום המקדש הוא קטן יחסית לכל הר־הבית, שהוא גדול מאד, חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, והחלק שתופס מקום המקדש הוא מאד־מאד קטן יחסית לכל הר־הבית [הר־הבית היום הוא הרבה יותר מחמש מאות אמה] כן, כל שכן מה שבתוך החומות של הר־הבית של היום הוא עוד יותר מזה. אז ברור שלרוב־רוב המקום מותר לעלות לאחר טבילה, לאחר

טהרה על־פי הלכה. אם כן, למה באמת אנשים לא עולים? הרבי אמר ברור, וזה גם דבר פשוט וזה מה שכתוב קודם, שהסיבה היא שרבנים לא פסקו.

ז. לחבר בין נשמות תיקון לנשמות תהו

על־פי הלכה, כמו שאנחנו נמשיך להסביר כאן, יש רצון לעלות להר־הבית בקדושה, ביראה, "מורא מקדש" כמו שנסביר בהמשך. ויש עוד ענין, שיש אנשים שבא להם לעלות להר־הבית מדין כיבוש, וזה דבר שלא מוזכר כאן בכלל [צריך להיות פרק נוסף] יוסי אומר שצריך להיות פרק נוסף. אבל כמו שנסביר תכף, יש הרבה אנשים שמה שמענין אותם הוא רק כיבוש, לא הלכה, מתוך הנחה יסודית שהלכה ודאי בעד כיבוש. אבל העיקר הוא הכיבוש. לפי זה כל השאר טפל גמור. יש אנשים שרוצים, וכביכול כך גם סוברים. זה דיון שאנחנו דנו בזה הרבה מאד בישיבה – איך להקנות את הערך של הר־הבית על הציבור הכללי? רובם ככולם סוברים שצריך להסביר לכולם את הצד ההלכתי, ולפסוק את הפסיקות ההלכתיות הנוגעות לדבר. אחר כך אפשר לקיים את זה, לעלות להר־הבית כהלכתה, כמו שמירת שבת כהלכתה.

אבל אם יש – זה דיון – חישוב של כיבוש בכך שיהודי עולה להר־הבית, אז הכיבוש הוא גם הלכה. יש הלכות מעולם התהו. כל הלכה היא התחשבות בכל הדינים ובכל הדקדוקים על מנת לעשות את זה נכון. יש שאדם עושה משהו בתורה, כמו שנסביר, וכל הזמן הוא חושב האם עושה אותו נכון, האם הוא יוצא ידי חובה, האם הלולב כשר, האם האתרוג כשר, האם הוא עושה את זה נכון. כל הזמן הוא מוטרד, זה נקרא טרדה של תלמיד חכם, האם הוא עושה את זה נכון. על אחת כמה וכמה כאן, כשמדובר בקודש לעלות להר, צריך לעשות את זה נכון.

אבל יש סוג אחר של נשמות, שאלו נשמות של תהו. ["נכון יהיה הר בית

הוי' באחרית הימים"[147]] נכון, כן... ר' עודד אומר שבאחרית הימים, אחרי שמשיח יבוא, אז נעשה את זה נכון, "נכון יהיה הר בית הוי' באחרית הימים", אבל עכשיו לפני אחרית הימים שרוצים לעשות – אז יש איזו מן הוראת שעה או צו פנימי או משהו שאומר לאדם שלא רק לשם כיבוש מידי הזרים, גם כיבוש נפשי, איזה מן רצון פשוט להתקרב לה'.

אנחנו יודעים שיש התקרבות לה', כמו נדב ואביהוא שעברו את הגבול, שהיא רצוא בלי שוב. זה גופא – כמו שהרבי אומר, כמו שכתוב בכל דרושי החסידות[148] – הדוגמה העיקרית של אורות דתהו שלא בכלים דתיקון. שנכנסים לפני ולפנים, מביאים "אש זרה אשר לא צוה אותם"[149] ה', אבל הם לשם שמים התכוונו. כמו שאור החיים הקדוש[150] כותב שהם זכו בנעימות ערבות ידידות מתיקות ראשי תבות נעים, זו לשון האור החיים הקדוש, בעליה. ולכן הם "בקרובי אקדש"[151], משה אומר לאהרן שהם יותר קדושים מאתנו, שהם הקרובים האמתיים. אז כמובן שכתוב "וחי בהם"[152], ה' לא רוצה ברצוא בלי שוב, אבל בהחלט צריך גם להתחשב בתשוקה להתקרב לה' וגם לנצח. אם יש איזה צד של נצחון, של כיבוש, לנצח את אויבי ה', שהם אויבי ישראל. גם בהלכה בסופו של דבר זה שיקול שמכריע.

שוב, בזה אני עכשיו מקדים את המאוחר קצת, זה יבוא בהמשך. אבל אם רוצים בצורה הנכונה לקדם את הענין, נחזור עכשיו לדרך ההלכתית הנכונה, שעושים רק מה שמותר ומה שבטוח. אכן, יש גם את הפתגם

147. ישעיה ב, ב.
148. ראה לקו"ש (מתורגם) ח"ג עמ' 248, ובכ"מ.
149. ויקרא י, א.
150. אור החיים ויקרא טז, א.
151. ויקרא י, ג.
152. שם יח, ה.

החסידי המפורסם שלא תמיד אפשר לעבור על גשר של ברזל[153], זה פתגם מפורסם, שלא תמיד הכל אתה עושה על בטוח בתורה. יש דברים שהם לא גשר של ברזל, במיוחד דברים חדשים לעם ישראל, זה לא גשר של ברזל, צריך עז.

אבל בכל אופן, בדרך כלל רבנים שכותבים רוצים להעביר לעם את ההלכות הנכונות, מה נכון לעשות על־פי תורה. רוצים לבנות, הרבנים הם בנאים, "בניך"[154] הם בוניך[155], והם בונים לעם ישראל גשרים של ברזל, עם ראש ברזל, עם 'אייזאנע קאפ', פלפולי תורה. אף על־פי כן כתוב שלא תמיד יש לפניך גשר של ברזל, כלומר דבר שבנוי בתכלית על־פי הדעת תורה.

בכל אופן, זה רק לפתוח. בענין זה, אולי יותר מכל דיון אחר בתורה־בהלכה, צריך להתחשב ולפנות ולכתוב לשני סוגי נשמות. הכל על־פי תורה, אבל יש נשמות של תיקון, שעושים דברים נכונים; ויש נשמות, כמו שיש הרבה גדולי ישראל שכתבו על נשמות במיוחד בדור האחרון, בדור של משיח, שנקרא להן בעלי תשובה. בדרך כלל הנשמות הנכונות הן הצדיקים שבדור, כלומר לא בעלי התשובה, ובדרך כלל הנשמות דתהו הם הבעלי תשובה. רק מה? שלדאבוננו, זו אחת מהבעיות של הדור שלנו, שהצדיקים מתלבשים כל כך על בעלי התשובה עד שבדרך כלל מצליחים לדכא את רוחם, את שורש הנשמה האמתי שלהם, שהוא השורש של תהו. מה הרבי רצה? אורות דתהו גלויים אבל בתוך כלים של תיקון. אז צריך איכשהו לקשר ולחבר בין שני שורשי הנשמות.

153. תורת מנחם ח"ט עמ' 63.

154. ישעיה נד, יג.

155. ברכות סד, א.

ח. פעולה באמצעות הדיבור

בכל אופן, כאן בענין מה נכון, רוצים להסביר את הסתירה שנראית בתוך דברי הרבי. פעם הוא יאמר ויצעק בקולי קולות – ונגיע לזה תכף – שיש מקומות מותרים וצריך לעלות. פעם, בשנה שהיה נס גלוי של אבנים שזרקו מלמעלה בחג הסוכות, ויומיים קודם הרבי בהתוועדות אמר שצריך לעשות שמחת בית השואבה על הר־הבית ושזה ימנע פורענות, אז הוא דיבר על זה. תכל'ס לא עשו את זה, אבל בכל אופן היה נס גדול, אז יתכן שאם היו עושים היה נס עוד יותר גדול, אבל גם כשלא עשו היה נס.

באיזו זכות היה נס, שלא עשו שמחת בית השואבה על הר־הבית? צריך לומר, כמו שהבעל שם טוב אמר, שדבר נעשה גם כשמדברים עליו ואפילו שחושבים עליו, במיוחד כשמוציאים מהפה. יש סיפור מפורסם מהבעל שם טוב שכתוב בקונטרס היום יום[156], שיהודי אחד פשוט התרגז על החבר שלו ואמר 'אני הולך לקרוע אותך כדג', ביטוי באידיש, קורע אותך כדג, ככה הוא אומר על החבר. הבעל שם טוב הזדעזע וקרא לכל התלמידים שיתקבצו וישימו יד על שכם, כולם שיתחברו ושיסגרו עינים, וכשסגרו עינים וכולם מחוברים לבעל שם טוב בידים התחילו כולם לצעוק בקולי קולות, שראו איך היהודי הזה קורע את החבר שלו כמו דג בפועל ממש. כלומר, מה שמדבר, אפילו במחשבה, כשמוציאים דיבור או מוציאים מכתב, יש בזה פעולה. לא תמיד רואים את הפעולה במעשה, אבל היא פועלת פעולה. אז אם הרבי אמר וצעק -לפחות ברמה הזאת הדבר נעשה. היות שהוא נעשה, הוא באמת פעל את הפעולה, הוא מנע את הפורענות.

ט. אורות דתהו באמצעות הדיבור

עוד דוגמה, אם אנחנו מוצאים איזה מכתב גלוי שצריך לנקום כשיש

156. היום יום כ"ט תשרי.

פיגוע, אז מקווים שהדבר הזה יתפוס במציאות ושמישהו יקשיב לזה. אבל גם אם לאו, זה כמו שהרבי אומר שיש מצוה למחות, צריך להגיד כדי שזה יפעל עוד יותר, כמה שיותר זה יותר טוב. בדרך אגב, כשאומרים משהו וכותבים משהו ומפיצים אותו עוד יותר, אז גם יש פעולה, זה עצמו פועל. מקווים תמיד שזו תהיה פעולה ממש, במעשה שהוא העיקר[157], אבל גם "עקימת שפתיו הוי מעשה"[158], וגם עקימת אצבעותיו שכותב, וכל שכן עקימת ידיו שמפיץ. הכל מעשים והם עושים פעולה של הפצת רעיון. יכול להיות שמישהו יקרא את זה בעיתון ויתחיל לדמיין כמה נקמה נעשית כאן בארץ ישראל, בגלל שהוא רואה את זה כתוב אז כנראה שעושים את זה. במדה מסוימת זה כביכול אותו קידוש השם, שרק קוראים באיזה מקום, שהנה היהודים נוקמים כדבעי כראוי. זה דבר מאד חשוב, פעולת ההפצה, הפרסום, המלה.

עוד דוגמה, יותר בצד החסד: עוד מעט גאולת מצרים, גאולת פסח "בניסן נגאלו אבותינו ממצרים ובניסן עתידים להיגאל"[159], הרבי הקודם אומר, והרבי תמיד חוזר על זה, שהגאולה היתה בזכות שבמשך כל השנים, כל הדורות שהיו שם במצרים לא הפסיקו לדבר על הגאולה. האמהות – קשור גם לרחל אמנו, דמות האם בישראל – תמיד היו מספרות ושרות שירי ערש לילדים על המשיח שיבוא ויגאל את העם. בזכות כל השירים האלה, שירי משיח, "ווי וואנט משיח נאו", בזכות הרבה שירים והרבה דיבור – משיח בא. דיבור היינו להזכיר, זה נקרא הזכרה. הדיבור וההגיה גם פועלים על הזכרון הפנימי של הלב, וזה פועל במציאות.

אם כן, זה היה דרך אגב, שאם הרבי אומר לעלות להר־הבית – אלו האורות דתהו, לפעמים אם דבר נשאר עדיין רק בגדר דיבור ועוד לא יוצא למעשה אז זה גופא בחינת תהו, סימן שהוא עדיין אורות דתהו

157. אבות פ"א מי"ז.

158. בבא מציעא צ, ב.

159. ראש השנה יב, א.

ואין לו עדיין כלים להתלבש, כלים של מעשה שהוא העיקר.

י. הצורך בהיתר הרבנים

א. ללכת לרבנים גדולים ולקבל היתר לגבי "מקומות המותרים"

נחזור להערה הראשונה הזאת. פשיטא שבפשיטא שהכלים, לעשות את זה נכון, וזה מה שהרבי אמר ממש לעשות, זה תלוי ברבנים שיאמרו איפה מותר. לא צריכים לומר יותר מזה – כן לעלות־לא לעלות – רק שיאמרו איפה התחום. והיות שהדבר הזה לא נעשה – זה עיקר הבעיה שמפריעה תכל'ס שאנשים נכונים וצדיקים ירצו לעלות. [השאלה איזה רבנים?] רבנים שכלל ישראל סומך עליהם, רבנים גדולים. [יש היום אנשים שחקרו את הנושא הזה] נכון, אבל עם ישראל הוא לא סומך על חוקרים, כמו כל שאלה ששואלים רבנים. [רבנים שהם חוקרים – כמו הרב ישראל אריאל] זה לא מספיק. גם החוקרים שאינם רבנים וגם אותם רבנים שהם חוקרים צריכים להיות בשורה העליונה שכל בית ישראל מקבל את דעתם. הרב אלישיב צריך לפסוק, הוא צריך להסתכל, כמו כל פסק, שיש פסק בהלכות שבת עם מכשיר חשמלי או משהו אחר אם הוא מותר או אסור בשבת, הרב צריך להיכנס לתוך הנושא, לתוך הענין, הוא צריך ללמוד את הנושא, גם מבחינה מדעית עד שיוכל לפסוק את ההלכה. יש המון כאלה.

הרי יש גם דוגמה מפורסמת, גם מהרבי, שהרבי צעק[160] שהיות והרבנים לא מבינים איך אניה עובדת, הוא היה מהנדס אניות, הם לא מבינים את ההנדסה של האניה, לכן פסקו כל מיני היתרים לגבי 'צים' לנסוע באניות בשבת. הם לא מבינים את חילול השם בפועל ממש, שיש בהפעלת האניה. צריך להיכנס לתוך הנושא.

160. אגרות קודש ח"ז עמ' שסא. ח"ח עמ' קצב.

שוב, הרבנים מהשורה העליונה צריכים להיכנס לתוך המחקרים שעושים הרבנים היותר עממיים, ופשוט להתייחס [צריך לעודד איך להיכנס, זו גם שאלה] בסדר, נכון. [מראים להם מפות, הם רק צריכים לאשר] כן. אז ודאי שיש ענין להכין להם כעל שולחן ערוך, כן. צריך להכין וצריך לא להרפות מזה. אבל צריך להבין שאם שואלים שאלה, זה היה רק להתייחס לדבר הזה: מדוע לא עולים תכל'ס? אז מדוע לא עולים תכל'ס – זה רק בגלל שהרבנים לא אמרו איפה מותר לעלות. המושג "מקומות המותרים" הוא עדיין ערפילי גמור, הוא לא נקבע, ולכן בינתיים אפשר לדבר על זה הרבה, אבל תכל'ס כדי שאנשים יעלו אז זהו השלב המעשי הראשון.

כאן יש להדגיש שאף שהרב לומד מהרמב"ם את סדר שלש מצות הציבור, ואם כן מצות בנין המקדש היא רק לאחר מינוי מלך והכרתת זרעו של עמלק (מלחמות ישראל), הרי שאין הדבר קשור לעצם העליה להר־הבית, ואפילו לחידוש עבודת הקרבנות (שלפני בנין הבית), כמו שהרב הסביר בשיעור ג-ה אב תשמ"ה:

צריך להדגיש שיש רבנים ראיתי שמביאים כאן את הרמב"ם, ואומרים שהמצוות האלה הן מצוות של הציבור, ואני בתור יחיד של הציבור יכול לייצג את הציבור. עכשיו, זה באמת נאמר לגבי עליה להר־הבית, להוכיח נוכחות, להפגין נוכחות, זה באמת ענין אחר, זה יתכן בהחלט שזה בסדר. עוד הפעם, אנחנו צריכים להבחין "הדק היטב היטב הדק" בין הנושאים... כל מה שנוגע לבעלותינו על הר־הבית ואפילו להפגין, אז זה באמת נושא אחר, זה לא נוגע בכלל לנושא שלנו. כל מה שנוגע לחידוש עבודה, ללא בנין בית, זה גם כן נושא אחר. הרמב"ם פוסק בפירוש שכל הקרבנות קרבין אף על־פי שהבית לא נבנה. בנין הבית וחידוש עבודה, שוב, אם אנחנו יכולים להתגבר על הבעיות ההלכתיות שישנן לרוב בענין עבודה, כמו מזבח וכהנים וכו' וכו'.

ושוב, להתגבר על ידי כך שאתה אומר לי עשר אפשרויות איך לעשות מזבח, זה רק מבלבל לי את הראש. אני רק צריך לדעת אפשרות אחת, איך עושים מזבח. לא עשר אפשרויות שכל אפשרות סותרת את השניה. וצריך לדעת לפי הרמב"ם איך עושים מזבח עכשיו. וככה לגבי כל דבר איך עושים אותו. אז אם אני יכול להתגבר על איך עושים כל דבר, אז בהחלט ניתן לחדש את העבודה בזמן הזה.

עוד הפעם, בעלות על הר־הבית וחידוש עבודה לחוד, בנין בית המקדש לחוד. קיום מצוות בנין בית המקדש בעצמו, אז כמו שנראה ברמב"ם הוא כותב דברים הכי ברורים, משיח בונה מקדש, שחור על גבי לבן. כך היא דעת הרמב"ם.

משיעור כ"ו שבט תש"נ (על י"ב שבט תש"נ)

תפלה בהר־הבית – "באופן המותר"

[מה הוא אמר על הר־הבית? סיפרו] כן, זה סיפרתי בטלפון שהר־הבית היה משהו מאד מיוחד לפי הערכתי. יש יחידות כללית והרבי שם דיבר[161] על כך שבכל מקום שמתפללים צריך לפנות לכיוון הקודש, שאם עומדים בחוץ לארץ צריך לפנות לארץ ישראל, ואם עומדים בארץ ישראל צריך לפנות לירושלים, ואם עומדים בירושלים צריך לפנות להר־הבית, ואם עומדים – הוא אמר את זה בלשון הזה הווה – על הר־הבית באופן המותר, פונים לקודש הקודשים. *[הוא המשיך אחר כך עוד?]* לא.

[הוא לא ציטט את המשנה] אחרי שהוא מאחל שנגיע לארץ ישראל וזה – אז הוא אומר שכולנו נתוועד יחד בקודש הקודשים, כלומר שכל עם ישראל יגיע עד לקודש הקודשים ממש, בפנים. אבל כאן הוא רק

161. ראה תורת מנחם תש"נ ח"ב עמ' 243.

דיבר לגבי תפלה, אז הוא אמר "על הר־הבית באופן המותר", את זה כולנו שמענו במלוא אוזננו, וממש מאד התפעלתי מזה. *[שיש אופן המותר]* כן.

אחר כך שכתבו את זה, שזה בא בכתב, כמובן ששינו וצנזרו את המשפט הזה *[מה זאת אומרת "כמובן"? מה ההוא אמינא? אני שואל בכל הרצינות, לפי איך שהענין מתואר יש שם מלכות ומלך, שח"ו איש לא מרים את ידו ורגלו, ופה "כמובן" ששינו? מה זה? – "רבם דקרו"]* יש לפעמים יש סיפורים כאלה, לא על הדבר הזה, שהרבי אמר דבר ולא צנזרו והרבי הקפיד שכתבו איך שהוא אמר אותו. יש גם סיפורים כאלה, שכאילו היה צריך להיות ברור שזה דבר שנאמר ולא ראוי לבוא בכתב. *[זה היה לפני הארבעים שנה או אחרי?]* זה היה לפני...

[זה מעלה לרב גם הרהורים לגבי אותו מכתב שלכאורה נשלח אל הרב עם תשובה שלילית מהרבי, מהמזכירות, על הר־הבית?] אז גם שאלתי, ביום האחרון שאלתי את המזכיר שם שאחראי על זה *[הרב גרונר?]* כן, מה לגבי אותו מכתב, אולי הוא יכול לחפש לי אותן, כמו שהבטיח לי פעם שיחפש לי. הוא כאילו ביטל את זה כלאחר יד, הוא אמר שיש סיכוי שזה יצא באגרות קודש... זו היתה התשובה שלו. עכשיו מוציאים את כל המכתבים של הרבי, אז יש סיכוי. *[הם בתשי"ח? איפה הם עכשיו?]* משהו כזה.

[השאלה אם יש לנו זכות לפרסם את ההקלטה הזאת?] אז יש דברים כמו שעכשיו אמרתי, יש לפעמים שהרבי אמר משהו והקפיד שלא יכתבו אותו, יש מציאות כזאת.

משיעור ל׳ שבט תש״נ (על שיחת י״ב שבט תש״נ, שהובאה לעיל):

התיחסות הרבי ליהודי העומד בהר־הבית באופן המותר

לא רק פארברענגען, אלא כמעט בכל שיחה, כשהרבי מסיים אותה הוא מברך שנזכה לעלות בקרוב לארץ ישראל, ומארץ ישראל לירושלים עיר הקודש, ומירושלים עיר הקודש להר־הבית, ומהר־הבית למקדש, עד לקודש הקודשים. זה תמיד נוסח של הרבי בברכה. אבל הפעם חוץ מניסוח זה של הברכה, תוך כדי היחידות[כא], שיש בה המון ברכות, המון רעיונות ענייניים שכולם קשורים לברכות, תוך כדי שהרבי מדבר על ארץ ישראל ועל ירושלים עיר הקודש והר־הבית ובית המקדש וקודש הקודשים – אתה היית ביחידות? – הרבי הזכיר את ההלכה[כב] שהיכן שיהודי נמצא כשהוא מתפלל עליו לפנות לכיוון הקודש. אם הוא עומד בחוץ לארץ הוא צריך לפנות לארץ ישראל, אם הוא עומד בארץ הוא צריך לפנות לירושלים עיר הקודש, ואם הוא עומד בתוך ירושלים הוא צריך לפנות להר־הבית. אחר כך הרבי אמר שאם הוא עומד על הר־הבית ״באופן המותר״ הוא צריך לפנות לקודש הקודשים. ככה ששמעתי וגם אשתי, ממש נדהמנו מזה, זה היה חידוש נפלא – ״אם הוא עומד בהר־הבית באופן המותר״. שוב, יש שהוא מאחל לעתיד.. (אבל כאן הוא מדבר על זה בתור מציאות בהווה).

אלו היו מלים של הרבי, שאם הוא עומד על הר־הבית באופן המותר, וברור שאם הוא אומר על הר־הבית ״באופן המותר״ הכוונה היא לאו דוקא רק לעתיד לבוא, זו לא ברכה לעתיד, לא שהוא מאחל זאת לעתיד לבוא או אפילו בקרוב ממש בביאת המשיח. אם הוא עומד על הר־הבית באופן המותר הוא צריך לפנות בתפלה שלו לכיוון קודש הקודשים.

את זה אנחנו שמענו. יש גם הקלטה – היחידות היתה ביום חול לא

בשבת, הכל מוקלט. כידוע, למחרת בבוקר יש כבר הנחה מודפסת של דברי הרבי – לא סיפרת את זה עדיין? – ולמחרת, כשזה יצא בדפוס, לא רק שהשמיטו את הקטע הזה מהדברים, אלא שכתבו בסוגריים "וכמובן שאסור להיות בהר־הבית"... ככה זה יצא מודפס. *[ההנחה מוגה?]* ודאי שלא מוגה. *[זו תהיה הנחה מוגה?]* לא, מה פתאום. *[אבל אין סיכוי שהוא מסר להם?]* אחרי זה כשיגישו את לרבי להגיה אז הוא כן יקרא את זה[כג].

רק להבהיר את הענין: להוי ידוע, שהיו בהחלט בעבר מקרים שהרבי אמר משהו בשיחה וכאשר כתבו את זה בנאמנות, כפי שהוא אמר את זה, הרבי הקפיד, שלא היה להם שכל שכתבו כפי שהוא אמר. אז רק שנדע, שיש לפעמים דבר כזה שהרבי יאמר משהו בעל פה, וצריך להיות פשוט שלא כותבים אותו. אז אי אפשר לראות בכך 'בגידה' ברבי, בגלל שיש להם בראש את האפשרות הזאת על כל פנים, והתפקיד שלהם הוא לשמור. בקלטת זה נמצא ודאי, יש לי אותה בבית. את ההקלטה באמת אפשר להשיג מיד, לפני ההנחה, אז מסתמא זה נמצא שם. עוד לא שמעתי אותה.

הבאנו משקה מהרבי. לחיים לחיים.

אחדות בין גברים לנשים באופן המותר

מה שמענין, חוץ מהדבר הזה, הוא דבר מאוד חשוב בפני עצמו: הרבה פעמים כשהרבי משתמש בביטוי מסויים הוא יחזור עליו, במיוחד במה שנקרא אצל חסידים 'ביטוי בלתי רגיל'. הוא יחזור עליו עוד פעם, בהקשר אחר, באותה שיחה. זה דבר רגיל, שכאשר יש איזה ביטוי בלתי רגיל הרבי יחזור על אותו ביטוי בעוד הקשר באותה שיחה. כאן הביטוי הזה הוא 'באופן המותר'. הוא אמר שאם אדם נמצא על הר־הבית "באופן

המותר" שיתפלל לכיוון קודש הקודשים, וכעבור כמה דקות הוא השתמש בביטוי 'באופן המותר' עוד פעם.

באיזה הקשר? זה היה בתוך שבוע שבת שירה, פרשת בשלח, אחרי י' שבט לפני טו בשבט, והרבי דיבר על שירת הים, על "אז ישיר משה"[כד]. אחרי שכתוב "אז ישיר משה" וכל שירת הים של הגברים כתוב "ותקח מרים"[כה] וכו' ושרו גם הנשים אותו דבר – "שירו להוי' כי גאה גאה". הרבי למד מכאן ורצה ללמד אותנו על מושג, שאני לא יודע אם קודם היה מושג כזה, אבל הוא אומר שאחת מהנקודות של המציאות החדשה שאנחנו עכשיו רוצים־מדברים (וכבר שאלו בצדק "למעשה, מה יכולה להיות מציאות חדשה?" ותיכף נסביר את זה יותר בעזרת ה'), שחלק מהמציאות החדשה הוא שתהיה יותר אחדות בין אנשים לבין נשים. זה דבר- אני אומר לעזרת נשים – שודאי ודאי ישמחו, לחיים.

- דרך אגב, בזמן היחידות יש אנשים בצד אחד ונשים בצד שני, כשהרבי פונה־מדבר הוא מדבר גם לאנשים וגם לנשים באותו זמן. יש לפעמים שזה נפרד, אבל כאן היה ביחד -

כשהוא אמר ולמד את זה, הוא למד משירת הים. הנה אנחנו רואים משירת הים שגם האנשים שרים וגם הנשים שרות ושהכל אותו הדבר, ביחד, מבטאים אותה התפעלות. אותה התפעלות אלקית באה לידי ביטוי יחד בפי האנשים ובפי הנשים וזה מלמד אותנו שלקראת הגאולה – השירה הזאת היא גם שירת גאולה – בכל עניני קדושה צריך ליצור יותר ויותר אחדות בין האנשים לבין הנשים באופן המותר וזו היתה הפעם השניה שהרבי השתמש באותה שיחה בביטוי הזה 'באופן המותר'.

האחדות בין גברים לנשים מתאפשרת במיוחד בהר־הבית

אז קודם כל, אם הוא השתמש פעמיים בביטוי 'באופן המותר' כנראה

שיש גם קשר בין שני הדברים. שהמקום בו אפשר להגיע לאחדות בין האנשים לבין הנשים הוא בהר־הבית. צריך להיות על הר־הבית באופן המותר וצריכה להיות אחדות בין אנשים לבין נשים באופן המותר.

[בגמרא מצויין ששם התחילו תיקון גדול] כן, שם היתה עזרת נשים, בבית המקדש. יש מקום של עזרת נשים. אז רואים ששם יש המון אחדות, ושם הוא ה־מקום שכולם באים אליו. ככל שמתקרבים לקודש יש יותר מצב של אחדות בין הנשים לאנשים אז צריך לשמור. אם לא שומרים על האופן המותר זה יכולים לבוא לידי קלקול, אז חייבים לשמור, אבל זה לא אומר שלא לשאוף למצב של אחדות אלא להיפך. כל ענין המקדש הוא אחדות בין הנשמות. זו הלשון שהרבי דיבר, אחדות בין אנשים לבין נשים. הרבה שאלו אחר כך מה זה הלכה למעשה, איך עושים אחדות בין אנשים לבין נשים.

הוא הזכיר באותה שיחה, שהמחיצה בבית הכנסת בין האנשים לבין הנשים, כלומר עזרת נשים, היא כמו כל מחיצה על־פי תורה, שהיא מחיצה על מנת לאחד, מחיצה מאחדת, לא מחיצה מפרידה. דהיינו שמכאן אפשר ללמוד שאם מורידים את המחיצה יש יותר הפרדה מאשר כשיש מחיצה, ככה משמע מזה. מציאות המחיצה על־פי תורה היא כמו הרקיע, שאם כי בחיצוניות, מצד מעשה בראשית שבו, הוא מבדיל, אבל מצד מעשה מרכבה שבו הוא מחבר. ככה כל מחיצה על־פי תורה בפנימיות באה לחבר. לכן אם מסירים אותה הפסידו את כח המחבר והמאחד. גם דבר חשוב מאוד לדעת.

[מהדברים של הרב לא קיבלתי תשובה ברורה. אפשר לעלות או לא?] לא באנו כאן לפסוק הלכה, אבל בוודאי זהו חידוש מצד הרבי שמתבטא בביטוי כזה. מה זה אומר הלכה למעשה? אני לא יודע. זה רק אומר שיש ודאי דרך מותרת, ואם זה מותר ואתה נמצא שם באופן המותר אז אתה פונה לקודש הקודשים.

משיעור א' אדר תש"נ:

כשעולים להר־הבית – לפנות למקום המקדש

אז לענייננו – כל הענין הזה של "יבנה המקדש", מה שעושים היום, עליה להר־הבית וכל הפעולות האלה, זה ודאי בגדר שטות דקדושה. היות שהשטות דקליפה משתוללת בראש כל חוצות בעולם, אז לפי הרעיון כאן אז באמת אין דרך אחרת, אין דרך אחרת לעשות משהו נגד השטות דקליפה, רק פעולות של שטות דקדושה. שוב, זה אחד מהיסודות של המאמר של ההילולא, "באתי לגני". אז זה עוד נקודה שמחזקת את הפעולות הללו.

יש אם כן כמה נקודות: קודם כל שהרבי רוצה ומחליט שיש "אופן המותר" על־פי שולחן ערוך להיות שם[162], זה שכל ישר, וברגע שאתה שם ב"אופן המותר" צריך לעשות את כל הדינים ששייכים שם – החל מפניה לקודש הקודשים. שלגבי זה דרך אגב, חמי ע"ה הדבר שהיה תמיד הכי חורה לו, שהיה אפילו מראה את זה לאנשים, ה"את זה לעמת זה עשה האלהים"[163] איך שלהבדיל השועלים הקטנים שמחבלים בכרמים[164] שם – הם משתחוים ופונים עם האחור שלהם, פוערים לקודש ומשתחוים לכיוון ההפוך. *[??]* זה תמונה, יש תמונות כאלה, זה מהדברים הכי חילול שיש שם, שכאילו מחזיקים מהמקום הזה כמקום קדוש אבל באמת הם פוערים לכיוון הזה.

לכן זה מאד חשוב, המצוה הראשונה שהרבי כאן מציין מה צריך לעשות

162. ראה תורת מנחם תש"נ ח"ב עמ' 243.
163. קהלת ז, יד.
164. ע"פ שיר השירים ב, טו.

שם כשעולים להר־הבית באופן המותר זה לפנות לכיוון הנכון, כשעולים לשם – זה כבר אתהפכא, שפונים לאן שצריך לפנות, זה מה שיהודי עושה. *[לעשות השתחוואה]* זה הרבי לא אמר, אבל עצם הפניה לכיוון הנכון זה א'. ברגע שעולים שם באופן המותר.

זה רק יכול להיות רמז קצת: אמרנו שכדאי כשעושים את ההקפה שם, מי שעושה את זה – אז אפשר, אם אסור להחזיק סידור אז כדאי ביחד במקהלה לשיר משהו כמו "אנא בכח". אבל עכשיו יש עוד נקודה, שמאד כדאי כל הזמן להסתכל, אם כי שעושים הקפה כל הזמן לפנות ראש לקודש *[יש הקפה שלמה בדרך המותר?]* אז זהו, כשאני עשיתי את זה בעוונותי הרבים אז אני סמכתי על האופן המותר שאנשים הסבירו לי, לא חקרתי את זה יותר מדי, אבל אנשים מומחים סמכתי עליהם שיש אופן המותר לעשות הקפה שלמה *[?? הקפה שלמה]* כן *[ממזרח למערב, דרך ימין. בדרך שמאל מי שהיה חולה או בהסתר פנים היה פונה דרך שמאל מול הקודש כדי שיברכו אותו]* כן.

יותר "עשה טוב", והזהירות בדרך ממילא

אז נקודה אחת זה הנקודה של אופן המותר ופניה לקודש. דבר שני, זה הנקודה שגם כן אמרו את זה, מה שסיפרתי קודם מהרבי שהעיקר זה פחות זהירות ויותר "עשה טוב", לא פחות זהירות בפועל, שתהיה כל הזהירות, אבל שהזהירות תהיה בדרך ממילא, פחות לחשוב על הזהירות ושהזהירות תקבע את העובדות, ויותר לחשוב על ה"עשה טוב". זה כבר באמצע, זה חצי מעבר לשטות דקדושה.

בשיעור כ"ח אדר תש"נ אמר הרב:

כל מי שרוצה לעלות – שיעלה לבריאות. ייחשב לו מצוה הכי גדולה בעולם.

בשיעור נוסף שדיבר על ג' מצוות הציבור (כ"ח תשרי תש"נ) הבהיר את החשיבות של הבעלות על הר־הבית כיום:

...ידוע שההלכה באמת היא תקיפה שמקריבים קורבנות גם בזמן שאין הבית בנוי. אז להקריב קורבנות זה נושא בפני עצמו, לא צריך בניין בית המקדש בשביל זה... עכשיו, כאמור, זה פשיטא שמפשיטא שברגע שיש לנו מלכות, ודאי וודאי ביום הראשון שיהיה פה מלך או מלכות הראויה לשמה – אז בן רגע יורידו את ה"שיקוץ השומם" בלשון דניאל שעומד על הר־הבית, ינקו את הר־הבית, וקרבן פסח מן הסתם יקריבו, אם לא כל הקרבנות אולי יקריבו, כמו שאמרנו קודם שמקריבים קרבנות אפילו בזמן שאין הבית בנוי. אז כאמור אנחנו לא מדברים על עבודת הקרבנות, לא מדברים על בעלות של הר־הבית. בעלות על הר־הבית זה מחויב המציאות, וזה הבושה והחרפה הכי גדולה לעם ישראל שאנחנו מתעלמים במזיד מלהצהיר בעלות, וזה שחייבים לנקות את המקום, לטהר את המקום, להוריד את הטומאה מהמקום, זה גם כן פשיטא שבפשיטא, על זה לא מדברים בכלל.

לסיכום דעת הרב גינזבורג בנושא:

א. לרב חשוב נושא הר־הבית (להביא מהשיעור???)

ב. הרב היה נוהג לעלות עד שהודיעו לו מהמזכירות של הרבי שיש מכתב מהרבי בדרך אליו של שלילת הנושא. למרות שהמכתב טרם לא הגיע אליו הרב הפסיק לעלות.

ג. הרב התייחס לעליות של חמיו, למרות דעת הרבי בנושא, ואמר שהרבי ידע מכך ולא העיר לו על זה, ושהוא היה מיוחד בנושא זה (שהוא גם לא שאל את הרבי, אלא עשה מעצמו).

ד. עם זאת, הרב שם לב לשיחות (שהובאו לעיל) מהן משמע שרצון הרבי בנושא הוא מורכב, ואולי אף השתנה עם הזמן (והתייחס למענה החריף שנגד בצורה שהיה זה זמני).

ה. הדבר שהרב הדגיש בדעת הרבי הוא הרצון להשיג היתרי רבני נרחב לנושא (וכמובא לעיל מהשיחה עם הרבנים הראשיים וממענות מתשמ"ז ותשנ"א).

ו. דבר נוסף שהרב הדגיש הוא הצורך לעסוק במינוי מלך, ולא לקפוץ למצות בניין המקדש, למרות שכפי שהובא מדבריו לעיל – הרב הדגיש שאין הדבר סותר עליה כעת להר־הבית (ואפילו חידוש עבודת הקרבנות).

ז. הרב עסק במצות שמירת המקדש (בדגש על דעת הרב גלבשטיין בנושא, וציין שמה שהרב גלבשטיין עסק רק בכותל, כי זה מה שהיה אפשרי בזמנו). אך למרות זאת – 'סיבוב שערים' המתקיים מדי ראש חודש על ידי תלמידיו הוא מחוץ להר־הבית, בסיבוב שעריו. כנראה שנקבע כך בגלל חוסר בהסכמה רבנית רחבה כרגע לגבי העליה (אך אין הדבר סותר את הצורך כן להתעסק בנושא ולנסות להשיג זאת).

ח. למעשה יש מתלמידיו שעולים כיום להר־הבית, ואף שהרב באופן רשמי לא מורה לעלות, אך לגבי תלמידים שעולים הוא לא מוחה בהם, וכאמור מהשיעור שהרב אמר שזה ייחשב להם כמצוה הכי גדולה בעולם.

י"ט

סיכום החוברת

אחרי ככלות הכל, יש לסכם את העולה מהחוברת בקיצור נמרץ:

א. הר־הבית חשוב ויקר בעיני הרבי (ואין להסיח את הדעת ממה שקורה שם).

ב. הבעלות היהודית על ההר חשובה ויקרה בעיני הרבי, עד כדי פיקוח נפש.

ג. הרבי מוחה על הוצאת או מניעה מיהודים להיכנס להר (גם כשלא ברור מקומות המותרים).

ד. היחס אל העליה אליו תלוי לפני ה"מצב הנוכחי".

ה. יש מקומות מותרים ומקומות אסורים לכניסה בהר בזמן הזה.

ו. העלאה של נושא העליה ללא הכרעה ברורה של המקומות המותרים עלולה להביא לעליות למקומות האסורים (עכ"פ בזמן מסוים).

ז. על גדולי הרבנים לברר (ביניהם) את המקומות המותרים.

ח. המצב הרצוי לכאורה לדעת הרבי הוא: או שהנושא כלל לא על סדר היום, ואז מפרסמים על אזהרות לא להיכנס להר (עד שיבררו את הדברים בין הרבנים ויצאו עם הכרעה ברורה), או שהנושא יוכרע ויעלו למקומות המותרים. המצב הלא רצוי: שהנושא על סדר היום בצורה לא מוכרעת, ומפרסמים אזהרות לא להיכנס ובכך מלבים את היצרים.

ט. איך שלא יהיה, ודאי הדבר שהיחס היה שונה בין השנים: בתחילה – "במצב הנוכחי" דאז – אין להעלות על סדר היום את הנושא שמא יעלו למקומות האסורים ותשואות חן על אזהרות על כניסה להר (וגם בשנים אלו מחה על הוצאת יהודים מההר), אך בהמשך שאלה לרבנים האם מבררים את המקומות המותרים, אזכור של אפשרות הכניסה למקומות המותרים בהר, תשובה שהדבר תלוי לפי פסיקת גדולי הרבנים, תשובה שהדבר תלוי בבירור המקומות המותרים (אך כבר בלי החשש שמא יראו וכו'), ועד לעידוד לעלות להר ולערוך שם שמחת בית השואבה במקומות המותרים.

י. המסקנה המתבקשת היא שיש לעסוק בנושא ולא להסיח את הדעת ממנו, כדי להחיל את הבעלות היהודית במקום, לפנות לרבנים שיבררו את המקומות המותרים. כיום יש רבנים גדולים שהתירו את הכניסה כאמור, ולכן יש צד להתיר את העליה גם לדעת הרבי (בפרט שהכניסה למקומות האסורים כיום אינה אפשרית). ועכ"פ – לא לצאת כנגד אלה העולים על־פי היתר רבותיהם, ולא להיות בעד הצד של הערבים ולהפקיר להם את הר בית ה'.

יא. בנימה חסידית יותר אפשר לראות כי בהשגחה פרטית כל ענין הר־הבית ומקום המקדש הוא עם "היתר דחוק" (למרות שאליבא דאמת אין זה דחוק כלל, ומבחינה הלכתית פשוטה זה מותר, וגם הרבי אפילו עודד לעשות זאת, אך עכ"פ נתפס כך. וכך גם בגשמיות פתח הכניסה להר הוא שער צר לעומת הכניסה הרחבה לכותל המערבי), וא"כ כל מה שנשאר לנו הוא לקיים "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כרוחבו של אולם" – היכל בית המקדש השלישי, בקרוב ממש! וכל מה שמוטל עלינו הוא לפתוח את העיניים, כפי שהרבי אמר, ולראות איך "הנה זה עומד אחר כתלנו" – הר־הבית ומקום המקדש נמצאים אחרי הכותל שלנו, וכל מה שעלינו לעשות הוא לא להסיח דעת ממקום זה, לדרוש אותו ("לשכנו תדרשו ובאת

שמה"), ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, ה' יוביל אותנו לגאולה האמתית והשלמה, תכף ומיד ממש!

